

21. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE MĚSTSKÉ INŽENÝRSTVÍ K.VARY 2016

Téma: „Město a konverze industriálních areálů“

10.června 2016 od 8.30 hodin, HOTEL THERMAL Karlovy Vary

21. INTERNATIONALE KONFERENZ STADTTECHNIK KARLOVY VARY 2016

Thema: „Stadt und Umnutzung von Industrie Flächen“

am 10.Juni 2016 um 8,30 Uhr, HOTEL THERMAL Karlovy Vary

Karlovy VARY°

MINISTERSTVO
KULTURY

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků

Český svaz stavebních inženýrů

Platforma „Industriální stopy“

ve spolupráci s organizacemi /

unter Mitwirkung von folgenden Organisationen:

BAYERISCHE INGENIEURKAMMER - BAU

INGENIEURKAMMER SACHSEN

INGENIEURKAMMER THÜRINGEN

VERBAND BERATENDER INGENIEURE (VBI)

SLOVENSKÁ KOMORA STAVEBNÝCH INŽINIEROV

Česká společnost městského inženýrství ČSSI

Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska

Regionální stavební sdružení Karlovy Vary

Fakulta stavební VUT Brno

Fakulta stavební VŠB-TU Ostrava

Záštitu nad pořádáním konference převzali

Ing. Karla Šlechtová, ministryně pro místní rozvoj

Mgr. Daniel Herman, ministr kultury

JUDr. Martin Havel, hejtmán Karlovarského kraje

Ing. Petr Kulháněk, primátor města Karlovy Vary

Die Konferenz findet unter der Schirmherrschaft folgender Personen statt:

Dipl.-Ing. Karla Šlechtová, Ministerin für regionale Entwicklung

Mgr. Daniel Herman, Kulturminister der Tschechischen Republik

JUDr. Martin Havel, Präsident der Karlsbader Region

Dipl.-Ing. Petr Kulháněk, Oberbürgermeister der Stadt Karlovy Vary

Dny stavitelství a architektury Karlovarského kraje 2016

Městské inženýrství Karlovy Vary 2016

MĚSTO A KONVERZE INDUSTRIÁLNÍCH AREÁLŮ

Sborník referátů 21. mezinárodní konference

Editor: Ing. Renata Karasová, Ing. Lenka Wietrová

Vydalo Informační centrum ČKAIT, s. r. o., Sokolská 15, Praha 2

Zpracovala společnost: GRAND, s. r. o., elektronické nakladatelství,

Pražská tř. 1813/3, 370 04 České Budějovice

Stran: 165

Praha, červen 2016

ISBN 978-80-87438-77-0

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

MINISTERSTVO
KULTURY

Karlovy VARY°

Sborník referátů 21. mezinárodní konference
Městské inženýrství Karlovy Vary 2016
MĚSTO A KONVERZE INDUSTRIÁLNÍCH AREÁLŮ
která se konala dne 10. června 2016
v kongresovém sále HOTELU THERMAL Karlovy Vary

Autoři odpovídají za obsahovou a odbornou úroveň příspěvků

Editor: Ing. Lenka Wiatrová, Ing. Renata Karasová

Ministry pro místní rozvoj České republiky
uděluje České komoře autorizovaných inženýrů a techniků činných ve
výstavbě

ZÁŠTITU

nad 21. ročníkem Mezinárodní konference
„Městské inženýrství Karlovy Vary 2016“,
jehož tématem bude
„Město a konverze industriálních areálů“.

Karla Šlechtová

Mgr. Daniel Herman
ministr kultury

Ministr kultury

přebírá záštitu

nad

**21. ročníkem mezinárodní konference
Městské inženýrství Karlovy Vary 2016,**

která začíná dne 10. června 2016 v Karlových Varech

A handwritten signature in blue ink, likely belonging to Daniel Herman, the Minister of Culture.

KARLOVARSKÝ KRAJ

JUDr. MARTIN HAVEL
HEJTMAN

Čj.: 205/SH/15

uděluje

ZÁŠTITU

České komoře autorizovaných inženýrů a techniků činných ve
výstavbě – oblastní kancelář Karlovy Vary

nad 21. ročníkem mezinárodní konference

„Městské inženýrství Karlovy Vary 2016“

Karlovy Vary 11. listopadu 2015

PRIMÁTOR
MĚSTA KARLOVY VARY
ING. PETR KULHÁNEK

Vážený pan
Ing. Svatopluk Zídek
Předseda oblasti Karlovarského kraje
Česká komora autorizovaných inženýrů
a techniků činných ve výstavbě

Karlovy Vary 22.12.2015
Č.j.: 146/SEKR1/15

Vážený pane inženýre,

dle vyhlášky města č. 13/2007 o čestném občanství, poctách a Ceně města
Karlovy Vary tímto přebírám záštitu nad 21. ročníkem mezinárodní konference

„Městské inženýrství Karlovy Vary 2016

Město a konverze industriálních areálů“,

která se koná 10. června 2016 v Kongresovém sále LS Thermal.

S pozdravem

Na vědomí
Náměstek primátora
Tiskové oddělení
OKŠT

ČESTNÍ HOSTÉ KONFERENCE MĚSTSKÉ INŽENÝRSTVÍ KARLOVY VARY 2016

Ministerstvo kultury ČR

- PhDr. Anna Matoušková, náměstkyně ministra kultury, přednášející

Ministerstvo průmyslu a obchodu

- Ing. Jiří Koliba, náměstek ministra pro stavebnictví
- Ing. Petr Serafín, ředitel odboru stavebnictví a stavebních surovin

Industriální stopy

- PhDr. Benjamin Fragner, Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT Praha, přednášející
- Ing. arch. Eva Dvořáková, GŘ NPÚ Praha
- Ing. Svatopluk Zídek, Kolegium pro technické památky ČKAIT & ČSSI
- Mgr. Jan Zikmund, Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT Praha
- Mgr. Lukáš Beran, Ph.D., Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT Praha
- Ing. arch. Iveta Merunková, Ph.D., NPÚ Praha
- Mgr. Olga Bukovičová, NPÚ GŘ Praha, přednášející

Bavorská inženýrská komora

- Dr. Heinrich Schroeter, prezident Bavorské inženýrské komory
- Dipl.-Ing. Heinz Joachim Rehbein, člen představenstva a člen Vědecké rady konference MI
- Ing. Pavel Budka, člen Vědecké rady konference MI
- Architekt Dipl.-Ing. Dieter Roppel, přednášející

Saská inženýrská komora

- Dr.-Ing. Gundela Metz, členka Vědecké rady konference MI
- Dipl.-Ing. (FH) Rolf Rau, mluvčí představenstva Komory, člen představenstva
- Dr.-Ing. Andreas Klengel, Geschäftsführer
- Walter Kaplan, GICON Großmann Ingenieur Consult GmbH, přednášející

Inženýrská komora Thüringen

- Dipl.-Ing. Kay Salberg, přednášející
- Dipl.-Ing. Karl-Heinz Bartl, 2. viceprezident a člen Vědecké rady konference MI
- Dr.-Ing. Hans-Reinhard Hunger, 1. viceprezident

VBI Deutschland

- Dipl.-Ing. Reiner Haßmann, člen Vědecké rady konference MI
- Dipl.-Ing. Dipl.-Wirt. Ing. Christian Kochmann, přednášející
- Dipl.-Pol. Tatjana Steidl, zahraniční činnost VBI

Slovenská komora stavebných inžinierov (SKSI)

- prof. Ing. Dr. Vladimír Benko, Ph.D., předseda SKSI
- Ing. Anton Vyskoč, místopředseda
- Ing. Ján Tomko, člen Vědecké rady konference MI
- doc. Ing. Milan Nič, Ph.D., Stavebná fakulta STU v Bratislavě
- Ing. Jozef Polák, přednášející
- Ing. arch. Ján Katuščák, přednášející
- Ing. arch. Vladimír Husák, CSc., Fakulta architektury, STU Bratislava

Maďarská inženýrská komora

- Dipl. Ing. Holló Csaba, viceprezident Maďarské inženýrské komory, prezident BOMEK Miskolc
- Dipl. Ing. Zöldi Marianna, viceprezidentka BOMEK
- Dr. Zergi István, viceprezident BOMEK
- Dipl. Ing. Katalin Rónai, členka ČSSI, spolupracovnice Maďarské inženýrské komory

Polská inženýrská komora (PIIB)

- Dr.-Ing. Zygmunt Rawicki, předseda autorizační rady PIIB Kraków
- Dipl.-Ing. Maria Rawická, členka Polské inženýrské komory

Polský svaz inženýrů a techniků stavebnictví (PZITB)

- Mgr. inž. Ryzsard Trykosko, prezident PZITB

Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska

- Mgr. Zdeňka Hamousová, senátorka Parlamentu ČR, starostka města Žatec
- Jaroslav Špička, náměstek starostky města Žatec
- Vladimír Valeš, manažer Chmelařského muzea Žatec, přednášející

Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT)

- Ing. Pavel Křeček, předseda ČKAIT, člen Vědecké rady konference MI
- prof. Ing. Alois Materna, CSc., MBA, první místopředseda ČKAIT
- Ing. František Mráz, místopředseda ČKAIT
- Ing. Karel Vaverka, člen představenstva ČKAIT, předseda výboru ČKAIT Oblast kraj Vysočina
- Ing. Milan Šraml, Vítkovice Reality Developments, s.r.o, přednášející
- Ing. Tomáš Chromý, člen ČKAIT a Kolegia pro technické památky ČKAIT & ČSSI
- Ing. Radek Hnízdl, Ph.D., ředitel kanceláře ČKAIT
- Marie Báčová, poradce předsedy ČKAIT
- Ing. Jaroslav Ženíšek, městský inženýr, člen ČKAIT
- Ing. Helena Ženíšková, městská inženýrka, členka ČKAIT
- Ing. Svatopluk Zídek, člen představenstva ČKAIT, předseda výboru ČKAIT Oblast Karlovarský kraj, past prezident ČSSI
- Mgr. Soňa Rafajová, mediální a tiskový manažer ČKAIT
- Ing. Renata Karasová, SVI ČKAIT
- Ing. Dominika Hejduková, SVI ČKAIT
- Ing. arch. Martina Hovořáková, předsedkyně Koordinační rady autorizovaných inspektorů

Český svaz stavebních inženýrů (ČSSI)

- doc. Ing. František Kuda, CSc., viceprezident ČSSI, předseda ČSMI, předseda Vědecké rady konference MI, vedoucí katedry MI VŠB – TU Ostrava
- Ing. Jitka Thomasová, vedoucí sekce Městského inženýrství ČSSI, členka Vědecké rady konference MI

- prof. Ing. Rostislav Drochytka, CSc., MBA, děkan Fakulty stavební VUT Brno, člen prezidia ČSSI
- doc. Ing. Tomáš Vymazal, Ph.D., Fakulta stavební VUT Brno, člen Vědecké rady konference MI
- Ing. Renata Zdařilová, Ph.D., viceprezidentka ČSSI, poradce předsedy ČKAIT, členka Vědecké rady konference MI
- Ing. Jiří Kalvach, Fakulta stavební VŠB – TU Ostrava
- Ing. Adam Vokurka, Ph.D., ČSKI OS ČSSI
- Ing. arch. Tomáš Pavlovský, Ph.D., FAST VUT Brno, přednášející
- Ing. František Zídek, dopravní inženýr
- Ing. arch. Hana Paclová, Fakulta stavební VŠB – TU Ostrava
- Ing. Jaroslav Korbelař, předseda OP ČSSI Karlovy Vary
- Ing. Jarmila Korbelařová, předsedkyně RK OP ČSSI Karlovy Vary

Veletrh Památky – muzea – řemesla – Incheba EXPO Praha

- PhDr. Jan Novotný, ředitel pro strategii a vnější vztahy
- Pavla Bubeníková, Project Manager

Časopis STAVEBNICTVÍ

- Mgr. Jan Táborský, šéfredaktor
- Petr Zázvorka, redaktor

Program

Konference je zařazena do systému celoživotního vzdělávání členů ČKAIT. Je určena pro autorizované osoby, zejména v oboru „Městské inženýrství“ a dále pro pracovníky státní správy, zástupce samosprávy, studující stavebních fakult vysokých škol, hlavně oboru městské inženýrství, pro projektanty i dodavatele.

8:30–9:00	Registrace	11:10–11:30	Konverze v intravilánu, Koncepce nového využití elektrárny Dráždany-střed a areálu bývalého nádraží Leipziger Bahnhof/Villeroy & Boch
Walter Kaplan, Engineering- und Consultingunternehmen GICON, Dráždany (Inženýrská komora Sasko)
9:00–9:10	Přivítání a představení čestných hostů konference
Dipl.-Ing. Svatopluk Zidek, předseda výboru Oblasti ČKAIT K.Vary
Past prezident ČSSI	11:30–11:45	Přestávka na kávu
9:10–9:20	Zahájení konference
Dipl.-Ing. Petr Kulhánek, primátor města Karlovy Vary	11:45–12:05	NKP - Solivar Prešov, rekonstrukcia objektu „Sklad soli“
Dipl.-Ing. Jozef Polák, Dipl.-Ing.arch. Ján Katusčák, (Slovenská komora stavebných inžinierov)
9:20–9:30	Vystoupení zástupce Ministerstva kultury
PhDr. Anna Matoušková, náměstkyně ministra kultury	12:05–12:25	Proměny města Ostravy v souvislosti s konverzí v Dolní oblasti Vítkovic
Dipl.-Ing. Milan Šraml, hlavní projektant DOV
9:30–9:50	Úvod do problematiky konference. Evropské příklady proměny měst v souvislosti s konverzí
PhDr. Benjamin Fagner, Výzkumné centrum průmyslového dědictví	12:25–12:45	Využití nábřeží vodních toků v brněnských brownfieldech
Dipl.-Ing.arch. Tomáš Pavlovský, Ph.D., FAST VUT Brno
9:50–10:10	Historické sklady a balírny chmele v Žatci - Jak dál v jejich novém využití
Vladimír Valeš, Ph.D., manažer Chmelářského muzea Žatec	12:45–13:05	Přípravy podkladů pro nové zápisy českých památek mezi památky UNESCO se zřetelem zejména na zápis města Žatec a „Hornické kulturní krajiny Erzgebirge/Krušnohoří“
Mgr. Olga Bukovičová, NPU GR Praha
10:10–10:30	Přeměna továrny na obalový materiál v „zelený střed“ města Saalfeld
Dipl.-Ing. Kay Salberg, projektant pro územní plánování, Landesentwicklungsgesellschaft Thüringen GmbH, (Inženýrská komora Thüringen)	13:05–13:30	Panelová diskuze k předneseným referátům
Moderují:
Dipl.-Ing. Pavel Křeček a Dipl.- Ing. Jitka Thomasová ČKAIT & ČSSI
10:30–10:50	Přestavba bývalé železniční trati ve Wuperthalu na víceúčelovou stavbu volnočasových aktivit (Severní Porýní-Vestfálsko)
Dipl.-Ing. Dipl.-Wirt.Ing. Christian Kochmann, Poyry Deutschland GmbH (VBI Deutschland)	13:30–14:00	Zhodnocení a závěr konference
doc.Dipl.-Ing. František Kudá, CSc. předseda vědecké rady konference MI Karlovy Vary
10:50–11:10	Oživení a rozvoj Starého přístavu ve Würzburgu
Architekt Dipl. Ing. Dieter Roppel (Bavorská inženýrská komora)		

Obsah

<i>Martin HAVEL</i> Pozdrav hejtmana Karlovarského kraje	15
<i>Svatopluk ZÍDEK, František KUDA</i> 21 let mezinárodních konferencí Městské inženýrství Karlovy Vary	16
<i>Benjamin FRAGNER</i> Evropské příklady proměny měst v souvislosti s konverzí	20
<i>Vladimír VALEŠ</i> Historické sklady a balírny chmele v Žatci – jak dál v jejich novém využití	37
<i>Kay SALBERG</i> Přeměna továrny na obalový materiál na „zelený střed“ města Saalfeld ..	47
<i>Christian KOCHMANN</i> Přestavba bývalé železniční trati ve Wuperthalu na víceúčelovou stavbu volnočasových aktivit (Severní Porýní-Vestfálsko)	58
<i>Dieter ROPPEL</i> Oživení a rozvoj Starého přístavu ve Würzburgu	66
<i>Jozef POLÁK, Ján KATUŠČÁK</i> NKP – Solivar Prešov, rekonštrukcia objektu „Sklad soli“	73
<i>Milan ŠRAML</i> Proměny města Ostravy v souvislosti s konverzemi v Dolní oblasti Vítkovic	80
<i>Tomáš PAVLOVSKÝ</i> Využití nábřeží vodních toků v brněnských brownfieldech	97
<i>Olga BUKOVIČOVÁ</i> Přípravy podkladů pro nové zápisy českých památek mezi památky UNESCO se zřetelem zejména na zápis města Žatec a „Hornické kulturní krajiny Erzgebirge/Krušnohoří“	105
<i>Dagmar KUTÁ, Lucie TESLÍKOVÁ HURDÁLKOVÁ, Diana ORSÁKOVÁ</i> Bydlení v postindustriálním prostoru v Ostravě	113
<i>Petra KOCUROVÁ, Stanislav ENDEL, František KUDA</i> Dopady brownfieldů na územně samosprávné celky	125

<i>Alžběta BÍLKOVÁ, Bohuslav NIEMIEC, Diana ORSÁKOVÁ</i> Příklady a možnosti řešení problematiky brownfieldů – textilní továrna Moravan v Brně	132
<i>Alžběta BÍLKOVÁ, Bohuslav NIEMIEC, Diana ORSÁKOVÁ</i> Současný stav a budoucnost Frýdecko-místeckých textilek na Nádražní ulici.....	138
<i>Kamila STUDNIČKOVÁ</i> Rozbor ploch posthornických areálů proměněných hydrickou rekultivací na Sokolovsku	146
<i>Petr ŠRYTR, Tomáš MARTINEK</i> Konverzi výrobních, servisních i jiných areálů podmiňuje jejich spolehlivá technická obsluha	152
<i>Milan NIČ, Ladislav ELIÁŠ, Marína MAJERČÁKOVÁ</i> Zavedenie povinného poistenia budov v záujme pomoci obyvateľom pri prekonávaní následkov živelných udalostí	161
Prezentace partnerů	166

Stadttechnik Karlovy Vary 2016

STADT UND UMNUTZUNG VON INDUSTRIEFLÄCHEN

Sammelband der Referate von der 21. Internationale Konferenz

Editor: Ing. Renata Karasová, Ing. Lenka Wietrová

Herausgeber: Informační centrum ČKAIT s.r.o., Sokolská 15, Praha 2

Zusammengestellt von: GRAND, s. r. o., elektronisches Publizieren,
Pražská tř. 1813/3, 370 04 České Budějovice

Stran: 188

Prag, Juni 2016

ISBN 978-80-87438-63-3

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

MINISTERSTVO
KULTURY

Karlovy VARY°

Sammelband der Referate von der 21. internationalen Konferenz

Stadttechnik Karlovy Vary 2016

STADT UND UMNUTZUNG VON INDUSTRIEFLÄCHEN

die am 10. Juni 2016

im Kongresssaal des HOTELS THERMAL Karlovy Vary
stattgefunden hat

Die Unterlagen wurden keiner Sprachenkorrektur unterzogen
und werden in der Originalfassung veröffentlicht.

Die Autoren haften für das inhaltliche und fachliche sowie sprachliche Niveau der
Referate.

Editor: Ing. Lenka Wiatrová, Ing. Renata Karasová

Ministry pro místní rozvoj České republiky
uděluje České komoře autorizovaných inženýrů a techniků činných ve
výstavbě

ZÁŠTITU

nad 21. ročníkem Mezinárodní konference
„Městské inženýrství Karlovy Vary 2016“,
jehož tématem bude
„Město a konverze industriálních areálů“.

Karla Šlechtová

Mgr. Daniel Herman
ministr kultury

Ministr kultury

přebírá záštitu

nad

**21. ročníkem mezinárodní konference
Městské inženýrství Karlovy Vary 2016,**

která začíná dne 10. června 2016 v Karlových Varech

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Daniel Herman'.

KARLOVARSKÝ KRAJ

JUDr. MARTIN HAVEL
HEJTMAN

Čj.: 205/SH/15

uděluje

ZÁŠTITU

České komoře autorizovaných inženýrů a techniků činných ve
výstavbě – oblastní kancelář Karlovy Vary

nad 21. ročníkem mezinárodní konference

„Městské inženýrství Karlovy Vary 2016“

Karlovy Vary 11. listopadu 2015

PRIMÁTOR
MĚSTA KARLOVY VARY
ING. PETR KULHÁNEK

Vážený pan
Ing. Svatopluk Zídek
Předseda oblasti Karlovarského kraje
Česká komora autorizovaných inženýrů
a techniků činných ve výstavbě

Karlovy Vary 22.12.2015
Č.j.: 146/SEKR1/15

Vážený pane inženýre,

dle vyhlášky města č. 13/2007 o čestném občanství, poctách a Ceně města
Karlovy Vary tímto přebírám záštitu nad 21. ročníkem mezinárodní konference

„Městské inženýrství Karlovy Vary 2016

-

Město a konverze industriálních areálů“,

která se koná 10. června 2016 v Kongresovém sále LS Thermal.

S pozdravem

Na vědomí
Náměstek primátora
Tiskové oddělení
OKŠT

EHRENGÄSTE DER KONFERENZ STADTTECHNIK KARLSBAD 2016

Kulturministerium der Tschechischen Republik

- PhDr. Anna Matoušková, Stellvertreterin des Kulturministers, Referentin

Industrie- und Handelsministerium

- Ing. Jiří Koliba, für Bauwesen zuständiger Vizeminister
- Ing. Petr Serafín, Direktor der Sektion Bauwirtschaft und Baustoffe

Industriespuren

- PhDr. Benjamin Fragner, Industrieerbe-Forschungszentrum an der Architekturfakultät der TU Prag, Referent
- Ing. arch. Eva Dvořáková, Generaldirektion des Nationalen Denkmalinstituts in Prag
- Ing. Svatopluk Zídek, Kollegium für technische Denkmäler bei ČKAIT & ČSSI
- Mgr. Jan Zikmund, Industrieerbe-Forschungszentrum an der Architekturfakultät der TU Prag
- Mgr. Lukáš Beran Ph.D., Industrieerbe-Forschungszentrum an der Architekturfakultät der TU Prag
- Ing. arch. Ivetta Merunková, Ph.D., Nationales Denkmalinstitut Prag
- Mgr. Olga Bukovičová, Nationales Denkmalinstitut Prag, Referentin

Bayerische Ingenieurkammer-Bau

- Dr. Heinrich Schroeter, Präsident der Bayerischen Ingenieurkammer-Bau
- Dipl.-Ing. Heinz Joachim Rehbein, Vorstand und Mitglied des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz
- Ing. Pavel Budka, Mitglied des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz
- Architekt Dipl.-Ing. Dieter Roppel, Referent

Ingenieurkammer Sachsen

- Dr. -Ing. Gundela Metz, Mitglied des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz
- Dipl. -Ing. (FH) Rolf Rau, Sprecher und Mitglied des Vorstands der Kammer

- Dr. -Ing. Andreas Klengel, Geschäftsführer
- Dipl.-Ing. Walter Kaplan, GICON – Großmann Ingenieur Consult GmbH, Referent

Ingenieurkammer Thüringen

- Dipl.-Ing. Kay Salberg, Referent
- Dipl. -Ing. Karl-Heinz Bartl, 2. Vizepräsident und Mitglied des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz
- Dr.-Ing. Hans-Reinhard Hunger, 1. Vizepräsident

VBI Deutschland

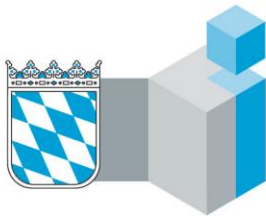
- Dipl. Ing. Reiner Haßmann, Mitglied des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz
- Dipl.-Ing. Dipl.-Wirt. Ing. Christian Kochmann, Referent
- Dipl. Pol. Tatjana Steidl, Öffentlichkeitsarbeit VBI

Slowakische Bauingenieurkammer (SKSI)

- Prof. Ing. Dr. Vladimír Benko, Ph.D. SKSI-Vorsitzender
- Ing. Anton Vyskoč, stellvertretender Vorsitzender
- Ing. Ján Tomko, Mitglied des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz
- Ing. Milan Nič, PHD, Bau fakultät an der TU in Bratislava
- Ing. Jozef Polák, Referent
- Ing. arch. Ján Katuščák, Referent
- Ing. arch. Vladimír Husák, CSc., Architekturfakultät an der TU Bratislava

Ingenieurkammer Ungarn

- Dipl.-Ing. Holló Csaba, Vizepräsident der Ingenieurkammer Ungarn, Präsident von BOMEK Miskolc
- Dipl.- Ing. Zöldi Marianna, Vizepräsidentin von BOMEK
- Dr. István Zergi, Vizepräsident von BOMEK
- Dipl.- Ing. Katalin Rónai, Mitglied von ČSSI, Mitarbeiterin der Ingenieurkammer Ungarn

Bayerische
Ingenieurekammer-Bau

Körperschaft des öffentlichen Rechts

Ihr kompetenter Partner beim Planen und Bauen

- Wir vertreten in Bayern rund 6.400 Ingenieure im Bauwesen, über 3.000 Ingenieurbüros und Freiberufler, sowie Angestellte und Beamte im öffentlichen Dienst.
- Unsere Regionalbeauftragten sind Ihre Ansprechpartner in allen bayerischen Regierungsbezirken.
- Mit unserem Service »Planer- und Ingenieursuche« finden Sie die geeigneten Experten für Ihr Bauvorhaben.

Bayerische Ingenieurekammer-Bau
Schloßschmidstraße 3 • D-80639 München
Tel: 089 41 94 34-0 • info@bayika.de • www.bayika.de

INGENIEURKAMMER SACHSEN

Körperschaft des öffentlichen Rechts

Gesetzliche Vertretung von Fachingenieuren

Die Ingenieurkammer Sachsen ist die einzige gesetzlich legitimierte Berufsstandvertretung sächsischer Ingenieure aller Fachrichtungen. Als Körperschaft des öffentlichen Rechts arbeitet sie selbstverwaltet und ausschließlich beitragsfinanziert. Die Ingenieurkammer Sachsen vertritt gegenüber Politik und Verwaltung die beruflichen Interessen von mehr als 10.000 selbstständigen und angestellten Fachingenieuren, die schwerpunktmäßig im Bausektor tätig sind.

Sachsen . Land der
ingenieure

www.ing-sn.de

Was macht die ...

Wofür steht die ...

... INGENIEURKAMMER SACHSEN?

- Vergabe der geschützten Berufsbezeichnung „Beratender Ingenieur“
- Listeinführung u.a. für qualifizierte Tragwerksplaner und Bauvorlageberechtigte
- Fachliche Weiterbildung über die „Freie Akademie der Ingenieure“
- Juristische Beratung ihrer Mitglieder
- Transparente und deregulierte Vergabeverfahren
- Faire Honorierung hochwertiger Ingenieurleistungen
- Positives Image des „Ingenieurs“ in der Gesellschaft
- Förderung von Nachwuchs

Daten und Fakten zu Ingenieuren in Sachsen

5% der Erwerbstätigen im Freistaat Sachsen sind Ingenieure

40% der Brutto-Wertschöpfung beruhen unmittelbar auf Ingenieurleistungen

53% der Arbeitsplätze werden durch Ingenieurleistungen gesichert

46% des wissenschaftlichen Personals der neuen Bundesländer arbeitet in Sachsen

57% davon forschen und lehren in Ingenieurdisziplinen oder ingenieurnahen Disziplinen

Ingenieurkammer Sachsen - Körperschaft des Öffentlichen Rechts

Annenstraße 10, D-01067 Dresden Tel.: 0351 43833 60, Fax: 0351 43833 80, E-Mail post@ing-sn.de

Die Ingenieurkammer Thüringen besteht seit 1994 und ist eine Körperschaft des Öffentlichen Rechts. Sie repräsentiert, vertritt und schützt die berufständischen Interessen der Thüringer Ingenieure gegenüber der Politik, Wirtschaft und der allgemeinen Öffentlichkeit.

Unter dem Dach der Ingenieurkammer
**BERATEN, PLANEN, BAUEN,
ÜBERWACHEN, KONTROLLIEREN,
VERMESSEN und PRÜFEN**
Thüringer Ingenieure.

Darunter sind sowohl freiberufliche als auch angestellte Kammermitglieder, die in allen ingenieurtechnischen Spezialgebieten tätig sind.

Die Ingenieurkammer führt folgende Listen:

- **bauvorlageberechtigte Ingenieure**
- **Beratende Ingenieure**
- **Stadtplaner**
- **Nachweisberechtigungen für**
 - **Standsicherheit**
 - **baulichen und energiesparenden Wärmeschutz**
 - **vorbeugenden Brandschutz**
- **freiwillige Mitglieder**
- **Gesellschaftsverzeichnis**

Besuchen Sie uns: www.ikth.de!

Ingenieurkammer Thüringen • Körperschaft öffentlichen Rechts

Besuchsadresse:
Flughafenstraße 4
99092 ERFURT

Postadresse:
Flughafenstraße 4
99092 ERFURT

Telefon: (03 61) 22 873 - 0
Telefax: (03 61) 22 873 - 50

info@ikth.de
www.ikth.de

Wir wollen Ihren Erfolg.

Profitieren Sie von
einem starken Verband!

www.vbi.de

Der VBI vereint die besten Planer und Berater Deutschlands. Er ist die führende Berufsorganisation unabhängig planender und beratender Ingenieure in Deutschland.

Sie wollen dazu gehören? Sprechen Sie mit uns, wir informieren Sie gern!

Verband Beratender Ingenieure VBI
Budapester Straße 31, 10787 Berlin
Tel.: 030/26062-0, Fax: 030/26062-100
vbi@vbi.de, www.vbi.de

VERBAND BERATENDER
INGENIEURE

SLOVENSKÁ KOMORA STAVEBNÝCH INŽINIEROV

Stavovská organizácia autorizovaných stavebných inžinierov

**AUTORIZOVANÍ STAVEBNÍ INŽINIERI poskytujú
komplexné inžinierske a architektonické služby
v oblasti projektovania, realizácie a užívania
budov a inžinierskych stavieb**

– mostov, ciest, železníc, tunelov, vodohospodárskych stavieb
a technického, technologického a energetického vybavenia stavieb.

**ZOZNAM AUTORIZOVANÝCH STAVEBNÝCH INŽINIEROV
NÁJDETE NA STRÁNKE www.skisi.sk**

VŠB - Technická univerzita Ostrava

Fakulta stavební

Chcete studovat
zajímavé obory
na moderní
stavební fakultě
v Ostravě?

Bakalářský studijní program "Stavební inženýrství"

(doba studia 4 roky)
ve studijních oborech:

- Dopravní inženýrství
- Dopravní stavby
- Geotechnika
- Městské inženýrství
- Prostředí staveb
- Příprava a realizace staveb
- Stavební hmoty a diagnostika staveb
- Konstrukce staveb
- Building structures (pouze v angličtině)

Bakalářský studijní program "Architektura a stavitelství"

(doba studia 4 roky - pouze
prezenční forma studia)
ve studijním oboru:

- Architektura a stavitelství

Navazující magisterský studijní
program "Stavební inženýrství"
(doba studia 1,5 roku)
ve studijních oborech:

- Dopravní stavby
- Geotechnika
- Konstrukce staveb
- Městské stavitelství a inženýrství
- Prostředí staveb
- Provádění staveb
- Stavební hmoty a diagnostika staveb
- Dopravní inženýrství
- Průmyslové a pozemní stavitelství

Navazující magisterský studijní
program "Architektura a stavitelství"
(doba studia 2 roky)
ve studijním oboru:

- Architektura a stavitelství

Doktorský studijní program
"Stavební inženýrství"
ve studijních oborech:

- Teorie konstrukcí
- Geotechnika
- Městské inženýrství a stavitelství

Naši absolventi nemají problém
s uplatněním!

I to je důvod, proč studovat
na Fakultě stavební!

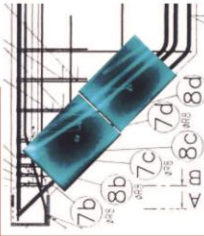
Více informací na

www.fast.vsb.cz

Co děláme?

„Zabýváme se výzkumem a vývojem diagnostických a zkušebních metod, diagnostikou konstrukcí a zkoušením stavebních hmot a výrobků.“

Podstatnou částí naší práce je výzkum, vývoj a reálné aplikace diagnostických a zkušebních metod pro realizace stavebně - statických a materiálových průzkumů konstrukčních prvků a celků existujících stavebních konstrukcí (zejména železobetonových a zděných, včetně mostů), s cílem objektivního hodnocení aktuálního stavu konstrukce, identifikace příčin poruch a vad s návrhem stavebních opatření pro zajištění požadované spolehlivosti, bezpečnosti a životnosti staveb. Laboratorní záznamy umožňují řešení širokého spektra výzkumných úkolů např. z oblasti experimentální analýzy konstrukčních prvků, dílců a modelů stavebních konstrukcí, ochrany před ionizujícím zářením ad.

- Zkušební lisy mechanické a hydraulické, včetně trhacích strojů, lámací dráha pro zkoušky větších prvků. Soupravy hydraulických lisů pro laboratorní i terénní zatěžovací zkoušky.
- Klimatizovaná komora se soupravou lisů vlastní konstrukce pro zkoušky reologických vlastností cementových kompozitů.
- Tvrdoměry pro zkoušení betonu, cihel, malt a oceli.
- Přístroje pro ultrazvukové a rezonanční zkoušení.
- Boroskopy pro provádění endoskopické vizuální defektoskopie.
- Vybavení pro tenzometrická měření strunovými a odporovými snímači, videoextenzometr. Měřicí ústředny a vybavení pro automatický záznam měření silových, deformacních a teplotních veličin při laboratorních i terénních zkouškách.
- Jádrové vrtačky pro odběr vzorků (včetně mikrovývrtů).
- Vybavení pro radiální defektoskopii a ochranu před ionizujícím zářením (gamazářič Co60, rentgeny, radiometrické sondy, měřiče dávky a příkonu fotonového dávkového ekvivalentu).

Co nabízíme?

- Komplexní stavebně – technické průzkumy a diagnostiku konstrukcí s využitím širokého spektra nedestruktivních metod.
- Monitoring zděných konstrukcí.
- Zatěžovací zkoušky konstrukcí a konstrukčních prvků, dílců a modelů konstrukcí.
- Laboratorní zkoušky fyzikálně mechanických vlastností betonů, cementových kompozitů, malt, injektážních směsí, cihel, dřeva, oceli, předpínací výztuže, kotevních systémů, povrchových vrstev, apod. Laboratorní zkoušky lomových parametrů stavebních materiálů.
- Radiografie železobetonových konstrukcí a experimentální radiografie.
- Radiometrické měření objemové hmotnosti a vlhkosti.
- Návrh, výpočet a kontrola stínění proti ionizujícímu záření.
- Pro zkušební laboratoře účast v programech zkoušení způsobilosti.
- Poradenství a konzultace v oblasti řízení kvality, environmentu a bezpečnosti v podnicích a zkušebních laboratořích, spolupráci při certifikaci systémů řízení.
- Vzdělávací kurzy celoživotního vzdělávání s přípravou na získání personálního certifikátu „NDT technik ve stavebnictví“ pod akreditací ČKAIT a/nebo ČIA, o.p.s.
- Možnost prezentace výsledků vědy a výzkumu, praxe, výrobků a firem na odborné konferenci Zkoušení a jakost ve stavebnictví.

Reference

- 4G consite s.r.o.
- AMBERG ENGINEERING Brno a.s.
- Ateliér WIK, s.r.o.
- Baňské projekty Teplice a.s.
- BASF Stavební hmoty Česká republika s.r.o.
- BETOTECH, s.r.o.
- Cement Hranice, a.s.
- ČEZ, a.s.
- GEOSTAR, spol. s r.o.
- GEOTest Brno, a.s.
- INSET s.r.o.
- Institut pro testování a certifikaci, a.s.
- IKV TEST s.r.o.
- Keller - speciální zakládání, spol. s r.o.
- KOLEJCONSULT & servis, spol. s r.o.
- Kovoprojekta Brno a.s.
- Lafarge Cement, a.s.
- LAPO zkušební laboratoř s.r.o.
- M.I.S. a.s.
- Mostní a silniční, s.r.o.
- Mostní vývoj, s.r.o.
- OHL ŽS, a.s.
- Pontex, spol. s r.o.
- Pražské silniční a vodohospodářské stavby, a.s.
- QUALIFORM SLOVAKIA s.r.o.
- QUALIFORM, a.s.
- SARON KAT s.r.o.
- Skanska Servis a.s.
- SQZ, s.r.o.
- Stráský, Hustý a partneři s.r.o.
- Technický a zkušební ústav stavební Praha, s.p.
- TESTAV - LAB s.r.o.
- TPA ČR s.r.o.
- TSI System, s.r.o.
- Zkušebna kamene a kameniva, s.r.o.
- Znalci a odhadci – znalecký ústav, spol. s r.o.
- ŽPSV a.s.

Kontakt

Vysoké učení technické v Brně

Fakulta stavební

ÚSTAV STAVEBNÍHO ZKUŠEBNICTVÍ

Veveří 331/95

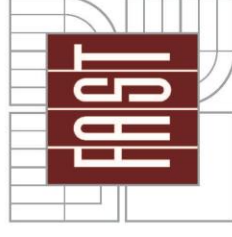
602 00 Brno

Tel.: +420 541 147 801

Fax: +420 543 215 642

e-mail: 2620@fce.vutbr.cz

web: <http://www.fce.vutbr.cz/SZK>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ
TTP POINT VUTV BRNĚ CZ.1.07/2.4.00/12.0020

Podporu ústavu transferu technologií je poskytl Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.
Více informací na www.fce.vutbr.cz, nebo na kontaktním mailu: inf@fce.vutbr.cz.

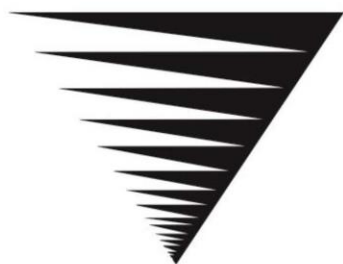
VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

FAKULTA STAVEBNÍ

ÚSTAV STAVEBNÍHO ZKUŠEBNICTVÍ

IBU

Dipl.-Ing. (TU) Karl-Heinz Bartl

Ingenieurbüro für
Bauplanung und
Umweltschutz

Unabhängig beratender
Ingenieur • **VBI**

Planung
Beratung
Bauleitung

Am Wachtelberg 10
07407 Rudolstadt/Thür.

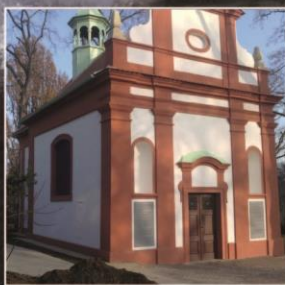
Tel.: 0 36 72/41 27 42
Fax: 0 36 72/41 34 21

VLHKOST SPOLEHLI

V Ě NARAZÍ

- sanace a hydroizolace historických objektů a betonových konstrukcí
- impregnační nátěry a ochrana povrchů
- opravy a izolace kašen, vodních nádrží a kanalizace
- rekonstrukce a stavitelství silnic a kolejových tratí
- hydroizolace dřevostaveb
- dodatečná hydroizolace koupelen a lepení obkladů na dřevěný podklad

SCHOMBURG Čechy a Morava s.r.o.
Na Univerzitním statku 2, 108 00 Praha 10
Telefon: +420 274 781 381
Fax: +420 274 782 546
e-mail: schomburg@schomburg.cz
web: www.schomburg.cz

SCHOMBURG

26 LET NA ČESKÉM TRHU

2016

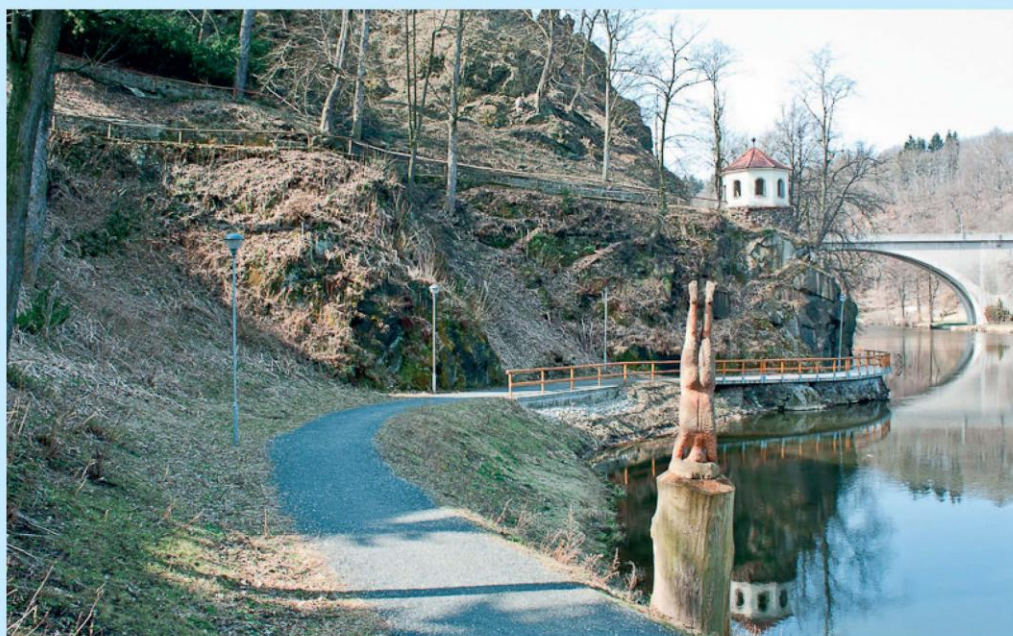
Správně je to v suchu!

Medailonek Karlovarského kraje

Karlovarský kraj leží v nejzápadnější části naší země na hranicích s Německem. Ačkoliv patří mezi nejmenší české kraje, co do počtu kulturních a přírodních krás se řadí k těm nejbohatším. Už více než 650 let je neodmyslitelně spjat s lázeňstvím, které je založeno na využívání léčivých přírodních zdrojů. Mezi světoznámými lázněmi se pak rozprostírá nádherná příroda Chráněné krajinné oblasti Slavkovský les, jež vybízí k nejedné procházce.

Ideálním místem pro sportovní vyžití jsou Krušné hory, a to nejen v zimě, ale i v letních měsících. Hrady, zámky a technické památky můžete navštívit také v sedle svého kola. Vyznavačům cykloturistiky se v regionu nabízí téměř dva tisíce kilometrů cyklistických tras.

V letošním roce Karlovarský kraj navíc oslaví 700. výročí narození krále Karla IV., a tak se jeho návštěvníci mohou těšit na bohatý kulturní program se středověkými slavnostmi, karnevalem, výstavami či koncerty. Rozhodnete-li se strávit v našem regionu nějaký čas, jako vhodný průvodce vám jistě poslouží turistický portál Živý kraj. Na internetových stránkách www.zivykraj.cz najdete všechny potřebné informace o Karlovarském kraji, včetně přehledu konaných akcí a kontaktů na ubytování.

CANDIDATE FOR
WORLD HERITAGE (UNESCO)

www.karlovyvary.cz

DO VARU°

vás přivede
zájem o architekturu

Bohatá historie města, jež dýchá z jeho atmosféry i z řady architektonických skvostů, se dnes snoubí s moderní dobou a jejími vymoženostmi, aniž by se to v nejmenším dotklo **jedinečného Genia loci** tohoto místa.

Karlovy VARY° 2016
700th anniversary of Charles IV
700. výročí Karla IV

Den památek techniky a průmyslového dědictví

Den památek techniky a průmyslového dědictví připravuje již po páté v rámci Dnů evropského dědictví platforma Industriální stopy ve spolupráci se Sdružením historických sídel Čech, Moravy a Slezska

v sobotu 10. září 2016

Připojte se i Vy svou akcí, iniciativou a otevřením dveří již přístupných i dosud nepřístupných industriálních objektů, pomozte poznávat unikátní, ale stále ještě neoprávněně opomíjenou součást našeho kulturního bohatství, oživte opuštěné stavby a průmyslová zákoutí.

Všem, kdo se zúčastnili v minulých ročnících, děkujeme!

Doufáme, že se připojíte i letos a napomůžete v jeden den demonstrovat sílu českého industriálu. Díky Vaším aktivitám se průmyslová architektura v rámci Dnů evropského dědictví opět zviditelní jako neopominutelné téma.

Přihlašování k akci je prostřednictvím stránek Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska www.historickasidla.cz

Pokud pořádáte akci v industriálním prostředí i mimo stanovený termín v průběhu roku, můžete ji propagovat prostřednictvím stránek platformy Industriální stopy www.industrialnistopy.cz

Dny evropského dědictví (EHD – European Heritage Days) jsou tradiční mezinárodní akcí pod záštitou Rady Evropy, která napomáhá rozšiřovat poznání historických, kulturních a společenských hodnot se snahou popularizovat a propagovat společné evropské kulturní dědictví.

Den památek techniky a průmyslového dědictví má za cíl představit objekty s poutavou technickou či průmyslovou minulostí, s výlučnou industriální architekturou napříč Českou republikou. Základním principem je otevření těchto objektů široké veřejnosti, na řadě míst zpestřené speciálním programem.

Technické památky patří k nejzranitelnějším, často velmi ohroženým a teprve v posledních letech znovu objevovaným a ceněným. V celé Evropě se mnohdy stávají nejvyhledávanějšími turistickými cíly, ale zejména přibývá především příkladů jejich oživení pro nové účely. Jedním z kroků k poznání celé naší historie, je seznámení se i s postupně zanikajícími doklady našeho průmyslového dědictví.

ZAVEDENIE POVINNÉHO POISTENIA BUDOV V ZÁUJME POMOCI OBYVATEĽOM PRI PREKONÁVANÍ NÁSLEDKOV ŽIVELNÝCH UDALOSTÍ

Milan Nič¹, Ladislav Eliáš², Marína Majerčáková³

Úvod

Stavebná činnosť patrí k najstarším činnostiam ľudstva a podieľajú sa na nej okrem pracovníkov odvetvia stavebníctva aj odborníci z iných hospodárskych odvetví, a to v rôznych štádiách jej prípravy a realizácie. Činnosť týchto odborníkov je potrebné zosúladiť, v záujme uspokojenia požiadaviek stavebníka, ako aj potrieb budúceho užívateľa na každej stavbe.

Nie vždy sa však podarí zosúladiť záujmy všetkých účastníkov výstavby, alebo subjektov podieľajúcich sa na správe a užívaní jestvujúcich stavieb, preto vznikajú spory, ktoré sa väčšinou riešia pred súdmi.

V súčasnosti sme svedkami viacerých živelných udalostí ako záplavy, zosuny svahov, zemetrasenia, víchrica a podobne, ktoré pripravili o strechu nad hlavou veľa občanov. Takouto živelnou udalosťou postihnutí občania prídu o bývanie, a tým aj dlhou usilovnou prácou budovaný životný štandard.

Nie je v ľudských silách zabrániť živelným udalostiam, ktoré spôsobujú poškodenie budov a inžinierskych stavieb, ale vytvorením efektívnych systémových nástrojov môžeme ich dôsledky výrazne znížiť.

V rámci posudzovania vyhodnocovania príčin a dôsledkov porúch a havárií budov pripisovaných živelným udalostiam sme dospeli k presvedčeniu, že dôslednou nezávislou kontrolou kvality v procese výstavby sa dôsledky týchto škôd mohli výrazne znížiť.

Dôsledkami škôd na budovách pri živelných pohromách je najviac postihnutý ich používateľ. V prípade ak je užívateľ budovy v podnájme, škody vzniknuté pri živelnej udalosti môžu byť veľké, ďaleko viac je však postihnutý užívateľ, ktorý je aj vlastníkom budovy, alebo bytu.

V prípade novostavby môže vlastník kvalitu stavby výrazne ovplyvniť, pretože od začiatku prípravy jej investície zásadne ovplyvňuje jej celkový priebeh; začínajúc základným rozhodnutím (či svoje záujmy bude obhajovať sám, alebo si na to najme odbornú inžiniersku firmu), cez spôsob výberu projektanta a zhotoviteľa, až po roz-

¹ doc. Ing. Milan Nič, Ph.D., Slovenská technická univerzita v Bratislave, Stavebná fakulta, tel.:+421905860838, e-mail: milan.nic@stuba.sk.

² Mgr. Ladislav Eliáš, Slovenská technická univerzita v Bratislave, doktorand, Ústav manažmentu, tel.:+421903639068, e-mail: elias@tomura.sk.

³ Ing. Marína Majerčáková, Slovenská technická univerzita v Bratislave, doktorandka, Ústav manažmentu, tel.:+421908710424, e-mail: marina.majercakova@gmail.com.

sah a hĺbku skúšobných postupov uplatnených v jednotlivých štádiách výstavby. Mala by platiť zásada, že kvalita sa síce finálne realizuje až na stavbe, ale predpoklady na jej dosiahnutie závisia od kvality jej prípravy a spracovania projektovej dokumentácie.

Zadanie zhotovenia celej stavby „na kľúč“ jediným zhotoviteľom stavby od jej projektovania, výstavby až po kolaudáciu, sa v podmienkach Slovenskej republiky v súčasnosti pri stavbe rodinných domov výrazne neuplatňuje. Pri takomto vzťahu zabezpečenia stavby „na kľúč“ zhotoviteľ garantuje stavebníkovi bezchybnú prevádzku stavby počas záručnej lehoty, ktorá je spravidla 5 rokov.

Veľká časť stavebníkov rodinných domov v Slovenskej republike volí spôsob výstavby „svojpomocne“, väčšinu stavebných prác vykonávajú vo vlastnej réžii s pomocou rodinných príslušníkov.

Tento prístup je v súlade s ustanovením Stavebného zákona, ktorý bytové budovy do výmery zastavenej plochy 300 m², s jedným nadzemným podlažím, s jedným podzemným podlažím a podkrovím, začlenil medzi jednoduché stavby, ktoré si môže stavebník postaviť svojpomocne.

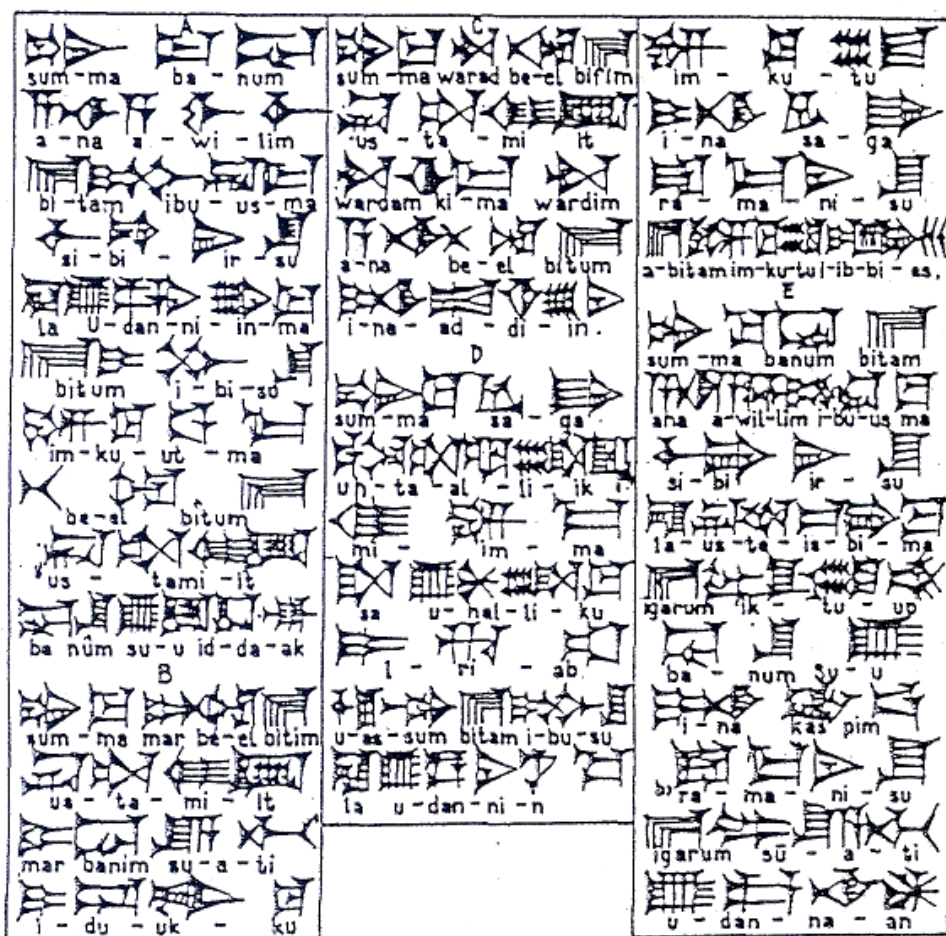
„Svojpomocní“ stavebníci takýmto postupom dobrovoľne na seba preberajú veľkú časť zodpovednosti pri zabezpečovaní ochrany bezpečnosti a zdravia voči dotknutým cudzím osobám. Pritom sa pravdepodobne spoliehajú, že stavebné úrady v rámci úradného povoľovania stavby a jej prehliadky pri kolaudácii pred vydaním povolenia na jej užívanie odborným profesionálnym prístupom odhalia a zabezpečia odstránenie všetkých nedostatkov.

Práce, ktoré „svojpomocní“ stavebníci nevedia zabezpečiť vo vlastnej réžii, objednávajú u živnostníkov a menších spoločností s ručením obmedzeným. Týmto nekoordinovaným postupom vzniká veľa sporov medzi účastníkmi výstavby, ktorými sú súdy v Slovenskej republike zbytočne zaťažené.

Získanie bývania sa „svojpomocným“ stavebníkom zbytočne predlžuje, a tým aj zbytočne predražuje. Stavebník je častokrát nútený platiť premrštené ceny za nekvalitné práce, pretože získanie nápravy súdnou cestou je neúmerne zdĺhavé a nákladné.

Túto neutešenú situáciu na tomto nefunkčnom stavebnom trhu je možné z pozície štátu riešiť dvoma zásadnými právnymi úpravami:

- posilnením kompetencií a úloh štátnej správy – stavebných úradov,
- povinným poistením budov na bývanie.

Obr. 1 Časti 229 až 233 Hammurabi's Code of Laws z roku 1800 pred n. l.

229. A Ak postaví staviteľ dom a neurobí jeho stavbu pevnú a dom sa zrúti, ak sa tým spôsobí smrť majiteľa domu, bude staviteľ usmrtený.
230. B Ak sa tým spôsobí smrť syna majiteľa domu, bude usmrtený syn staviteľa.
231. C Ak sa tým spôsobí smrť otroka, majiteľovi domu otroka rovnakej hodnoty.
232. D Ak sa tým zničí majetok, nahradí čo bolo zničené a pretože neurobil dom, ktorý postavil pevným a dom sa zrútil, postaví dom nový na svoje náklady.
233. E Ak postaví staviteľ dom a neurobí jeho stavbu tak, aby vyhovovala požiadavkám a niektorá stena sa zrúti, postaví a zosilní staviteľ stenu na svoje náklady.

1. Posilnenie kompetencií a úloh štátnej správy

Zodpovednosť pri zabezpečovaní bezpečnosti stavieb má štát, ktorý môže svoju úlohu preniesť na orgány štátnej, alebo verejnej správy.

Pred rozhodovaním o posilnení kompetencií a úloh štátnej správy v krátkosti vykonáme krátky prehľad vývoja stavebných predpisov.

1.1 Vývoj predpisov

Najstarším písomným nariadením na zabezpečenie kvality v stavebníctve je babylonský Hammurabi's Code of Laws z roku 1800 pred n. l., ktorého časti 229 až 233 sú na *obr. 1* označené písmenami A – E v preklade L. W. Kinga.

Rozvoj miest si vyžiadala aj na našom území koordináciu zámerov a záujmov jednotlivých stavebníkov s požiadavkami a potrebami obecného záujmu.

Do 50. rokov 20. storočia sa u nás v stavebníctve používali rakúsko-uhorské predpisy. Československá republika ich nahradila až Zákonom o územnom plánovaní a výstavbe obcí č. 280/1949 Zb. Vládne nariadenie o výstavbe obcí č. 90/1950 Zb. bližšie spresnilo niektoré časti Zákona č. 280/1949 Zb. a určilo jeho účinnosť dňom 1. 1. 1951. V roku 1958 boli prijaté pre stavebníctvo dva nové predpisy – Zákon o územnom plánovaní č. 84/1958 Zb. a Zákon o stavebnom poriadku č. 84/1958 Zb., ktoré nadobudli účinnosť dňom 1. 1. 1959.

Súčasný Zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (Stavebný zákon) č. 50/1976 Zb., prijalo Federálne zhromaždenie Československej republiky, na území Slovenskej republiky (ďalej len SR) platí stále aj napriek jeho 33 novelizáciám.

1.2 Štátna správa v stavebnom konaní

Výkon štátnej správy v stavebnom konaní vykonávali stavebné úrady, ktoré boli súčasťou Okresných národných výborov (ONV). Do spoločenských zmien v roku 1989 na území SR pôsobilo 38 ONV, v oblasti stavebného poriadku pracovalo celkovo cca 600 pracovníkov. S odstupom času môžeme konštatovať, že na stavebných úradoch pracovali zamestnanci, ktorí boli odborníci v zabezpečovaní úloh štátnej správy na úseku ochrany bezpečnosti a ochrany zdravia. Koncentráciou cca 15 pracovníkov na stavebný úrad sa spravidla podarilo vytvoriť podmienky pre potrebnú špecializáciu jednotlivých odborníkov.

Začiatkom tohto storočia došlo k decentralizácii štátnej správy a stavebnými úradmi sa stali obce, ktorých je v SR cca 3 000. Spočiatku mali starostovia a zamestnanci stavebných úradov obcí problém stotožniť sa so skutočnosťou, že pri zabezpečovaní činnosti stavebného úradu obec nie je v pozícii samosprávy, ale túto činnosť vykonáva ako prenesený výkon štátnej správy.

S odstupom času je možné konštatovať, že administratívnym prenesením stavebných úradov zo štátnej správy na obecnú samosprávu všeobecne klesla

bývalá odborná úroveň činnosti týchto stavebných úradov.

Zavedenie ochrany stavebníka pracovníkmi stavebných úradov je realizovateľná, za predpokladu vytvorenia systému klasifikácií a certifikácií zhotoviteľov stavieb, vrátane pravidelnej ich kontroly nimi vykonávaných prác pracovníkmi stavebných úradov. Systém klasifikácií a certifikácií zhotoviteľov stavieb by okrem politickej vôle vyžadoval aj získanie potrebných finančných nákladov na jeho vytvorenie a odborné vyškolenie pracovníkov stavebných úradov.

Pri súčasnom zavádzaní úsporných opatrení v celom systéme štátnej správy nie je reálny predpoklad, že sa získajú financie na zavedenie opatrení, ktoré by výrazne zlepšilo súčasnú situáciu ochrany stavebníkov pred rizikom významných škôd budov na bývanie.

KONVERZI VÝROBNÍCH, SERVISNÍCH I JINÝCH AREÁLŮ PODMIŇUJE JEJICH SPOLEHLIVÁ TECHNICKÁ OBSLUHA

Petr Šrytr¹, Tomáš Martinek²

Úvod

Potřeby technické obsluhy prostřednictvím vnitroareálových inženýrských sítí (vedení technicko-technologického vybavení/VTTV), včetně obsluhy dopravní, se v případě jednotlivých výrobních, servisních i jiných areálů v průběhu času vyvíjí, a často i výrazně mění. Mohou za to změny technologií, vývoj trhu, změny preferencí v zaměření jejich funkcí, služeb či výroby. Svůj vliv má např. i případná snaha měnit, rozšiřovat či zkvalitňovat hodnotu výrobků, služeb apod. V historii proběhly největší změny během průmyslových revolucí. V minulosti i aktuálně však zůstávají často VTTV na okraji zájmů managementů mnoha areálů, přestože je jejich provozuschopnost na VTTV přímo závislá. Postupným vývojem se některé areály dostávají do ekonomických problémů, dochází ke změnám jejich majitelů a provozovatelů, a je tak současně vynucována jejich dílčí či celková konverze, včetně konverze VTTV.

Z minulosti si v našich podmínkách neseme např. i určité nepříjemné dědictví – tradici velkých výrobních areálů, zaměřených na těžký průmysl a na těžbu surovin. Jejich provoz je obvykle velmi specifický a jejich konverze je často složitá, nákladná a někdy i nemožná bez velkých včasných komplexních zásahů. To je pak i příčinou vzniku brownfieldů. Tomu bychom se měli včasnou ucelenou konverzí snažit předejít. Stávající výrobní a servisní areály se zpravidla nacházejí v intravilánech sídel i na jejich okrajích, a nekladou tak obvykle velké nároky na zábor nové zemědělské půdy (mívají často své vlastní prostorové rezervy uvnitř).

Cílem tohoto příspěvku je celkově zpřehlednit situaci, nabídnout postupy a příklady možných řešení VTTV s případným možným přednostním využitím bezvýkopových technologií/BT (Trenchless Technologies), jejich obnovy a nové instalace [12, 13].

Preferované způsoby ukládání vedení technicko-technologického vybavení

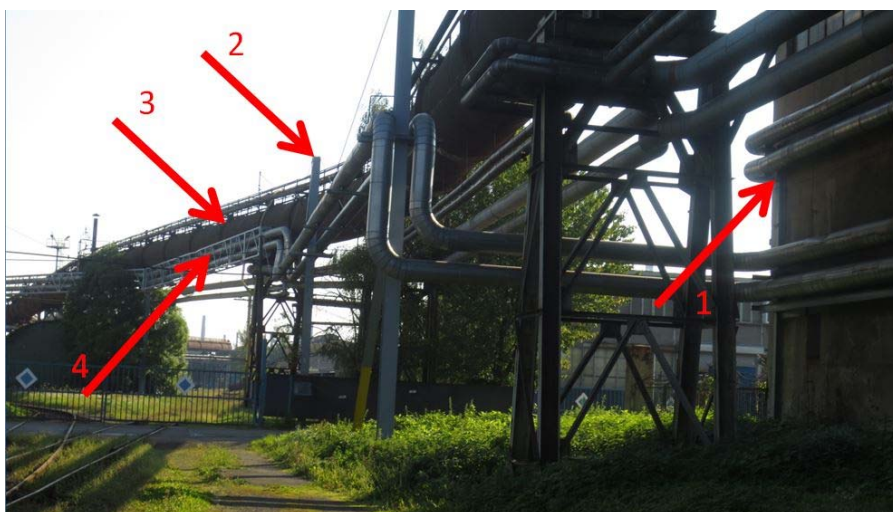
Volba vhodných způsobů ukládání VTTV [6] představuje klíčový problém pro areály různých typů. Pro konverzi areálů je prioritou rychlost provádění potřebných změn VTTV, jejich snadná kontrola, údržba a obnova při nízkých pořizovacích a provozních nákladech. Za tohoto předpokladu musí být navrhovaná řešení

¹ doc.Ing. Petr Šrytr, CSc., VŠB – TUO, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: srytr@fsv.cvut.cz.

² Ing. Tomáš Martinek, VŠB – TUO, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: tomas.martinek.st@vsb.cz, tomas.martinek@technoprojekt.cz.

uvážlivá, systémová, nikoliv pouze improvizovaná. Jedním z kritérií ideálního způsobu ukládání VTTV je návratnost investic. Ta bývá v takovýchto případech považována za optimální, pohybuje-li se v horizontu 10 let.

Nikoliv náhodou jsou pak v areálech nejčastěji využívány nadzemní či podzemní sdružené trasy VTTV různých typů. Zejména v případě nadzemních sdružených tras VTTV různých typů se jedná o ekonomické varianty, které umožňují velkou flexibilitu a možnost kvalitního FM. Jistou nevýhodou tohoto způsobu ukládání VTTV je však nutnost reagovat na povětrnostní vlivy a případnou možnost mechanického poškození. Na *obr. 1* jsou nabízeny typické příklady způsobů fixování VTTV, jejich ukotvení tak, jak se s nimi setkáváme v mnoha areálech: 1 – podepřením pomocí konzol na fasádě staveb, 2 – zavěšením na sloupy pomocí táhel (s využitím principu řetězovky apod.), 3 – ukotvením (pomocí nástavby) k hlavnímu nosnému potrubnímu vedení, které je pro tyto účely staticky naddimenzováno [2], 4 – umístěním do příhradové nosné mostní konstrukce [3].

Obr. 1 Ukázka řešení nadzemní trasy VTTV: 1 – podepřením pomocí konzol na fasádě staveb, 2 – zavěšením na sloupy pomocí táhel, 3 – ukotvením (pomocí nástavby) k hlavnímu nosnému vedení, 4 – umístěním do příhradové nosné mostní konstrukce

Zdroj: vlastní

Nejproblematičtější bývají často přípojková vedení pro jednotlivé budovy, a dále stará nefunkční vedení – mrtvolky. Často nejsou ani v provozní dokumentaci zakreslena, je zde však relativně snadná možnost, jak i na tuto situaci zareagovat. Riziková je pak naopak situace, kdy jde, v případě klasických podzemních tras VTTV areálech, o stupňování chaosu pod úrovní terénu, jak ukazuje příklad v *obr. 6*. Situaci pak nikterak nezachraňuje a neřeší ani improvizace v podobě přednostního využití ručních výkopových prací před použitím strojů na zemní práce.

Srovnáme-li zastavěná území výrobních, servisních i jiných areálů s územím obytného pásma sídel, zjistíme, že se často podstatně liší svým technickým řešením a jeho koordinací, tj. VTTV oproti vedením technického vybavení (VTV) v obytném pásmu sídel [1]:

- v počtu a skladbě vedení inženýrských sítí VTTV;
- v pestřejší a náročnější skladbě podmínek řešení VTTV;
- v odlišných podmínkách trasování (i volbě způsobů ukládání vedení) VTTV;
- ve specifických požadavcích na spolehlivost VTTV;
- v přednostním uplatnění struktury systému technické obsluhy s vlastními nezávislými zdroji zásobování;
- větší variantností možných existujících řešení VTTV;
- v absenci uceleného podkladu pro prostorovou koordinaci VTTV;
- ve výskytu řady dílčích, ale nezanedbatelných vážných problémů (např. se jedná o častější výskyt provizorií VTTV);
- v kvalitativně odlišném vztahu k pozemním komunikacím (vnitroareálová doprava má prioritu a je i více chráněna než provoz na místních komunikacích);
- v odlišné organizaci a způsobu řízení provozu VTTV;
- ve větším riziku pro okolí areálů v případě mimořádných provozních situací VTTV;
- v nárůstu významnosti dobré funkce VTTV po všech stránkách;
- v rámci příznivějších organizačních podmínkách pro důslednější řešení všech základních problémů VTTV, včetně FM;
- podle druhu areálu a místních, často též velmi specifických podmínek [1].

Možnosti klasifikace typů areálů a jejich konverze

Klasifikace modelových situací areálů s užitím konkrétních příkladů:

- A.** Areál zůstává v režimu původní funkce (a má též rezervy pro svůj další rozvoj)
příklad – ArcelorMittal Ostrava, Důl Darkov

Obr. 2 Ortofotomapa – vlevo ArcelorMittal, vpravo Důl Darkov

Zdroj: www.google.cz/maps

- B.** Areál zůstává cca z jedné poloviny v režimu své původní funkce příklad – Vítkovice Steel

Obr. 3 Vítkovice Steel

Zdroj: www.google.cz/maps

- C.** Areál zůstává cca z jedné čtvrtiny v režimu své původní funkce příklad – Důl Barbora

Obr. 4 Důl Barbora

Zdroj: www.google.cz/maps

D. Areál přechází do režimu zcela jiných funkcí
příklad – Dolní oblast Vítkovice (DOV)

Obr. 5 Dolní oblast Vítkovice (DOV)

Zdroj: www.google.cz/maps

Zásadním milníkem pro areály v ČR starší 25 let byla privatizace (často velmi zmatečná a nepřehledná). Docházelo a dochází k zanedbání péče o VTTV. Často chyběla a chybí základní dokumentace k VTTV. Nejasné zůstávají vlastnické vztahy k pozemkům, včetně zmatků způsobovaných častými změnami legislativních podkladů apod. Areály, které vlastní více majitelů, mají problémy, protože zde dochází k častým střetům různých zájmů. Areály byly a jsou součástí průmyslových a servisních zón, kdy některá VTTV byla a dosud jsou společná, což rovněž přináší nemalá rizika. Nikdo však zatím nemá iniciativu je řešit.

Nejčastěji se vyskytujícím způsobem uložení VTTV ve stávajících výrobních areálech jsou sdružené nadzemní i podzemní trasy VTTV různých typů a v různém faktickém technickém stavu provedení. Toto řešení je výhodné; bohužel však někteří vlastníci areálů si ho neváží a některé tyto trasy VTTV málo uvážlivě likvidují. Na poddolovaných územích je pak výhodné a je vyžadováno řešení užitím nadzemní (či pozemní) trasy VTTV s možností výškové rektifikace VTTV.

Systém vnitroareálové dopravy

Systém dopravy je v každém areálu primárně důležitý. Vnitroareálová doprava má prioritu a musí být i pečlivě chráněna. Nesmí např. chybět min. dva vjezdy a výjezdy, trasy vnitroareálových komunikací pak mají mít adekvátně zokruhovanou strukturu, včetně dostatečného rozsahu parkovacích, skladovacích a manipulačních ploch. Důsledně musí být řešena vazba na komunikační systémy vně areálů, včetně rychlé a snadné dostupnosti tras rychlostních komunikací, dálnic apod.

Jistou a často se vyskytující zajímavostí je pak v našich areálech existence železniční vlečky. Ty však, bohužel, s ohledem na náklady a pohotovost silniční a železniční dopravy, způsobují nevyužívání železničních vleček a jejich praktické neudržování. To pak lze vnímat rovněž jako jistý závažný negativní projev i v rámci širších územních vztahů.

Doprava v areálech je primárně chráněna a nesmí docházet k provozním střetům s VTTV. Oproti veřejnému prostoru sídel se do hlavního a přidruženého dopravního prostoru v areálech žádná VTTV neumísťují. Případná vzájemná křížení tras se eliminují v souvislosti s jejich počtem a rozsahem, včetně využití adekvátních typů sdružených tras VTTV při jejich křížení s trasami vnitroareálové dopravy.

Jak zajistit areály z hlediska jejich udržitelného rozvoje

Problematicke VTTV musí být včas a dostatečně komplexně zaměřena pozornost při tvorbě projektů konverze areálů. Je nutné ověřit faktický stav, materiál a provozně technické parametry VTTV. Podstatné je dohledat původní dokumentaci a znát polohu i třeba již nefunkčních a z prostoru neodstraněných VTTV (mrtvoly tras VTTV). Pečlivým provedením pasportizace, včetně ověření skutečného technického stavu VTTV, může být započata tvorba plánu konverze.

Obr. 6 Demonstrační obrázek – často se vyskytující nebezpečný zmatek v podzemí areálů je dnes bohužel příliš častým jevem

Zdroj: vlastní

V mnohých případech, jak ukazuje i praxe, lze často využít i stávajících energokanáálů, kolektorů, technických chodeb, multikanálů či jiných sdružených tras (např. potrubních či trubních mostů apod.) pro nová VTTV. Některé požadavky na provozní technické parametry sítí VTTV se mění či redukuje, a tím se

obvykle naskýtá i větší možnost jejich obnovy pomocí bezvýkopových technologií (BT). Použití i těchto technologií pak bývá ztíženo v případech, které nabízí *obr. 6*. Opatrnost je proto namístě. Některé nedostatky VTTV se mohou ukázat až v průběhu času – proto je prevence v podobě kvalitního FM VTTV zcela nezbytná.

Pro konverzi areálů je nutné mít plán i s určitým výhledem, pro zajištění určité rozvojové rezervy a dostatečné kontroly i do budoucna, s garancí udržitelného rozvoje. Improvizace je vždy nákladnější, zpravidla jen dočasně použitelná a velice riziková.

Využití stávajících areálů pomocí jejich kvalitní konverze je také primárně důležité z hlediska zachování ekonomického potenciálu urbanizovaného území.

Obr. 7 Improvizace při realizaci vodovodní přípojky
Zdroj: vlastní

Příkladem rizikové improvizace při konverzi areálu je způsob zajištění nového odběrného místa z vodovodního řadu (*obr. 7*). Tato realizace byla vyvolána změnou výrobní technologie, která nekladla tak velké nároky na odběr vody. V nedávné minulosti pak byla v tomto areálu řešena i přeložka vnitřního rozvodu vody, kvůli jeho havarijnímu stavu. Nová trasa vodovodu byla vedena po energomostu (vyvoláno rovněž změnou výrobní technologie) a hrozilo jeho zamrznutí v zimním období. To je však dnes snáze řešitelné užitím předizolovaných systémů potrubí podle ČSN EN 253 (Vedení vodních tepelných sítí). Jednotlivé budovy areálu zde musely být připojeny prostřednictvím nových potrubních rozvodů, včetně několika samostatných přípojek. Při realizaci byla zjištěna chyba ve vytyčení trasy hlavního vodovodního řadu jeho původním správcem, proto nastala situace, kdy další správce považoval tento starý a nevyužitý vodovodní řad za

tzv. mrtvolu, a instaloval zde své nové vedení. Realizace přípojky, i z tohoto důvodu, byla výrazně prodloužena a vyvolala další investici správci sítě.

Závěry, doporučení, náměty

Pomocí progresivních technologií, v tomto případě např. bezvýkopových technologií (BT) a též moderních metod diagnostiky a lokalizace vedení technické obsluhy, lze spolehlivěji rozhodovat a uvážlivěji obnovovat stará VTTV, která pomalu dosluhují, nebo již překonala svou dobu ekonomické životnosti. Kromě variant BT na obnovu VTTV mohou být nasazeny i varianty BT pro nové instalace. Majitelé areálů typu brownfieldů obvykle bohužel dávají přednost improvizaci a tradičním způsobům instalace či obnovy VTTV, tj. technologiím s užitím otevřeného výkopu, který je však nevýhodný z hlediska ekonomického, záboru plochy, vlivu na ŽP, omezujících vlivů na provoz areálu atd. Existuje nespočet studií, které potvrzují výhodnost nasazení BT oproti použití technologie otevřeného výkopu.

Areály by měly mít kvalitní FM, skládající se z kvalitního pasportu VTTV, podpořeného dalším softwarem a znalostmi historie areálů a jeho okolí. Jednoznačně lze upřednostnit ucelená koncepční řešení VTTV areálů před opakovanou nahodilou a nákladnou improvizací. Existující normy ČSN 73 6005 (Prostorové uspořádání sítí technického vybavení) a ČSN 73 7505 (Sdružené trasy městských vedení technického vybavení) pro technická řešení a koordinaci vedení technického vybavení (VTV) v obytných částech sídel, signalizují potřebu zpracování analogických podkladů i pro VTTV areálů. Tyto podklady zatím chybí [1].

Nutností pak je též dorešit vodní hospodářství stávajících areálů a dostat je na současnou úroveň poznatků a požadavků moderních řešení. Jedná se především o hospodaření se srážkovými vodami a transformaci stávajícího systému jednotné kanalizace na systém důsledně oddílné kanalizace [5], včetně adekvátní reakce na případnou polohu areálů v zátopovém území. Bezvýkopové technologie (přímé i nepřímé), v podobě sdružených tras VTTV různých typů, lze rovněž doporučit. Jejich výhodnost ostatně potvrzuje dlouhodobá praxe.

Kvalitní a dostatečně funkční vedení technicko-technologického vybavení (VTTV) v konverzovaných areálech pak představují nezbytnou podmínku pro udržení jejich provozuschopnosti, včetně zohlednění širších územních vztahů. Kvalitně konverzované areály pak představují důležitý ekonomický přínos pro urbanizovaná území sídel.

Literatura

- [1] ŠRYTR, P. a kol. *Městské inženýrství (1)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1999, s. 210, ISBN 80-200-0663-X.
- [2] KOUBA, D. *Progresivní technologie pro obnovu areálů (studie): diplomová práce*. Praha: ČVUT, Fakulta stavební, 2015, 90 s. 18 příloh.

- [3] LORENC, R. *Studie koncepce řešení inženýrských sítí v areálu Praga Strašnice: diplomová práce*. Praha: ČVUT, Fakulta stavební, 2005, 52 s. 12 příloh.
- [4] POSPÍŠIL, A. *Prostorová úprava inženýrských sítí v průmyslových závodech (studie): diplomová práce*. Praha: ČVUT, Fakulta stavební, 1986, 92 s.
- [5] ČSN 75 9010. *Vsakovací zařízení srážkových vod*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2012. 44 s. a TNV 75 9011. *Hospodaření se srážkovými vodami*. 1. 3. 2013.
- [6] DOS-T 09.02.01.001. *Způsoby ukládání inženýrských sítí*. ČKAIT, 12/1998.
- [7] MANSFELDOVÁ, A. *Revitalizace brownfields v rozvojových programech sídel a regionů: přednáška – předmět 127UUPS*. Praha: ČVUT, Fakulta stavební, 14. 3. 2011. Dostupné z: www.fsv.cvut.cz.
- [8] BIRCOcanal – The Supply Channel. In: *Drainage in BIRCO its best form* [online]. Dostupné z: <http://www.birco.com/BIRCOcanal.5032.0.html>.
- [9] Multikanály. In: *Sitel* [online]. Dostupné z: <http://www.sitel.cz/categories/view/categoryId/15>.
- [10] Ground Penetrating Radar. In: *The International Society for Trenchless Technology* [online]. Dostupné z: <http://www.istt.com/guidelines/ground-penetrating-radar>.
- [11] In: *Unitracc.com* [online]. Dostupné z: www.unitracc.com.
- [12] In: *Česká společnost pro bezvýkopové technologie* [online]. Dostupné z: www.czstt.cz.
- [13] In: *The International Society for Trenchless Technology* [online]. Dostupné z: www.istt.com.

ROZBOR PLOCH POSTHORNICKÝCH AREÁLŮ PROMĚNĚNÝCH HYDRICKOU REKULTIVACÍ NA SOKOLOVSKU

Kamila Studničková¹

Úvod

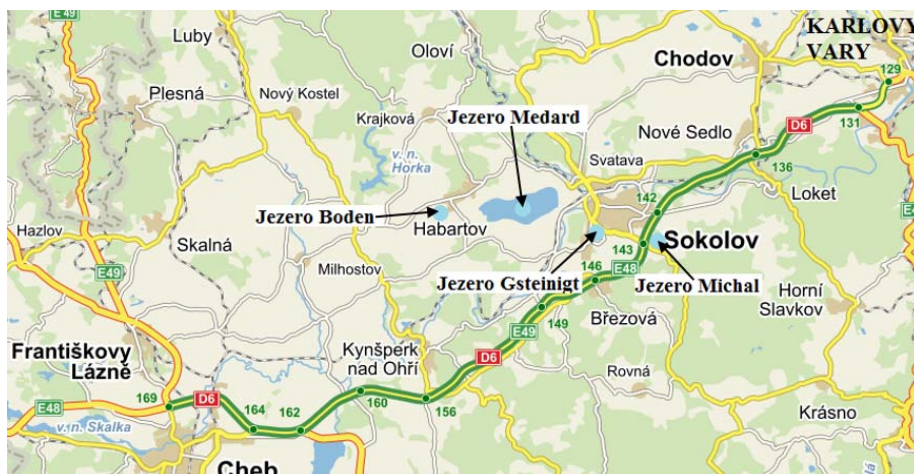
Těžba hnědého uhlí začala na Sokolovsku již v 18. století. Svého vrcholu zde dosáhla v roce 1983, kdy bylo vytěženo téměř 23 miliónů tun uhlí. V současnosti se v České republice ročně vytěží přibližně 38 miliónů tun hnědého uhlí, z toho 6,38 miliónu tun se vytěží v Karlovarském kraji. Většina ploch na Sokolovsku, související s těžební činností, patří společnosti Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s. [1, 3].

Vytěžené uhlí na Sokolovsku je využito v tepelných elektrárnách Tisová a Vřesová. Výchřevnost uhlí je závislá na jeho vlastnostech a složení, což je ovlivněno vývojem a podmínkami jeho vzniku. Na Sokolovsku je několik uhelných slojí, mezi hlavní patří sloj Josef, Anežka a Antonín. Tyto sloje byly pojmenovány podle dolů z 18. století. Geologicky nejstarší slojí je Josef – tato sloj dosahuje mocnosti 2 až 15 metrů. Uhlí z této sloje mělo vysoký obsah síry, což při spalování v elektrárnách výrazně znečišťovalo životní prostředí; proto byla ukončena těžba této sloje v roce 1993. Druhá hlavní sloj je sloj Anežka, která je považována díky nízkému obsahu popela v sušině za nejcennější, a uhlí odtud bylo vyváženo do zahraničí. Mocnost sloje byla od 2 do 12 metrů. Roku 1990 byly zásoby sloje Anežka vyčerpány. Nejnižší stupeň prouhelnatění má nejmladší sloj Antonín. Sloj dosahuje mocnosti průměrně 34 metrů a je odtěžována ve stávajícím lomu Jiří. Předpokládané ukončení těžby uhlí na Sokolovsku je kolem roku 2040 [3].

Rekultivace posthornických areálů

Rekultivace je zásah člověka do přirozeného vývoje přírody, který napomáhá rychlejší rehabilitaci zdevastované krajiny. Základním úkolem rekultivace je obnova a tvorba krajiny podle představ člověka tak, aby zde byly vhodné podmínky pro práci, bydlení i rekreaci. V okolí hydrických rekultivací na Sokolovsku je vysazován především stromový porost. Tyto pásy budoucích lesů jsou vysazovány, aby zde vznikaly ekosystémy podobné těm vytvořeným v přírodě. Poloha jednotlivých hydricky zrekultivovaných jezer je naznačena na *obr. 1* [4].

¹ Ing. Kamila Studničková, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební, Ludvíka Poděště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: kamila.studnickova@vsb.cz.

Obr. 1 Poloha hydricky zrekultivovaných jezer

Zdroj: vlastní úprava [5]

Základní dělení rekultivací

- **Zemědělská** – hlavním cílem této rekultivace je navrácení zemědělské půdy je mu původnímu účelu. Díky tomuto druhu rekultivace mohou nově vznikat louky, pastviny, vinice, chmelnice či ovocné sady [4].
- **Lesnická** – zde je rozlišováno, za jakým účelem rekultivační porost vzniká. Mohou vznikat lesy s hospodářskou funkcí či účelové lesy, které mají ochrannou či rekreační funkci. Lesnická ochranná rekultivace se hojně využívá u výsypek, aby došlo ke stabilizaci svahů a omezení vodní eroze výsypky. Například v Německu, v regionu Lužice, je k tomuto účelu nejčastěji používán dub zimní. Velký vliv na lesnickou výsadbu má zhutnění půd před samotnou rekultivací. Bylo zjištěno, že při vyšší míře zhutnění dochází z důvodu nižší pórovitosti ke vzniku mohutnějších kořenových systémů při povrchu výsypky [4, 5].
- **Hydrická** – rozděluje se do dvou forem, a to na vodní toky a vodní plochy. Jejím cílem je vytvoření ekologicky i sociálně-ekonomicky vyvážené krajiny, vytvoření zásob vody či rekreačních ploch a podporuje možnost rozvoje rybníkářství. Tento druh rekultivace je hojně používán na Sokolovsku [4].

Od roku 1992 mají těžební společnosti povinnost podle horního zákona (č. 44/1988 Sb.) vytvářet rezervu na následnou rekultivaci krajiny po těžbě. Zákon o ochraně zemědělského půdního fondu (č. 334/1992 Sb.) určuje zásady, kterými se těžební společnosti musí řídit pro ochranu půdy. V případě dočasného odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu za účelem těžby je společnosti uložena povinnost vypracovat plán rekultivace. Po ukončení prováděné těžební činnosti je půda vrácena do zemědělského půdního fondu, nebo je provedena lesnická či hydrická rekultiva-

vace. Díky tomu provádí společnost Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s., rekultivace na Sokolovsku po vlastní těžbě. Výjimkou je lom Gsteinigt, u kterého proběhla velká část rekultivace pod záštitou města Sokolov. Vlastnické poměry a plochy provedených hydrických rekultivací udává *tab. 1*.

Tab. 1 Výpis vlastnických poměrů a velikosti ploch hydrických rekultivací Sokolovska

Název jezera	Vlastník	Plocha vodní rekultivace [ha]
Boden	Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.	18
Gsteinigt	Město Sokolov	2,5
Medard-Libík	Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.	493
Michal	Sokolovská uhelná, právní nástupce, a.s.	29

Těžba v lomech

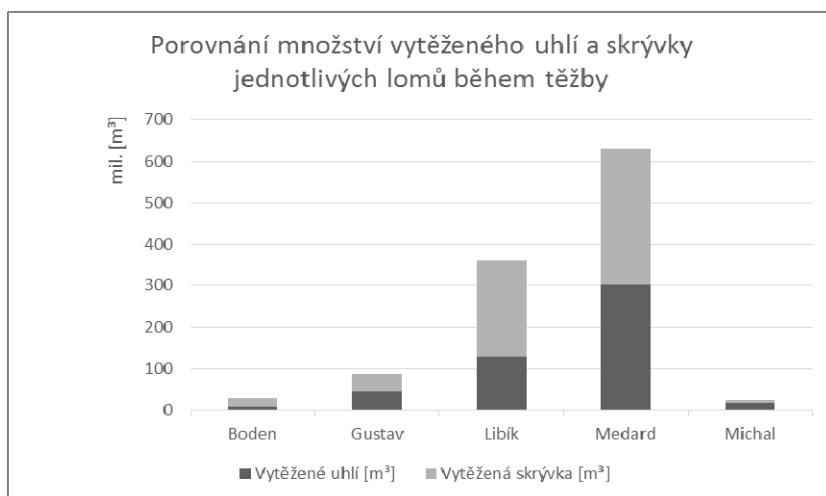
Během provozu došlo v letech 1872 – 2003 ve sledovaných lomech k vytěžení 351 271 557 tun uhlí, což odpovídá zhruba 501 816 511 m³. Data trvání těžby a množství vytěženého materiálu jsou zaznamenány v *tab. 2*, *graf 1* zobrazuje porovnání množství vytěženého uhlí a skrývky jednotlivých lomů během těžby. Přepočtené celkové množství uhlí v jednotlivých lomech byl proveden podle vzorce (1):

$$V = \frac{m}{\rho_v} \quad [\text{kg/m}^3] \quad (1)$$

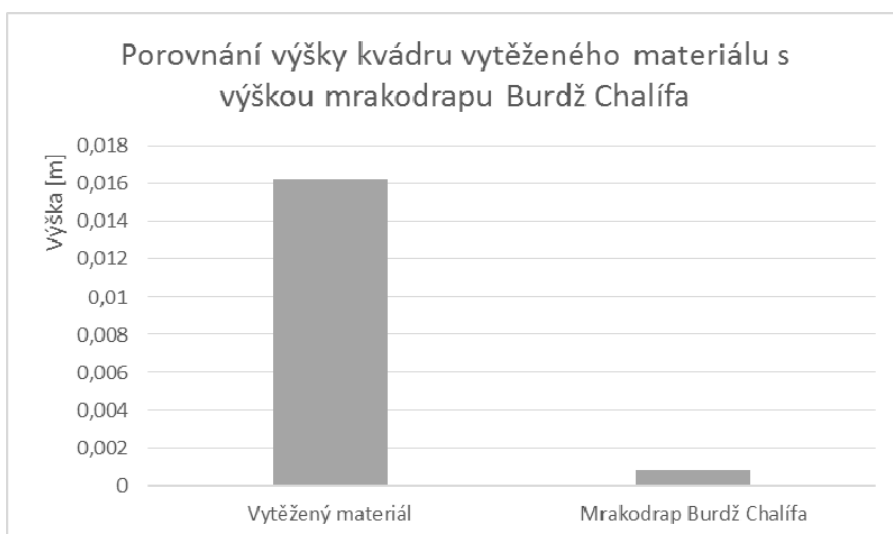
přičemž byla vzata průměrná hodnota objemové hmotnosti ρ_v hnědého uhlí 700 kg/m³. Celkové množství vytěženého materiálu v řešených lomech činí 1 136 186 454 m³. Pokud sestrojíme kvádr tohoto objemu o půdorysné ploše 70 000 m², dostaneme výšku 16 231 m. V *grafu 2* je srovnání tohoto kváдру vytěženého materiálu s nejvyšším mrakodrapem světa (výška 828 m), který má půdorysnou plochu 7 000 m², což je 10krát méně, než plocha zobrazeného kváдру.

Tab. 2 Porovnání dat provozu jednotlivých lomů a množství vytěženého materiálu

Název lomu	Zahájení těžby	Ukončení těžby	Vytěžené uhlí [t]	Vytěžené uhlí [m ³]	Vytěžená skrývka [m ³]
Boden	1982	1992	5 405 588	7 722 269	22 607 013
Gsteinigt	1848	1887	–	–	–
Gustav	1888	1974	31 518 114	45 025 877	42 897 666
Libík	1872	2003	90 564 856	129 378 366	232 955 721
Medard	1918	2003	211 608 488	302 297 840	327 625 377
Michal	1980	1988	12 174 511	17 392 159	8 284 166

Graf 1 Porovnání množství vytěženého uhlí a skrývky jednotlivých lomů během těžby
Zdroj: vlastní výpočet proveden na základě dat [1]

Graf 2 Porovnání výšky kvádrů vytěženého materiálu s výškou nejvyššího mrakodrapu světa
Zdroj: vlastní výpočet proveden na základě dat [1]

Jezero Bodén

Na území lomu Bodén, ve kterém probíhala těžba mezi lety 1982 – 1992, vznikla dvě jezera Bodén. Při těžbě došlo ke zrušení 3 fotbalových hřišť a byla nutnost udělat přeložení na 3 potocích, aby nedocházelo k zatopení lomu a těžba se mohla rozšířit. Vytěžená skrývka byla odvážena na výsypku do Lítova. Těžba probíhala ze sloje Josef a Anežka. Lom byl roku 1995 zasypán a byly zde vytvářeny prostory

pro 2 vodní nádrže. Na pláži byl navezen písek z pískovny Erika u Lomnice. Následně byla jezera napuštěna; jedno slouží jako přírodní koupaliště, druhé pro rybáře. Okolní plochy byly osázeny stromy. Roku 2013 zde byla dokončena rekreační zóna jezera Boden, která obsahuje 3,15 km dlouhou stezku pro in-line brusle, dále je zde občerstvení a plochy pro sportovní aktivity. Dříve zemědělská oblast, změněná těžbou na měsíční krajinu, má v současné době vysoký rekreační potenciál [1].

Obr. 2 Rekultivace jezera Boden

Zdroj: autor

Zatopený lom Gsteinigt

V lomu Gsteinigt probíhala těžba v letech 1848 – 1887. Po ukončení těžby byl lom zavážen skryvkou ze sousedního lomu Luitpold v Dolním Rychnově. Území bylo převedeno na město Sokolov, kvůli možnosti čerpání prostředků od Ministerstva financí na úpravu bývalého lomu, a to modelací terénu, zasazení stromů, usazení laviček a košů. Tím vzniklo v Sokolově nové místo pro rekreaci [1].

Jezero Medard – Libík

Jezero Medard vznikalo v oblasti několika lomů, a to lomu Medard, Libík a dolů Gustav. Ze zde zmiňovaných jezer se jedná o nejrozsáhlejší vodní plochu.

V lomu Medard bylo hnědé uhlí těženo od roku 1918 do 2003, avšak v současné době byla znovuobnovena těžba ložiska vedle jezera Medard u Svatavy. Při otevření lomu Medard bylo předpokládáno, že zásoby budou brzy vytěženy, proto byly u dolu stavěny jen dřevěné stavby. Další z lomů je Libík, kde probíhala těžba v letech 1872 – 2003. Tento lom se postupně rozšiřoval a přibližoval se tím k městu Habar-

tov, které muselo být kvůli rozšiřování lomu postupně likvidováno. Roku 1951 došlo ke zbourání kostela sv. Anny v Habartově. Další doly Gustav se skládaly ze 3 povrchových lomů a 2 hlubinných dolů. Celkově se zde těžilo uhlí mezi lety 1888 – 1974. Všechny lomy, uvedené v tomto odstavci, byly propojeny a v rámci rekultivační činnosti zatopeny. Napouštění jezera probíhá pomocí kanálu, který přivádí vodu z řeky Ohře. Tento přítok je regulovaný, voda z řeky se odebírá pouze za podmínky dobré kvality vody a dostatečného průtoku 6 m³/s. Proto napouštění jezera většinou neprobíhá v letních měsících. V jezeře byl vytvořen ostrov a řada zálivů. V současné době je okolí jezera osázeno stromovým porostem, avšak finální úprava okolního terénu pro rekreaci prozatím dokončena není [1].

Jezero Michal

Na území lomu Michal, ve kterém probíhala těžba v letech 1980 – 1988, vzniklo rekultivací přírodní koupaliště Michal. Od roku 1872 se na tomto území dolovalo hlubinným způsobem z dolu Štěstí Požehnaní ve Vítkově a ze sloje Anežka. Roku 1980 se začalo těžit uhlí povrchovým způsobem v lomu Michal, a to ze sloje Antonín. Při těžbě došlo k likvidaci obce Vítkov a přeložení Lobežského potoka a silnice Sokolov – Podstrání. Po ukončení těžby byl lom využíván jako skládka skryvky z dolu Medard – Libík až do roku 1995, čímž byly připraveny podmínky pro hydrickou rekultivaci na území lomu Michal. Pro úpravu pláží v okolí jezera bylo dovezeno 80 000 m³ písku z pískovny Erika [1].

Závěr

Zvolený druh hydrické rekultivace na Sokolovsku se ukázal jako účinný způsob rehabilitace krajiny, jak ukazují dokončená jezera Boden, Michal a Gsteinigt, která jsou využívána pro účely odpočinku a rekreace. Tato jezera mají vysoký podíl na rozšíření cestovního ruchu na Sokolovsku, který se ještě rozroste dokončením rekultivace jezera Medard. Krajina, která byla kvůli těžbě člověku nepřístupná, se díky rekultivacím znovu otevírá lidem a stává se místem vhodným pro rekreaci.

Literatura

- [1] JISKRA, J. *Velká kniha hornictví Karlovarského kraje*. Vyd. 1. Svatava: Jan Bodrov, 2010. 315 s. ISBN 978-80-254-7338-2.
- [2] Mapový portál Mapy.cz [online]. Dostupný z: <https://mapy.cz>.
- [3] ROJÍK, P. *Geologie a nerostné zdroje Karlovarského kraje*. Vyd. 1. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2015. 196 s. ISBN 978-80-88017-24-0.
- [4] ŠTÝS, S. a kol. *Rekultivace území postižených těžbou nerostných surovin*. Vyd. 1. Praha: SNTL, 1981. 712 s. ISBN 04-417-81.
- [5] TWUM, E. K. A., NII-ANNANG, S. In: *Impact of Soil Compaction on Bulk Density and Root Biomass of Quercus petraea L. at Reclaimed Post-Lignite Mining Site in Lusatia, Germany* [online]. Applied and Environmental Soil Science, 2015. Volume 2015. Article ID 504603. 5 pages. Dostupné z: <https://www.scopus.com>.

SOUČASNÝ STAV A BUDOUCNOST FRÝDECKO-MÍSTECKÝCH TEXTILEK NA NÁDRAŽNÍ ULICI

Alžběta Bílková¹, Bohuslav Niemiec², Diana Orsáková³

Úvod

Při pohledu do blízké minulosti se zdá, že industriální památky mizí z české kulturní mapy čím dál rychleji. V posledních několika letech bylo na našem území zbořeno několik architektonicky i historicky cenných průmyslových staveb a další demolicе budou v blízké době následovat. Jen pro příklad – již byly zbořeny budovy secesní přádelny bavlny bratří Grohmannových v Bystřanech u Teplic, dále karlínská kotelná Rustonka ze začátku 30. let 19. století a přádelna bavlny Adolfa Landsbergera ve Frýdku-Místku. Rozvážný a šetrný přístup, který by se dnes dal očekávat, však zjevně chybí, jak mnohdy vidíme na stavbách, jež měly nahradit tyto perly průmyslové architektury. Často se jedná o stavby bez valné architektonické hodnoty, zhodnocují jen ekonomický potenciál místa vzniklého demolicí. K samotným demolícím pak dochází většinou v důsledku zchátrání staveb, zapříčiněného mnohdy laxností, malými finančními prostředky či úmyslem jejich majitelů, kteří tento stav řeší tímto zdánlivě jednoduchým řešením. Často tento postup zjednodušuje i fakt, že památková ochrana těchto typů staveb je povětšinou nedostatečná a neefektivní. Památkáři pak nedokáží účinně reagovat a vytvářet potřebná opatření pro ochranu průmyslových staveb. To pak vede k různým spekulacím a znehodnocování průmyslového dědictví naší země.

Historie textilní výroby ve Frýdku-Místku

Výroba textilií měla na Frýdecko-Místecku dlouholetou tradici a byla orientovaná především na vývoz. První textilka vznikla ve Frýdku roku 1832 a patřila frýdeckému Židovi Josefu Munkovi. Předtím se textilní výroba odehrávala převážně ve formě podomácké výroby. Další textilky pak vznikaly až v 60. letech 19. století, založené většinou židovskými podnikateli (Filip Landsberger, Alois Lemberger, bratři Neumannové) [1]. V Místku se začalo s výstavbou textilek později. Výstavba textilek způsobila velký rozmach obou měst.

Frýdecký podnik Josefa Munka zahrnoval továrnu na bavlněné a lněné zboží, tkalcovnu, barvírnu, textilní tiskárnu, úpravnu a bělidlo. Vše bylo vybudováno u vodního náhonu vedeného z řeky Ostravice (dnešní ulice Na Příkopě).

¹ Mgr. Ing. Alžběta Bílková, interní doktorandka, Katedra městského inženýrství, Fakulta stavební, VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ludvíka Podéště 1875, 708 33 Ostrava-Poruba, tel.: +420 597 321 972, e-mail: alzbeta.bilkova.st@vsb.cz.

² Ing. Bohuslav Niemiec, externí doktorand, Katedra městského inženýrství, Fakulta stavební, VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ludvíka Podéště 1875, 708 33 Ostrava-Poruba, tel.: +420 734 878 222, e-mail: bohuslav.niemiec.st@vsb.cz.

³ Ing. Diana Orsáková, interní doktorandka, Katedra městského inženýrství, Fakulta stavební, VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ludvíka Podéště 1875, 708 33 Ostrava-Poruba, tel.: +420 597 321 972, e-mail: diana.orsakova.st@vsb.cz.

V Nádražní ulici se nacházela budova bělidla a úpravny (dnešní Hotel Richter) a na Staroměstské ulici byla vystavěna mechanická tkalcovna. V roce 1889 došlo k výstavbě jednoposchoďového obytného domu na ulici Nádražní (dnes prostory k pronájmu). Provoz firmy byl zastaven v roce 1936, budovy byly prodány v dražbě a podnik byl zlikvidován [2].

Obr. 1 Historický pohled na Landsbergerovu přádelnu na Nádražní ulici

Rodina Landsbergerů si vystavěla mnoho výstavních textilních hal kolem nádraží a městské strouhy. V roce 1851 založili tiskárnu bavlněných kartounů a o tři roky později přestavěli budovy mlýnu na Mlýnském příkopě (pod frýdeckým zámekem) na mandlovnu, bělidlo a úpravnu [2].

V roce 1868 vybudovali bratři Julius a Leopold Neumannové na Těšínské ulici úpravnu a bělidlo, ke kterým postupně přibýly budovy sušárny, mandlovny, varny, česárny, mechanické tkalcovny, sklad zboží, strojovna a jednoposchoďový dům pro obytné a správní účely. Na protější straně ulice pak byla vystavěna přádelna, strojovna a kotelná [3].

Roku 1945 byly vydány dekrety o znárodnění a zestátnění průmyslu, bank a do-lů, na jejichž základě byly zestátněny a centralizovány i frýdecko-místecké textilky – vznikl národní podnik Slezské bavlnářské závody (někdy také Sico), které měly pobočky i v jiných městech [1]. Po pádu komunismu byla roku 1990 Fondem národního majetku založena akciová společnost Slezan.

Současný stav textilních budov Slezan

Už v 90. letech 20. století došlo k postupnému ukončování provozu a výroby ve společnosti Slezan Frýdek-Místek, a.s., která se vlivem silné konkurence a ekonomické krize ocitla v roce 2008 v insolvenčním řízení [4]. Slezan byl v minulosti jednou z největších českých textilek. Před rokem 2000 měl přes 2 600 zaměstnanců a ještě počátkem roku 2009 v něm pracovalo přes 600 lidí. V současné době se na území města Frýdek-Místek nachází sedm areálů spojených s textilní výrobou (na ulici Hálkova, Na Příkopě, Nádražní, Těšínská, Staroměstská, Frýdlantská a Beskydská), obsahujících přibližně 56 budov různého data vzniku, technické kvality, architektonické i historické hodnoty. Ty nejcennější se pak nacházejí v blízkosti vlakového nádraží. Většinu staveb je možno si pronajmout a využít především jako skladovací prostory, dílny i kanceláře. Díky napojení na veškerou technickou infrastrukturu, dobrou polohu v rámci města i dopravní dostupnost patří tyto areály k atraktivním parcelám, které budí zájem případných budoucích pronajímatelů, majitelů či firem. I přesto je dnes většina budov prázdná.

Budovy na Nádražní ulici

U vlakového nádraží a na Nádražní ulici ještě stojí asi deset cenných staveb někdejší živé tovární čtvrti (např. Neumannova přádelna postavená ve stylu průmyslové secese, tkalcovna Munk a synové, budova bývalé tiskárny Richter nebo sklad bavlny Landsberger). Tento soubor dochovaných velkých textilních továren, které jsou v dobrém stavu, si nepochybně zaslouží být zachován jako celek. Nejzajímavější z celého prostoru jsou pak dvě stavby, z nichž jedna byla v nedávné minulosti velmi medializovaná a druhá zůstala v pozadí. Jedná se o zbouranou přádelnu Landsberger a bývalou tiskárnu Richter s přilehlými kancelářskými prostory. Kontrastní vypořádání se s budoucností těchto staveb pak ukazují dva odlišné přístupy na jednom místě.

Budova přádelny bavlny Adolfa Landsbergera, postavená z místních továren jako první v roce 1884, zaujímala klíčovou historickou roli jako první moderní a mechanická přádelna bavlny v rakouské části Slezska. Nacházela se na nároží Nádražní a Těšínské ulice. V porovnání s okolní zástavbou byla výrazně dominantní stavbou. Jednalo se o honosný třípatrový blok se dvěma věžemi, z omítaných pálených cihel a s pravidelným rastrem okenních otvorů, které byly lemovány charakteristickými špaletami z režného zdiva. Tyto obdobné prvky se objevují také na fasádách několika okolních budov. Na počátku roku 2014 však došlo k její demolici, která rozpoutala vášnivé diskuze a protesty jak ze strany památkářů, tak i veřejnosti. Pokusy zařadit budovu přádelny mezi kulturní památky započaly už v roce 2002. Památkáři z ostravského Národního památkového ústavu vysoce hodnotili Landsbergerovu přádelnu pro její monumentalitu a architektonické zpracování. Avšak pro zachranu této historicky cenné stavby chyběla podpora města Frýdek-Místek i krajského úřadu, jejichž zástupci ji nedoporučili zařadit mezi památky. Nakonec bylo vyhověno požadavku vlastníka odkazujícího se na statický posudek, který popisoval statické narušení s možností ohrožení lidského zdraví v podobě zřícení částí budovy.

Obr. 2 Pohled na bývalou budovu Landsbergerovy přádelny z Těšínské ulice

Obr. 3 Pohled na bývalou budovu Landsbergerovy přádelny z Nádražní ulice

Obr. 4 Demolice budovy Landsbergerovy přádelny

Souběžně s demolicí přádelny bavlny Adolfa Landsbergera probíhala v blízkosti již ne tak sledovaná, ale vydařená konverze budovy bývalé Richtrovy tiskárny a kanceláří bývalého Úřadu práce na hotel a obchodní prostory.

Obr. 5 Pohled na původní stav dvora bývalé tiskárny Richter

Stavba tiskárny patřila podnikateli Josefu Munkovi jako budova bělidla a úpravny. Stejně tak jako stavba bývalé přádelny vykazuje i tato dvoupodlažní budova typické prvky místní industriální architektury v podobě režného zdiva s omítanými plochami, dvojím barevným provedením a pravidelným rastrem okenních otvorů se špaletami

z režného zdiva. Vnější vzhled budovy byl upraven tak, aby obnovil a uchoval původní vzhled. Došlo ke zvýšení jedné z věží, která dnes slouží jako hlavní vstup. Navýšení je ztvárněno co nejméně násilnou formou a v soudobém stylu. Interiér byl změněn a uzpůsoben pro potřeby moderního malého hotelu, nabízejícího ubytování v loftových apartmánech, umístěných v atraktivním industriálním prostředí.

Obr. 6 Dokončená konverze – Hotel Richter, pohled z Nádražní ulice

Obr. 7 Přestavba administrativní části – pohled z nároží Nádražní ulice

Společně s konverzí tiskárny došlo i k přestavbě přilehlé dvoupodlažní administrativní budovy, vystavěné v historizujícím stylu v roce 1889. Původní funkce jakožto kanceláře textilního provozu byly po sametové revoluci upraveny pro potřeby Úřadu

práce města, který se pak v roce 2006 přestěhoval do nové stavby u řeky Ostravice. Poté zůstala budova prázdná. V roce 2014 byla obnovena celá fasáda a veškeré prvky v podobě vikýřů, šambrán a lizén. Interiér byl upraven pro dnešní potřeby maloobchodu v přízemí a kanceláře v prvním podlaží. Celkový koncept se snaží co nejvíce podpořit městotvornou funkci, obnovit a přilákat život do tohoto exponovaného prostoru města.

Studentské návrhy

Veřejná debata, způsobená demolicí přádelny bavlny Adolfa Landsbergera a budoucí nejistý osud všech budov s textilní minulostí nacházejících se na území města Frýdek-Místek, připoutala pozornost nejen médií a veřejnosti, ale i studentů architektury z Fakulty stavební Vysoké školy báňské. Ti se pak na týdenním workshopu zaměřili především na textilní budovy s historickou hodnotou, nacházející se v okolí železniční stanice. Studenti byli rozděleni do několika týmů a každý tým měl své jedinečné zadání, kterým se řídil při vymýšlení nových funkcí pro budovy [5]. Výsledky byly pak k vidění na výstavě Mezinárodní workshop ve Frýdku-Místku, umístěné ve foyer Nové scény Vlast po celý prosinec 2014. Návrhy ukázaly možnosti nového využití industriálních staveb a urbanistické vize pro město.

Závěr

V posledních letech se stáváme svědky boření architektonicky i historicky cenných průmyslových staveb, které mizí z české kulturní paměti stále rychleji, mnohdy za zvláštních okolností. Často jsou nahrazovány diskutabilními projekty. Při nakládání s těmito cennými stavbami často chybí rozvážný a šetrný přístup, díky kterému dochází k zániku stop historického urbanistického vývoje. Frýdecko-místecké textilky jsou nesporným a krásným dokladem textilní historie města v 19. a 20. století. Úspěch a bohatství podnikatelů dodnes dokazují velké tovární haly z režných cihel u frýdeckého nádraží a v místeckém Koloredově. Nesporně patří mezi skvosty průmyslové architektury.

Demolice přádelny bavlny Adolfa Landsbergera rozpoutala debatu nad osudem celého industriálního dědictví v podobě budov textilní výroby, připomínajících rozvoj obou měst. Ve Frýdku-Místku jsou ohroženy i další místní textilní továrny bývalého Slezanu – továrna vlny a bavlny Alois Lemberger, tkalcovna firmy Josef Munka synové a přádelna a tkalcovna bavlny Bratři Neumannové. Díky této medializované události se vedení města Frýdek-Místek zavázalo ke spolupráci se společností Slezan a zastupitelé pak na jednání schválili memorandum o spolupráci, jehož cílem je snaha o ochranu a oživení historických průmyslových areálů. To snad zajistí lepší nakládání a budoucnost zbývajícím významným textilním stavbám.

Pro příznivý a šetrný přístup při nakládání s těmito památkami je jistě důležité neopomíjet propagovat pozitivní příklady konverzí a přestaveb. Ty mohou napomoci v posilování povědomí o možnostech zachovávání našeho kulturního dědictví, zároveň podporujícího i život a růst města nejen dnes, ale i do budoucna.

Poděkování

Práce byla podpořena z projektu Studentské grantové soutěže VŠB – TUO. Registrační číslo projektu je SGS SP2016/119.

Literatura

- [1] Kolektiv. *125 let textilu v Pobeskydí*. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Slezan, 1958. str. 10 a 28.
- [2] JUŘÁK, P. *Pamětihodnosti města Frýdku-Místku*. Frýdek-Místek: Muzeum Beskyd, 2002. 71 s. ISBN 80-86166-11-2.
- [3] Slezan ve Frýdku. In: *www.beskydy.cz* [online]. Dostupné z: <http://zajimavosti.beskydy.cz/content/beskydy-historicke-zajimavosti-historicke-budovy-slezan-ve-frydku.aspx>.
- [4] Oznámení insolvenčního správce. In: *SLEZAN Frýdek-Místek a.s.* [online]. Dostupné z: <http://info.slezanfm.cz/insolvenzni-spravce/>.
- [5] Vernisáž k architektonickému workshopu. In: *KulturaFM* [online]. Dostupné z: <http://kulturafm.cz/news-rss/440-verniraz-k-architektonickemu-workshopu?Itemid=7>.

PŘÍKLADY A MOŽNOSTI ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY BROWNFIELDŮ – TEXTILNÍ TOVÁRNA MORAVAN V BRNĚ

Alžběta Bílková¹, Bohuslav Niemiec², Diana Orsáková³

Úvod

Na území České republiky se v současné době nachází přibližně přes 3 000 brownfieldů o celkové rozloze více než 11 000 hektarů. Jejich mapováním se zabývá agentura CzechInvest ve spolupráci s jednotlivými krajskými úřady v rámci tzv. Vyhledávací studie pro lokalizaci brownfieldů, která poslouží jako ucelená databáze. Tematika brownfieldů je velmi rozsáhlá a dotýká se rozličných typů území od areálů těžkého průmyslu, přes zemědělsky využívaná území až po prostory bývalých dopravních staveb, a mnohé další. Tyto plochy jsou mnohdy zatíženy ekologicky (přibližně 50 %), či se vyznačují neprůhlednými majetkovými vztahy a zdevastovanými budovami. I přes tyto mnohé nedostatky se však stávají atraktivními díky své poloze v rámci obce či města, a je tedy důležité tyto plochy regenerovat a hledat jejich nové využití.

Úsilí řešit opuštěné areály směřuje k přestavbě těchto území, k jejich využití a k odklonu od stavění na zelené louce, při níž dochází k záboru cenné zemědělské půdy. Řešení problematiky brownfieldů je u nás ve srovnání s členskými zeměmi EU (Německo, Rakousko atd.) stále ještě v počátcích, ale je vidět, že u investorů zájem o tyto plochy postupně roste. V zahraničí se například osvědčily přestavby historických průmyslových staveb na nové funkční využití v podobě kulturních zařízení s komerčními zónami či na ubytovací zařízení [1].

Zahraníční přístupy k řešení problematiky brownfieldů

Otázkami spojenými s problematikou brownfieldů se svět zabývá již od konce 70 let, kdy v Anglii a Francii probíhala průmyslová restrukturalizace. Jejím následkem bylo velké množství opuštěných průmyslových areálů, nebezpečných jak pro životní prostředí, tak pro člověka samotného. Nejdůležitějším krokem bylo a stále je dostat tuto problematiku do povědomí politiků, ať už místních, regionálních či národních.

Významným vzorem je z evropských zemí například Anglie, která má vlastní strategický plán státní podpory pro regeneraci brownfieldů – Towards a National Brownfield Strategy, zajišťující komplexní vyhodnocení stavu brownfieldů v Anglii. Také Francie, Německo, Nizozemí a Dánsko mají velmi dobré nástroje, strategie

¹ Mgr. Ing. Alžběta Bílková, interní doktorandka, Katedra městského inženýrství, Fakulta stavební, VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ludvíka Podéště 1875, 708 33 Ostrava-Poruba, tel.: +420 597 321 972, e-mail: alzbeta.bilkova.st@vsb.cz.

² Ing. Bohuslav Niemiec, externí doktorand, Katedra městského inženýrství, Fakulta stavební, VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ludvíka Podéště 1875, 708 33 Ostrava-Poruba, tel.: +420 734 878 222, e-mail: bohuslav.niemiec.st@vsb.cz.

³ Ing. Diana Orsáková, interní doktorandka, Katedra městského inženýrství, Fakulta stavební, VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ludvíka Podéště 1875, 708 33 Ostrava-Poruba, tel.: +420 597 321 972, e-mail: diana.orsakova.st@vsb.cz.

a programy jako např. pozemkové banky a brownfieldové fondy, zabezpečující řešení této problematiky. Využívají především centrální agentury vedoucí databáze, evidující stav problematiky na daném místě. Jako velmi důležitá se ukázala podpora pilotních projektů a řešení problematiky v rámci celého okolního území, nejen dané části [2, 3].

Regenerace brownfieldů v České republice

Problematika s brownfieldy v ČR je bezprostředně spjata s deindustrializací hospodářství. Po restrukturalizaci představovaly průmyslové areály velký problém. Další příčinou vzniku brownfieldů je například vyčerpání přírodních surovin (důlní činnost), nebo pozbytí původního účelu ploch (vojenské prostory).

Podle předchozího užití dělíme brownfieldy na průmyslové a neprůmyslové. Do skupiny průmyslových patří například opuštěné průmyslové, těžební a skladovací sály nebo areály. Lze sem zařadit také průmyslové a technické památky. Neprůmyslové členíme na vojenské, železniční a dopravní, zemědělské, institucionální, obchodní, kulturní, rekreační a rezidenční [4].

Z hlediska polohy rozeznáváme brownfieldy v blízkosti či ve větší vzdálenosti od centra, v zastavěném území měst, v okrajových částech vesnic či malých obcí a mimo urbanizovaná území. Podle možnosti nového využití rozlišujeme území, pro která lze nalézt nové využití v závislosti na soukromém či veřejném developerovi, nebo za podpory veřejných finančních prostředků, a pozemky bez možnosti nového využití.

Velký význam z hlediska řešení problematiky brownfieldů představuje Evropská unie, k jejímž prioritním cílům patří podpora revitalizace zanedbaných industriálních ploch. To je umožněno díky „The European Regional Development Fund“ – fondu spravovanému evropskou komisí. Podporou strukturálních změn tradičních průmyslových oblastí se zabývá sektor „The Community Initiatives“. Existuje také spousta dalších programů, jako „Retex“ zaměřený na brownfieldy průmyslové textilní výroby, „Rechar“ (těžba uhlí) nebo „Urban“ [2].

V České republice je za řešení této problematiky na národní úrovni odpovědné Ministerstvo průmyslu a obchodu, ve spolupráci s Ministerstvy financí a životního prostředí. Dalšími klíčovými partnery jsou ústřední orgány státní správy, regionální rozvojové agentury, zpracovatelé územně plánovací dokumentace a odborné instituce [4].

Institut pro udržitelný rozvoj sídel (IURS) je důležitou neziskovou organizací, zaměřenou na podávání informací o této problematice. Shromažďováním informací se v ČR zabývá příspěvková organizace Ministerstva průmyslu a obchodu – agentura CzechInvest, vytvářející pro ČR Národní databázi brownfieldů [2].

Textilní továrna Moravan

Textilní továrna Moravan, postavená v 80. letech 19. století, se nachází na nároží ulic Šámalovy a Zábrdovské, naproti Vojenské nemocnici, poblíž řeky Svitavy, ve východní části Brna (*obr. 1*).

Obr. 1 Poloha bývalé textilní výroby Moravan

Zdroj: www.mapy.cz

Původně zde byla soustředěna výroba vojenských přikrývek a popruhů, později se zde začaly vyrábět koberce a bytový textil. K ukončení výroby došlo v roce 1995 v rámci restrukturalizace. Od té doby budova značně chátrala. Stala se útočištěm bezdomovců, byla částečně rozkradena a její část se dokonce zřítila a část vyhořela (obr. 2 a 3).

Obr. 2 Moravan – vstup před regenerací

Zdroj: <http://www.moravandevlop.cz/inzenyrske-sluzby.php>

Obr. 3 Moravan – před regenerací

Zdroj: <http://www.moravandevlop.cz/inzenyrske-sluzby.php>

V roce 1999 se stala vlastníkem stavby včetně přilehlých budov společnost Moravan Develop, s.r.o., která se rozhodla pro vypracování architektonicko-investiční studie. Té předcházela také ekologický průzkum, který nepotvrdil žádnou ekologickou zátěž dané lokality. V průběhu této studie došlo v rámci jednání s úřady územního plánování ke schválení změny funkčního využití daného území v Územním plánu města Brna ze smíšené plochy výroby a služeb na smíšené plochy obchodu a služeb. Díky této změně zde byla umožněna výstavba kombinující bytové a komerční (kancelářské) prostory. Vznikly jak klasické bytové jednotky, tak dnes velmi moderní loftové byty, představující v případě regenerací obdobných budov oblíbenou alternativu. V parteru jsou soustředěny drobné obchody a služby (obr. 4, 5 a 6).

Obr. 4 Moravan – po regeneraci

Zdroj: <http://www.senbergerova-senberger.cz>

Obr. 5 Moravan – parter po regeneraci

Zdroj: <https://www.google.cz/maps/place>

Obr. 6 Dvůr po přestavbě

Zdroj: <http://www.senbergerova-senberger.cz>

V rámci výstavby byly zachovány architektonicky hodnotné části budov doplněné novou výstavbou, čímž si stavba zachovala svou autentickou podobu a charakter industriální architektury. Vzniklé náklady samotné přestavby se pohybovaly kolem 85 mil. Kč, přičemž 20 % bylo financováno z vlastních zdrojů a zbylých 80 % bylo pokryto úvěrem, jehož zajištění představovalo pro investora nejobtížnější část projektu.

Závěr

Nevyužívané průmyslové areály tvoří v některých městech obrovský fond volných ploch. Jejich konverze je pro města přínosem, neboť památky získávají nové funkce, jsou začleňovány do struktury, a tudíž se rozvoj měst nemusí odehrávat na zelené louce. Konverze, regenerace či obnova průmyslových památek je šancí pro města i regiony, v nichž se brownfieldy nacházejí. Výsledné konverze by tedy měly především příznivě ovlivňovat vytváření sociálních, pracovních a kulturních příležitostí, a tím nastartovat kvalitní rozvoj územního a urbanistického rozvoje města.

Tuto regeneraci lze i přes změnu původního využití označit jako vzorovou. I když není samotná budova památkově chráněná, došlo zde k zachování charakteristických rysů, například v podobě detailu fasády – neomítnuté části stávajícího zdiva, tedy prvku uchovávajícího původního ducha stavby. Za zmínku také stojí detail nádvorí, na jehož vydláždění byly použity původní dlažební kostky ze žuly. Také nově přistavěné budovy decentně doplňují stávající stavbu; celkový dojem tak působí velmi uceleně a vytváří soulad jednotlivých částí. Uvedený příklad přesvědčivě poukazuje na fakt, že není nutno vždy průmyslové brownfieldy bourat, ale že pomocí citlivé konverze je lze přeměnit na stavby s novou funkcí i zachovanou duchovní hodnotou.

Poděkování

Práce byla podpořena z projektu Studentské grantové soutěže VŠB – TUO. Registrační číslo projektu je SGS SP2016/104.

Literatura

- [1] Stavební veletrhy Brno 2007 a regenerace průmyslových objektů. In: *tzbinfo* [online]. Dostupné z: <http://www.tzb-info.cz/4010-stavebni-veletrhy-brno-2007-a-regenerace-prumyslovych-objektu>.
- [2] DOLEŽELOVÁ, L., BERGATT JACKSON, J. *Regenerace brownfields – zahraniční zkušenosti*. Projekt programu výzkumu MMR č.41/04. IURS. 2004.
- [3] Národní strategie regenerace brownfieldů. In: *CzechInvest* [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 20. 6. 2008. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/strategie-regenerace-vlada-1079.pdf>.
- [4] ZAMARSKÝ, V., TYLČER, J., STŘELEČ, T. *Regenerace průmyslových ploch*. Vyd. 1. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2009 – 2011. 2 sv. (133, 194 s.). ISBN 978-80-248-2431-42.

DOPADY BROWNFIELDŮ NA ÚZEMNĚ SAMOSPRÁVNÉ CELKY **Petra Kocurová¹, Stanislav Endel², František Kuda³**

Úvod

Jeden ze systému evidence na území ČR od roku 2008 eviduje přes 375 pozemků a nemovitostí v intravilánu urbanizovaných území [1], převážná část z nich je v majetku obcí. Jejich existence přináší řadu známých negativních dopadů (bezpečnost, ekologická zátěž, estetika, sociální aspekty, životní prostor) a zejména ovlivňují výdaje v obecních rozpočtech kvůli související, alespoň minimální, nutnosti konzervace areálů.

Hodnocení v rámci udržitelnosti investic je důležitým ukazatelem a měřítkem dodržování strategie rozvoje obcí v návaznosti na využití zdrojů ekonomických i environmentálních. Obce se na jednu stranu snaží zabránit zbytečným finančním i prostorovým vkladům do projektů a paradoxně nevyužívají příležitostí, které s sebou regenerace podvyužitých areálů přináší. I v případě informovanosti o možnostech finančních podpor (evropské fondy, rozpočtové dotace) se subjekty od regenerací spíše distancují. Na první pohled by se dalo předpokládat podmínění tohoto chování obavami z náročnosti likvidace ekologických zátěží, avšak je nutné uvést, že u mnoha pozemků a nemovitostí jsou zátěže vyloučeny. Je tudíž nutno hledat problémy i jinde.

Jedním z velkých problémů predikce možné udržitelnosti investice z veřejného rozpočtu je nestálost rozhodování z hlediska investorů – samospráv obcí. S ohledem na legislativní předpisy, zejména zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, je s daným volebním obdobím obměňována skladba členů zastupitelstva obcí; tím jsou i možné změny v názorech členů, nebo jejich postoje při schvalování daných záměrů. Tyto negativní postoje a změny názorů mohou být rovněž podmíněny střety zájmů zastupitelů. Riziko je vysoké zejména u projektů regenerací větších areálů, jejichž provádění by zasahovalo do více volebních období daných samospráv.

K dalšímu z problémů se váže omezenost finančních prostředků. Zejména u menších obcí nejsou rozpočtové zdroje tak vysoké, případné dluhové financování výrazně snižuje bonitu klienta u věřitele a ohrožuje výkon samosprávy jako takové. I když se tyto obce snaží využívat dotační programy, mnoho z nich neuspěje. Například dotační výzvy Regionálního operačního programu v Moravskoslezském kraji v oblasti 2.3 Podpora využívání brownfields byly v minulém programovacím období většinou koncipovány na podporu regenerací s budoucím využitím pro veřejné služ-

¹ Ing. Petra Kocurová, VŠB – TU Ostrava, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: petra.kocurova.st@vsb.cz.

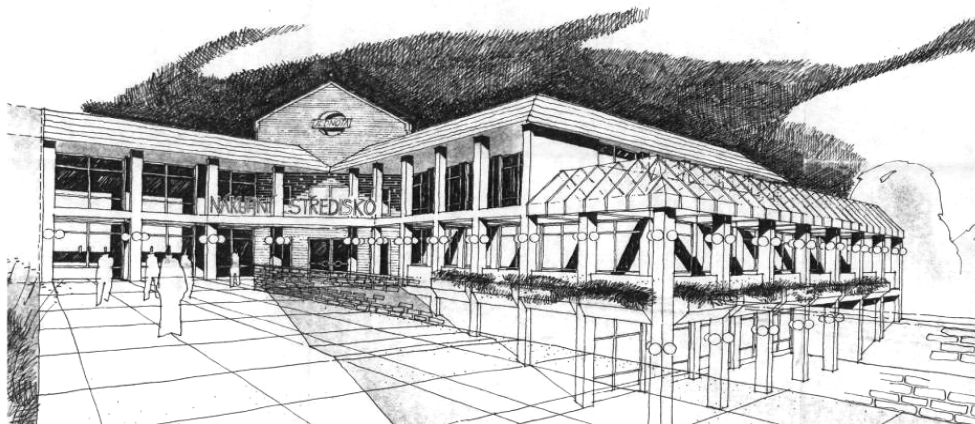
² Ing. Stanislav Endel, Ph.D., VŠB – TU Ostrava, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: stanislav.endel@vsb.cz.

³ doc. Ing. et Ing. František Kuda, CSc., VŠB – TU Ostrava, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: frantisek.kuda@vsb.cz.

by, veřejná prostranství, zeleň, obchod nebo služby. Již zde může nastat mnoho střetů na základě nutných změn územních plánů, lokace areálů brownfields na periferiích a v centrech obcí, celkovým narušením urbanistické struktury obce nebo její lokální kultury tzv. poměšťováním.

Případová studie

Názorným příkladem řešení problematiky je pozice nedokončené stavby v centru obce Kobeřice v Moravskoslezském kraji (*obr. 1*). Stavba plánované soukromé budovy, určené zejména pro komerční účely, byla po necelých dvou letech od zahájení výstavby přerušena. Zejména z důvodů chybějících finančních prostředků a nevyřešených majetkových vztahů se v dostavbě nepokračovalo – tudíž se záměr určený pro zvýšení atraktivity a rozvoje během následujících let transformoval v brownfield.

Obr. 1 Vizualizace prvotního návrhu (1989)

Historie tohoto problému zasahuje do roku 1989, kdy byl zahájen projekt výstavby budovy Spotřebním družstvem Jednota Opava. V témže roce bylo po dokončení stavební dokumentace připravováno pro tento záměr stavební místo. Jednota uhradila ještě faktury ve výši 5 000 000 Kčs za práce provedené na stavbě do roku 1991, dále však již neprojevila zájem pokračovat, a to zejména vzhledem ke změnám ve svém postavení v distribuční síti. Od počátku roku 1992 obecní úřad v Kobeřicích hledal investory a zkoumal možnosti dotačních programů na dokončení stavby. V těchto letech však nebyl zájem investorů z řad soukromého ani veřejného sektoru. Rozestavěná budova začala vlivem povětrnostních vlivů chátrat a vyskytlo se i riziko její devastace. Proto se obec Kobeřice v roce 1993 postarala o vyzdívku její střední části a dokončení zastřešení (*obr. 2*). Roku 1994 byly práce na stavbě přerušeny. Po 7leté pozastávce byla v roce 2002 provedena izolace sklepního zdiva, která měla prodloužit životnost konstrukčního systému a zabránit tak hrozící degradaci nedokončené stavby [2].

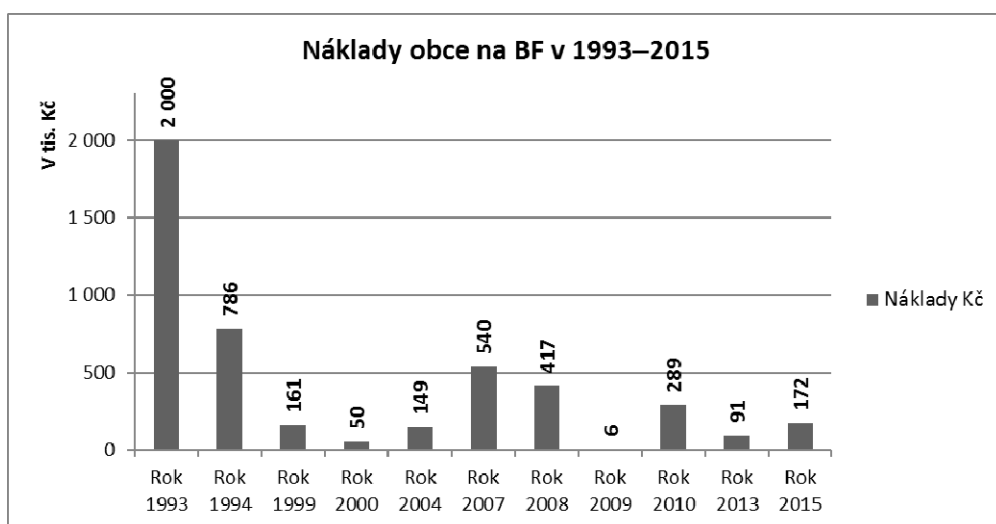

Obr. 2 Pohled na chátrající skelet (listopad 2015)

V posledním desetiletí vzrostla snaha veřejnosti i samosprávy obce o řešení vzniklého stavu. Na toto téma byly již zpracovány projekty, které se ovšem nerealizovaly. Byla zpracována projektová dokumentace na přestavbu tohoto skeletu, kterou by vzniklo „Komunitní centrum obce“, ale nepodařilo se získat na realizaci evropskou dotaci z ROP NUTS II. Až v roce 2015 bylo rozhodnuto obecním zastupitelstvem obce Kobeřice, že bude vypracována nová projektová dokumentace na regeneraci takto zcela nevyužívané budovy. Po výběrovém řízení a lhůtách pro vypracování architektonické studie bylo obecním zastupitelstvem vybráno jedno z variantních řešení dostavby s funkcí obecního úřadu, místní knihovny a chybějícího kulturního sálu. Toto rozhodnutí a zároveň celý postup procesu regenerace je však v současnosti napadán připomínkami a stížnostmi nejen z řad občanů, ale paradoxně také jednotlivých zastupitelů. V případě vyhocení těchto střetů v soudní spory hrozí další pozastavení procesu regenerace v horizontu následujících let. Při takto vzniklých iracionálních prodlevách při řešení obnovy brownfieldu se úměrně s časem zvyšují případné nezanedbatelné finanční náklady v rozpočtu. S každým přibývajícím rokem, kdy stavba chátrá, ztrácí na ceně a atraktivitě pro případné investory; rovněž se zvyšuje riziko koroze skeletového systému a narušení celkové statiky. Obec by si měla v tomto případě položit otázku, zda je ještě vhodné investovat do takového projektu.

Při hodnocení systémů a zdrojů financování tohoto projektu s cílem vyhodnocení zatížení výdajové strany obecního rozpočtu se naplánovala doba splatnosti investičního bankovního úvěru na následujících 10 let. Do realizace regenerace je nutno zapojit vlastní rozpočtové zdroje obce Kobeřice a cizí bankovní zdroje, zejména investiční úvěr, ve kterém jsou započteny nákladové úroky z úvěru a poplatky za

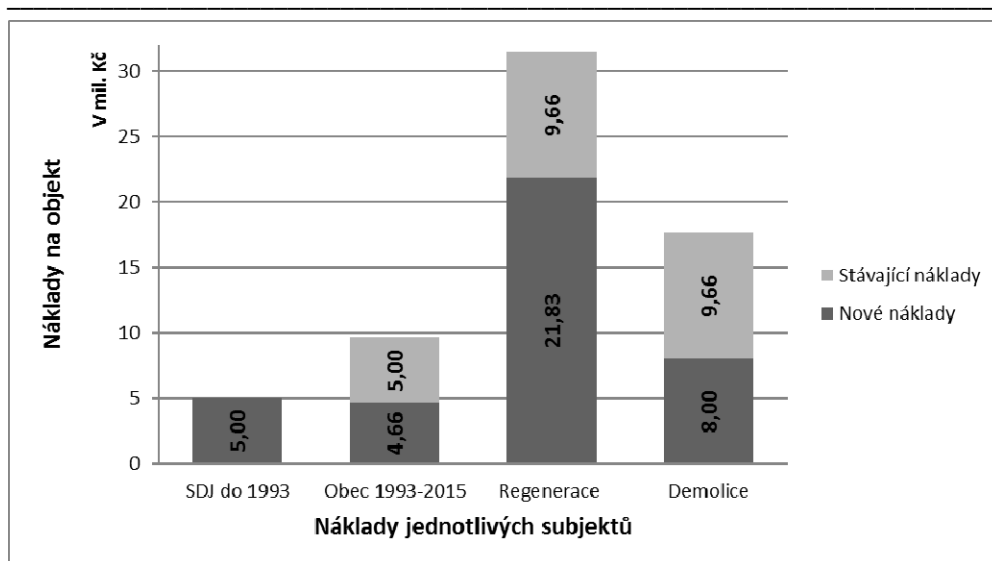
vedení úvěrového účtu banky. Na základě kalkulace bankou se jedná o výši úvěru 20 mil. Kč se splatností 10 let, při fixní úrokové sazbě v úrovni roku 2015 ve výši 1,67 % p. a. Celkové náklady ve výši plynoucí z pravidelných měsíčních splátek k 20. 6. 2027 jsou ve výši 21 828 638 Kč, z toho úrokové náklady činí 1 788 938,00 Kč a poplatky zbylých 39 900 Kč. Předpokládaná životnost investice je 50 let, bude vedena v účetnictví samosprávy obce Kobeřice po vydání kolaudačního rozhodnutí a následném vkladu do katastru nemovitostí. Tato položka dlouhodobého hmotného majetku bude odepisována lineárně na základě stanov po celou dobu své ekonomické životnosti. V současnosti je veden tento brownfield v majetku obce jako položka nedokončené výroby – rozestavěnost.

Graf 1 Náklady obce Kobeřice na brownfield v letech 1993 – 2015

Zdroj: podklady poskytnuté účetní samosprávy obce Kobeřice

Celkový součet nákladů vložených do stavby na základě poskytnutých faktur je 4 661 499,30 Kč. Rozdělení dle jednotlivých let je znázorněno v *grafu 1*, kdy největší výdaje v letech 1993 – 1994 zahrnují zejména faktury za provedené stavební práce. V letech 2007 – 2008 zde figurují náklady za inženýrskou a projektovou činnost. Po součtu nákladů na projektovou činnost, která zahrnuje i zpracování architektonické studie v roce 2004 se dostaneme na částku 1 059 103,50 Kč, která se rozhodně nedá zanedbat. Nutno podotknout, že již zpracované projekty se neplánují realizovat a v r. 2015 se uskutečnilo nové výběrové řízení na architektonickou studii.

Graf 2 Kumulace nákladů na objekt podle jednotlivých subjektů

Zdroj: podklady poskytnuté účetnou samosprávou obce Kobeřice

Z ekonomického hlediska by případná demolice budovy, která byla kalkulována v minulých letech, zatížila rozpočet obce významným způsobem ve výši cca 7 – 8 mil. Kč. Částka není konečná, v případě zapojení plochy pozemku areálu do infrastruktury obce Kobeřice např. jako veřejného prostranství. Graf 2 vyjadřuje kumulaci nákladů na objekt od počátku z r. 1989, v návaznosti na případné rozhodnutí stavbu zachovat a regenerovat nebo zdemolovat. Náklady na regeneraci zahrnují pouze výši případného úvěru poskytnutého bankou, reálné náklady se mohou měnit; musí se rovněž vymezit finanční rezerva v rozpočtu obce pro případnou finanční flexibilitu při nečekaných problémech. Taková investice z veřejných prostředků je velmi citlivá, jelikož při úvěru vznikne dluhová služba z titulu splátek jistiny úvěru a úroků po dobu 10 let při pravidelných splátkách, která se však může snižovat v důsledku mimořádných splátek jistiny. Rovněž se zhorší bonita klienta u věřitelů a obec bude muset omezit kapitálové investiční výdaje za předpokladu současné výše daňových příjmů. Celý systém financování vychází z předpokladu, že dopady financování projektu budou jen dočasné a neohrozí výkon samosprávy ani státní správy a obec bude schopna zajistit veřejné služby občanům na svém správním území.

Návrhy k dalšímu řešení

Etapizace

Jedním z nabízejících se řešení k usměrnění jednotného názoru zastupitelů je proces schvalování po jednotlivých etapách realizace projektu. Celý proces regenerace by se tudíž vhodně rozdělil, v závislosti na jeho specifikách, pověřenou osobou na dílčí části – celky, v posloupnosti harmonogramu např. stavebních prací (nejlépe v závislosti na době kratší než volební období). Toto řešení je vhodné zejména, pokud

technický stav budov v některých případech neumožňuje regeneraci, jelikož je spojený s ekologickou zátěží. Proces regenerace se v těchto případech musí rozdělit na dvě části, a to rekultivační fázi (vyčištění území, obnovení stavu podobného greenfieldu) a fázi obnovy (uvedení lokality opět k efektivnímu využití) [3].

Příležitost pro soukromé investory

Málo využívané areály lze chápat jako investiční příležitost, zejména v rámci využití soukromými investory. Pokud je ale brownfield ve vlastnictví územně samosprávného celku, obvykle se tyto subjekty distancují od odprodeje areálu soukromníkovi, jelikož se obávají o ztrátu svých majetkových práv a s nimi spojené možnosti regulace. Tuto regulaci je možno částečně zajistit opatřením v územním nebo regulačním plánu, vymezením funkce ploch regenerace a také využitím přípustného, podmíněného a nepřípustného. Za zmínku stojí také informování obcí a územně samosprávných celků o možné spolupráci pomocí různých variant se soukromými investory na projektech formou Partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP) a poskytnout jim různé možnosti využití tohoto způsobu financování.

Metodika a dotační podpory určené pro obce

Z hlediska možností využití, provádění daných opatření, rozhodovacích procesů při regeneracích brownfieldů apod., může být územně samosprávným celkům obcí nápomocna odborná metodika, adresovaná přímo jim, která v současnosti chybí. Její zpracování určené výhradně pro tyto subjekty rozhodně stojí za zvážení, jelikož prodlevy v řešení brownfields a zábory nových ploch půdních fondů vyvolávají další nové problémy a s nimi způsobené narušení urbánních struktur, ekonomické stability a funkčnosti sídel.

Další možnou pomocí pro obce při regeneracích brownfields je dotační podpora zejména při nákladných a specifických akcích. Stávající dotační podpory nepokrývají všechny možné budoucí záměry, zejména jestli jejich konverze slouží následně pro stavby veřejné infrastruktury. Případné vytvoření flexibilního dotačního nástroje může sloužit jako výzva zejména menším obcím, jejichž rozpočty by se při financování mohly značně destabilizovat a mohl by nastat pokles jejich bonity u věřitelů.

Závěr

V rámci shrnutí poznatků při řešení regenerací brownfields v majetku samosprávných celků, zejména u menších obcí, je důležité připomenout problematiku současného stavu. Počet takovýchto podvyužitých areálů se blíží k číslu 400 staveb a ploch, a v případě, kdy se nebude tato problematika zodpovědně řešit, hrozí jejich další rapidní nárůst. Oproti tomu se stále zvyšuje zábor volné krajiny a rozrůstání sídel v extravilánech. Je možné připouštět takovou míru suburbanizace i v případech, kdy intravilány sídel obsahují problematické podvyužité plochy? Trendem současnosti je různě zkoumat technologie pro recyklaci a nové využití různých materiálů v návaznosti na ochranu životního prostředí, ale přestáváme chápat půdu jako nerostnou surovinu. Regenerací a „recyklováním“ nevyužitých staveb se dá v jisté míře zabránit neracionálnímu záboru volné půdy pro zemědělství a lesy a po-

moci udržování stávajících ekologických systémů bez nutnosti zbytečného narušování a zásahů.

Brownfieldy s sebou přinášejí různé, veřejnosti známé problémy které ohrožují stabilitu systémů a funkcí sídel, zejména pokud se rozrůstají. K těmto problémům se však nemůžeme stavět zády, ale naopak je začít vnímat pozitivně. Jsou to nové příležitosti k investování, vývoji, vytvoření dobrého jména sídel a zabezpečení sociálního zázemí jejich obyvatel. Pro obecní samosprávy zde nabízí řadu možností pro rozvoj nebo obnovu veřejné infrastruktury, zlepšení služeb veřejnosti ve spolupráci se soukromým sektorem, sportovní využití, kulturní využití, prostory pro vzdělávání, relaxaci a jiné.

Proto je žádoucí motivovat samosprávy územních celků k využívání těchto ploch, zjednodušit a stabilizovat proces regenerace. Dobrá informovanost a zhodnocení možností využití, pomoc při hledání zdrojů financování, metodika zaměřená pro tyto specifické účely a další odborné rady mohou snížit obavy a distancování se od řešení regenerací. Rovněž je žádaná motivace prostřednictvím poukázání na již vyřešené a fungující projekty, jejich výhody pro samosprávné celky a celkový vývoj, spolupráce s jejich řešiteli k predikcím možných chyb a hledání vhodných způsobů regenerací.

Poděkování

Příspěvek byl zpracován v rámci Studentské grantové soutěže Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava jako výstup z projektu SGS SP2016/119 Možnosti debarierizace veřejného prostoru v návaznosti na kontinuitu legislativního vývoje.

Literatura

- [1] Vyhledávače – Brownfields. In: *Regionální Informační Servis* [online]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/brownfields>.
- [2] PLAČEK, V., PLAČKOVÁ, M. *Kobeřice: 1236–2014*. Vyd. 1. Kobeřice: Obec Kobeřice, 2014. 650 s. ISBN 978-80-86458-41-0.
- [3] Národní strategie regenerace brownfieldů. In: *CzechInvest* [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 20. 6. 2008. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/strategie-regenerace-vlada-1079.pdf>.

BYDLENÍ V POSTINDUSTRIÁLNÍM PROSTORU V OSTRAVĚ

Dagmar Kutá¹, Lucie Teslíková Hurdálková², Diana Orsáková³

Stav vybraných pohorních areálů v Ostravě

Bývalý důl Svinov

Tento důl, označovaný také jako Šverma II, byl založen československým státem roku 1964. Už roku 1952 byla založena jeho pozdější těžní jáma, někdy nazývaná Svinov. Důl byl v provozu v letech 1964 – 1992. Těžba uhlí, která byla dopravována podzemím na hlavní závod, se pohybovala v letech 1971 – 1991 v ročních objemech kolem 300 tisíc tun. Dobývány byly uhelné sloje ve spodních hrušovských a petřkovických vrstvách. Důlní pole měřilo 899 ha a bylo otevřeno do hloubky 885 m dvěma jámami, které měly 6 pater a 1 mezipatro. Po ukončení těžby roku 1991 byly jámy zasypané a dne 23. 1. 1994 byla sestřelena těžní věž [1].

Obr. 1 Grafické znázornění areálu dolu Svinov v mapě

Zdroj: mapové podklady – <http://www.mapy.cz/>

¹ Dagmar Kutá, Ing. arch., VŠB – TU Ostrava, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: dagmar.kuta@vsb.cz.

² Lucie Teslíková Hurdálková, Ing., VŠB – TU Ostrava, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: lucie.teslikova.hurdalkova.st@vsb.cz.

³ Diana Orsáková, Ing., VŠB – TU Ostrava, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: diana.orsakova@vsb.cz.

Areál těsně sousedí s jedním z největších dopravních uzlů Ostravy – Svinovských mostů (silniční doprava) a vlakového nádraží (osobní doprava) – brána do města (*obr. 1*). Je zde přímá návaznost na dálnici D1. Začíná se zde rozvíjet lehký průmysl. Do dnešního dne se zachovalo velmi málo z původního areálu. Největší stavbou je bývalá správní budova závodu. Jedná se o 3 podlažní budovu běžného charakteru. Dále se zachovaly dvě stavby řadových garáží. Kvalita struktury z hlediska architektonického je nízká, z hlediska stavebně technického v případě administrativní budovy je dobrá. Areál ani žádná stavba nejsou nijak památkově chráněny a podle územního plánu je stanoveno funkční využití jako lehký průmysl. Areál je v současné době nevyužívaný a z hlediska kontaminace je zde vysoká hladina hluku a nočního osvětlení.

Bývalý důl Oderka

Důl byl založen v roce 1907 Těžižstvem Marie-Anna. Tato společnost vlastnila i důl Bedřich v Ostravě-Zábřehu, který kvůli průvalu důlních vod při hloubení jámy nebyl nikdy dokončen. Vtažná – těžní jáma dosáhla hloubky 471 m a výdušná jáma 260 m. Těžba byla ukončena v roce 1968 a v roce 1971 byly obě jámy zasypány [2].

Obr. 2 Grafické znázornění areálu Oderka v mapě

Zdroj: mapové podklady – <http://www.mapy.cz/>

Bývalý důl těsně sousedí s areálem ČOV (*obr. 2*). Nachází se mimo město v kontaktu s řekou. Areál je chráněn vzrostlou divokou (wildlife) zelení, kterou je jasně vymezen a oddělen od okolí. Celý areál je v dobrém stavu. Zachovala se zde budo-

va strojovny i další původní stavby. Stavebně i architektonicky jsou stavby hodnotné. Naprostá většina je z původního režného zdiva. Areál je památkově chráněný a podle územního plánu je stanoveno funkční využití jako lehký průmysl, v části jako sportovní využití. Areál je v současné době využíván pro lehký průmysl a sídlo firmy. Co se kontaminace týká, dá se zde detekovat lehké znečištění vzduchu sousední ČOV.

Bývalý důl Oskar (Lidice)

Důl Lidice v Ostravě-Petřkovicích, s původním názvem Oskar, byl založen v roce 1891 u západního okraje obce Petřkovice (do roku 1900 katastr Ludgeřovice). Důl byl založen Albertem sv. p. Rothschildem v důlních polích zaniklých mělkých dolů na dědičných štolách Bohatá a František. Důl Oskar se stal od roku 1894 součástí společnosti Vítkovického horního a hutního těžířstva. V době německé okupace byl dne 1. 1. 1942 změněn název dolu na Petershoffen V a VI. Po osvobození se navrátil k původnímu názvu. 17. 7. 1946 byl název dolu změněn na Důl Masaryk II a 31. 12. 1951 na Důl Lidice. Dne 1. 1. 1954 byl jako závod č. 2 organizačně spojen v jeden celek s dolem Eduard Urx. Po likvidaci šachet v roce 1967 byl areál převeden na podnik Sběrné suroviny. Důl existoval v letech 1891 – 1997, těžba uhlí probíhala v letech 1896 – 1967 s ročním objemem ve 20. století 140 – 307 tisíc tun uhlí. Dobývány byly sloje v petřkovických vrstvách. Důlní pole dolu Lidice mělo rozlohu 950 ha, otevřeno bylo dvěma šachtami o čtyřech patrech do hloubky 580 m [3].

Obr. 3 Grafické znázornění areálu dolu Oskar v mapě

Zdroj: mapové podklady – <http://www.mapy.cz/>

Důl Oskar leží v předměstí Ostravy mezi Petřkovicemi a Lhotkou (obr. 3). Nachází se mimo město v kontaktu s řekou. Areál je chráněný vzrostlou divokou (wild-

life) zelení, kterou je jasně vymezený a oddělený od okolí. Segregaci ještě podporuje výškové členění dolu na dvě různé terasy v příčném směru a halda hlušiny, dnes již zalesněná ze západu. Celý areál je v dobrém stavu. Zachovala se zde budova strojovny, šachty, spisovny, kotelny, štajgrovky a další. Bohužel se nedochovala těžní věž, která byla odstraněna. Stavebně i architektonicky jsou stavby hodnotné. Naprostá většina je z původního režného zdiva s cihelným dekorem na fasádách. Areál je památkově chráněný; podle územního plánu je stanoveno funkční využití jako lehký průmysl a zčásti jako bydlení. Areál je v současné době využíván pro lehký průmysl a sídlo firmy. Areál je mírně znečištěn důlními plyny, neškodícími zdraví.

Bývalý důl Anselm (Landek)

Dnes největší hornické muzeum v ČR se rozprostírá na jihovýchodním úpatí vrchu Landek, který leží nad soutokem řek Odry a Ostravice. Landek byl v roce 1992 vyhlášen národní přírodní památkou (NPP). Je to světově známá lokalita z hlediska geologie, archeologie, historie, přírodovědy a hornictví. Právě propojení hornického muzea jako technické památky a vrchu Landek jako národní přírodní památky s bohatou vegetací i zvířenou dodává této lokalitě jedinečnost a přitažlivost. Landek je také světoznámý unikátním nálezem Landecké Venuše – 46 mm vysokým torzem ženy vyřezaným z krevele. Svým štíhlým až „kubistickým“ tvarem se odlišuje od běžných paleolitických Venuší. Je to jediná štíhlá Venuše v Evropě. Muzeum bylo otevřeno 4. prosince 1993 na svátek sv. Barbory, patronky horníků [4].

Obr. 4 Grafické znázornění areálu dolu Anselm v mapě

Zdroj: mapové podklady – <http://www.mapy.cz/>

Landek leží v předměstí Ostravy na okraji Petřkovic (obr. 4). Nachází se mimo město v kontaktu s řekou. Areál je vymezen zalesněným odvalem z jižní strany a NPP

se vzrostlou historicky hodnotnou zelení ze severu. Tím je dokonale oddělen od okolní krajiny. Celý areál je v dobrém a udržovaném stavu. Zachovala se většina budov, včetně těžní věže a komínu kotelny. Stavebně i architektonicky jsou stavby hodnotné. Naprostá většina je z původního režného zdiva s cihelným dekorem na fasádách. Areál je památkově chráněný – ochranné pásmo NPP Landek. Podle územního plánu je stanoveno funkční využití jako technické muzeum. Areál je v současné době využíván jako muzeum hornictví s doprovodnými funkcemi. V důsledku důlních činností je zde mírné znečištění důlními plyny, neškodící zdraví.

Bývalý důl Koblov

Důl Koblov se začal hloubit v roce 1961 v takzvaném Antošovickém poli. Uhlí z tohoto dolu bylo překopem dopravováno na důl Odra – Vítězný únor v Ostravě-Přívoze, kde bylo skipovou nádobou dopravováno na povrch. Těžba byla ukončena v roce 1994. Dnes bývalý důl, na kterém se nezachovala těžní věž, už připomíná jen zastávka s názvem Důl Koblov [5].

Koblov leží v předměstí Ostravy nad soutokem Odry a Ostravice (*obr. 5*). Nachází se mimo město. Od kontaktu s řekou je dnes vymezen rekultivovaným odvallem. Areál sousedí s obytnou částí bývalých dělnických kolonií. Zachovalo se velmi málo z původních struktur. Architektonicky i stavebně jsou stavby ve špatném stavu. Areál není nijak chráněný a podle územního plánu je stanoveno funkční využití jako lehký průmysl. Areál je v současné době opuštěný a v důsledku důlních činností je zde mírné znečištění důlními plyny, neškodící zdraví.

Obr. 5 Grafické znázornění areálu dolu Koblov v mapě

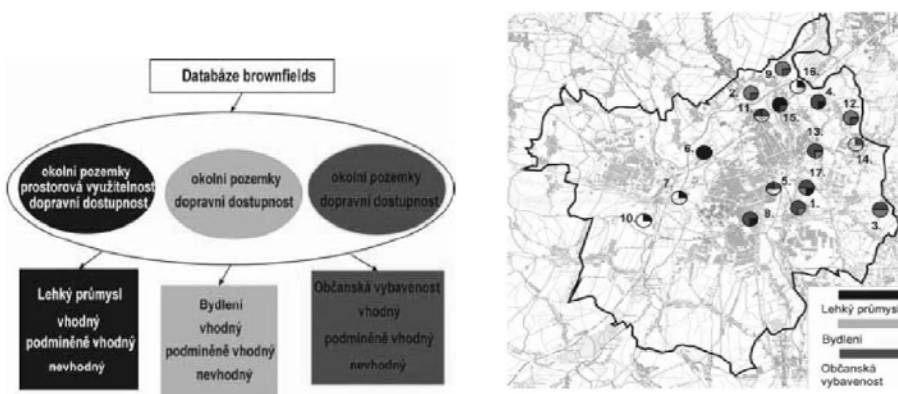
Zdroj: mapové podklady <http://www.mapy.cz/>

Hodnocení potenciálu využití pohorních areálů

Při hodnocení bývalých pohorních areálů na možnost jiného než stávajícího využití (průmysl) lze vycházet ze studie docentky Vojvodíkové, publikované v časopise *Urbanismus a územní rozvoj* 5/2004, kde bylo zkoumáno možné využití těchto areálů v Ostravě. Studie vznikla po vydání nového územního plánu, který přiřazoval čtrnácti ze sedmnácti hodnocených areálů bývalých dolů funkční využití jako lehký průmysl. Zbýlé tři areály byly určeny jako občanská vybavenost. Ani jeden z dolů nebyl stanoven na funkci bydlení. Tím se prakticky vyloučila možnost řešení konverzí na jinou funkci. Proto byla zpracována tato studie k revizi územního plánu.

Hodnoticí model

Byl použit hodnoticí model pro volbu nového využití (obr. 6). Model pracuje ve třech oddělených modulech, kde na základě kritérií určuje, jestli je pozemek pro lehký průmysl, respektive občanskou vybavenost, respektive bydlení vhodný, podmíněně vhodný nebo nevhodný. Kritéria byla tři – prostorová využitelnost pozemku, okolní pozemky a dopravní dostupnost [6].

Obr. 6 Model hodnocení potenciálu využití pohorních areálů

Zdroj: *Urbanismus a územní rozvoj* 5/2004

Výsledkem studie bylo zjištění, že následující z areálů v prostoru nivy řeky Odry jsou vhodné i pro jiný účel, než je lehký průmysl:

- důl Oskar (Lidice) – vhodný pro bydlení,
- důl Anselm (Landek) – částečně vhodný pro bydlení a občanskou vybavenost (muzeum),
- důl Koblov – částečně vhodný pro bydlení a občanskou vybavenost.

Ostatní areály (Svinov, Oderka) byly z důvodu přílišné kontaminace (hluk, ČOV) vyloučeny modelem pro funkci bydlení a ponechány pro občanskou vybavenost,

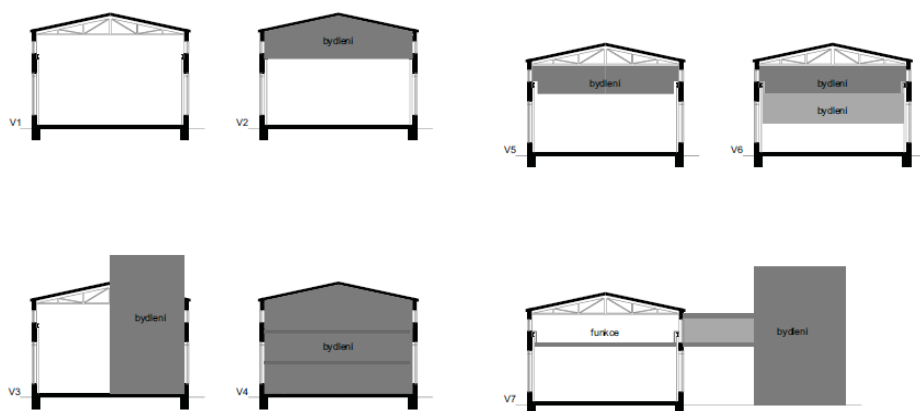
respektive lehký průmysl.

Subjektivní zhodnocení modelem prověřených areálů:

- Bývalý důl **Svinov** – tento areál není primárně vhodný pro bydlení kvůli své poloze u dálnice s železnicí. Pokud by zde vznikl např. lehký průmysl, který by tvořil hlukovou bariéru od dopravních tepen, lze uvažovat o funkci bydlení. Ovšem pouze při tvorbě nových struktur (orientovaných k řece do přírody), jelikož z původního areálu nezbyla téměř žádná budova.
- Bývalý důl **Oderka** – zde je možné uvažovat o bydlení pouze v případě modernizace stávající ČOV, kdy by se odstranil zápach, uvolňovaný při čištění vody. Stavebně i architektonicky jsou budovy relativně vhodné pro byty.
- Bývalý důl **Oskar** (Lidice) – polohou v centru obytné předměstské struktury a umístěním v přírodě je vhodný pro bydlení, případně pro jiné doprovodné funkce. Také stavebně technické vlastnosti staveb lze považovat za vhodné. Okolní příroda a blízkost řeky navíc plně uspokojují potřeby krátkodobé i střednědobé rekreace.
- Bývalý důl **Anselm** – areál je unikátním místem nadnárodního významu. Jsou tu (Landek) nálezy pravěkého osídlení, národní přírodní park a hornické muzeum. Proto je zde vhodné umístit bydlení pouze jako dočasné.
- Bývalý důl **Koblov** – polohou v centru obytné předměstské struktury a umístěním v přírodě je vhodný pro bydlení, případně pro jiné doprovodné funkce. Stavebně technické vlastnosti staveb nejsou příliš vhodné. Budovy jsou velkoobjemové haly, které je obtížné zaplnit bydlením. Ovšem těchto hal zde není mnoho a je možné využít nových struktur pro realizaci bydlení. Okolní příroda a blízkost řek dostatečně uspokojují potřeby krátkodobé i střednědobé rekreace.

Možnosti konverze pohorních areálů na bydlení

Industriální prostory poutají člověka svou otevřeností, světlostí, duchem místa. Jako místo pro bydlení je však nutné v budově provést jistá opatření a stavební úpravy, které původní kvality mohou omezit.

Obr. 7 Schéma možností konverze pohorních areálů

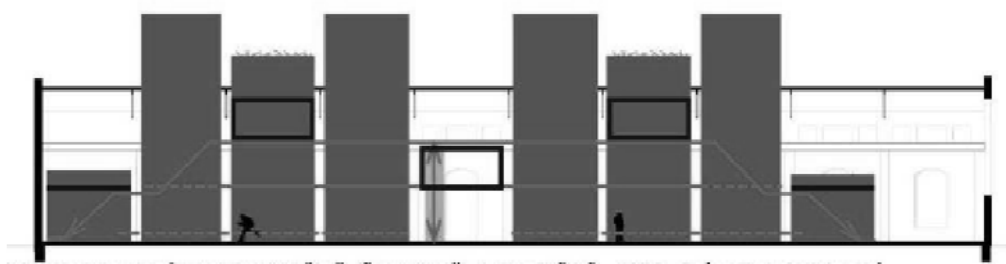
Zdroj: archív Ing. arch. Petr Doležal

Proto je vhodné zvážit, zda-li je uvažovaná stavba natolik hodnotná, aby se zanechala v původním rozsahu, nebo je možné vnitřní prostor členit a měnit do jiných uskupení v závislosti na potřebách nové funkce (bydlení), ale přesto stavbě neublížit a zachovat působení prostoru jako otevřené haly. Na *obr. 7* jsou znázorněny možnosti přístupu vložení nové funkce bydlení do industriální struktury s cílem zachování, popř. negace kvalit prostoru.

Příklad konverze kotelny na multifunkční budovu s bydlením (Landek)

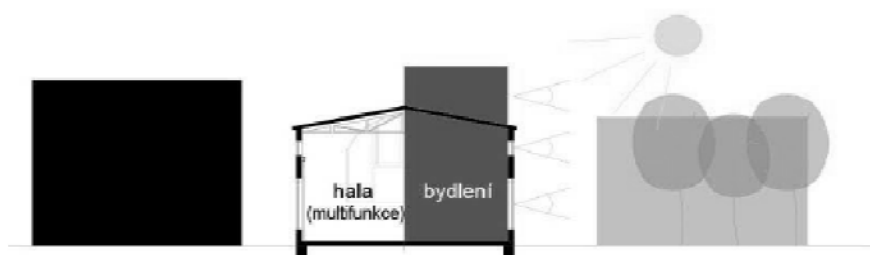
Pro demonstraci konverze pohorní budovy na bydlení jsme zvolili bývalou halu kotelny, nacházející se v areálu bývalého dolu Anselm (Landek), vzhledem k jejímu umístění, které je částečně v centru historické části areálu, ale zároveň na okraji s výhledem do zeleně. Cílem této konverze bylo vytvoření multifunkční budovy pro vzdělávání a kulturní akce s funkcí ubytování a bydlení při zachování charakteru a hodnot stávající haly (*obr. 8*). Architekt Petr Doležal, který se primárně zabýval studií konverze tohoto areálu, se rozhodl, díky umístění a architektonickým kvalitám stavby a po zvážení ostatních možností, pouze k částečnému využití haly pro bydlení tak, aby spolu část bydlení a část multifunkční „komunikovaly“, jak funkčně, tak prostorově i provozně.

Ze studie je zřejmé, že halu je možno variabilně dělit „stěnovými skříněmi“ do různých uspořádání. Funkce bydlení může sloužit pro ubytování účastníků akcí v multifunkční části areálu i pro dlouhodobé bydlení např. umělců majících v hale dílnu. Také je možno uvažovat o tomto bydlení jako o ubytování pro návštěvníky areálu, popř. Ostravy.

Obr. 8 Schéma studie konverze haly bývalé kotelny (Lanek)

Zdroj: archiv Ing. arch. Petr Doležal

Obr. 9 Schéma studie konverze haly bývalé kotelny (Lanek) – proslunění

Zdroj: archiv Ing. arch. Petr Doležal

Koncept příkladu konverze kotelny na multifunkční budovu s bydlením (Lanek)

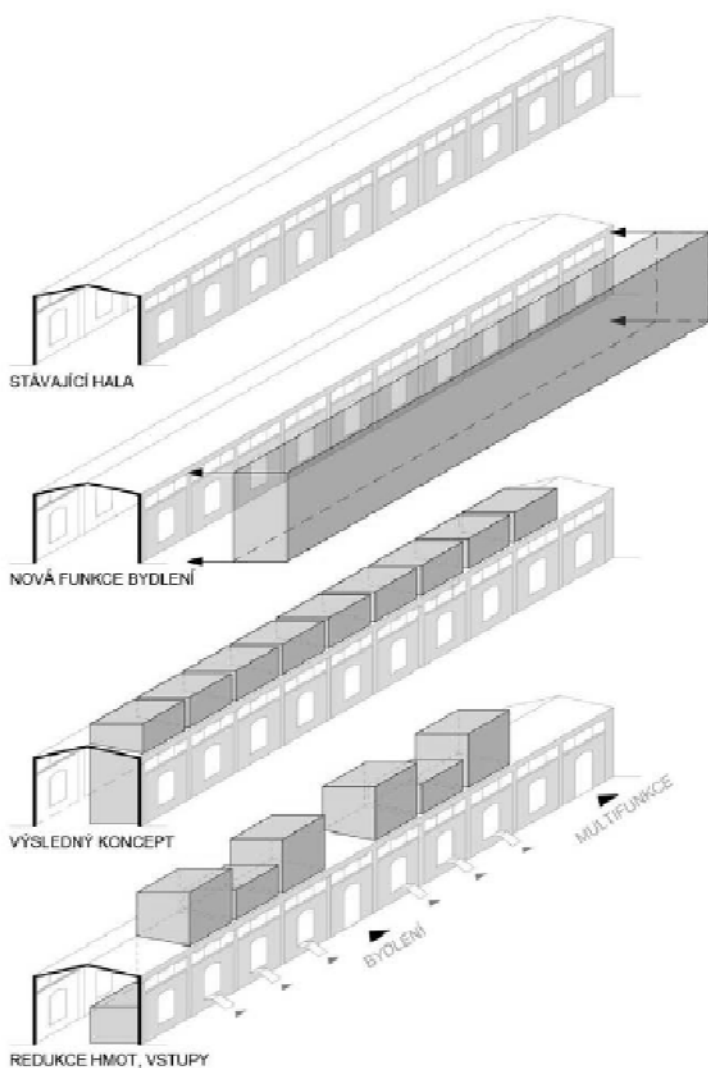
Sousední stavba haly (z východu) neumožňuje dostatečné proslunění (obr. 9), což je nevhodné pro bydlení, ale vhodné pro multifunkční charakter – rovnoměrné prosvětlení. Protější les (ze západu) naopak naskýtá výhled a dostatečné proslunění. Autor studie halu rozdělil v příčném směru na dvě poloviny. První multifunkční „prázdnou“ halu a druhou určenou pro bydlení. Toto uspořádání navíc poskytuje možnost samostatného vstupu z exteriéru pro bydlení (popř. ubytování), což je více než žádoucí. Nová hmota bydlení byla rozčleněna na jednotlivé věže v modulu a rozestupech sloupů haly. To umožní průhledy a částečně zachová charakter otevřenosti haly. Výškově se poté člení podle výše zmíněných cílů, funkčně tvoří jejich střechy terasy a prostory pro výuku a práci. Do části bydlení se tak citlivě dostává multifunkce haly.

Provozní a konstrukční hlediska příkladu konverze kotelny na multifunkční budovu s bydlením (Lanek)

Provozně jsou navrženy dva vstupy. První od hlavního náměstí areálu, který slouží pro vstup do multifunkční haly, s recepcí a kavárnou. Druhý vstup je dále po ulici, od lesa. Oba vstupy jsou nové, vzniklé vybouráním parapetů stávajících oken.

Nové hmoty bydlení pak protíná síť chodeb a schodišť, umožňující vstup do jednotlivých bytů. Síť je prosvětlena z haly skrz perforovaný plech, který také umožňuje výhled z chodby do haly. Byty mohou být v rámci věže propojeny sklápěcími schodišti a používány v případě potřeby ubytovaných jako jeden vícepodlažní byt. Byty v nejvyšších podlažích nad střechou jsou navrženy jako mezonetové, ve vyšším standardu s možností výstupu na venkovní terasu.

Konstrukčně jsou nové věže bydlení ocelovými skelety, opláštěné sendvičovou stěnou s povrchem z Cortenu. Nadstřešní část věží je opláštěná izolačním trojsklem s venkovními lamelami v barvě okolních střech (tmavě šedá) pro zastínění a zamezení průhledů z ulice do bytu. Pro dostatečné prosvětlení haly byla část střešní krytiny nad otevřenou halou nahrazena zasklením a venkovními shrnovacími roletami. Zasklení umožňuje výhled z haly na těžní věž dolu (obr. 10, 11, 12).

Obr. 10 Grafické znázornění konceptu

Zdroj: archív – Ing. arch. Petr Doležal

Obr. 11 Vizualizace interiéru konverze haly bývalého dolu Anselm (Landek)

Zdroj: ar-
chív Ing.
arch. Petr
Doležal

Obr. 12 Vizualizace exteriéru konverze haly bývalého dolu Anselm (Landek)

Zdroj: archív Ing. arch. Petr Doležal

Závěr

Postupem času získávají poprůmyslové areály na atraktivitě a mohou se stát opět generátorem života a zdrojem nových příležitostí. Dnešní vývoj měst směrem do extravilánu je neudržitelný a stále nově vznikající areály na periferii nepříznivě působí na vývoj města, zejména jeho centra. Citlivé začlenění bývalých průmyslových areálů do organismu města je důležitým aspektem pro další udržitelný rozvoj města a také získávání na jeho atraktivitě.

Literatura

- [1] Důl Svinov. In: *Nejen Hornictví.info* [online]. Dostupné z: <http://www.hornictvi.info/histhor/lokality/okr/19.htm>.
- [2] Důl Oderka. In: *Foto Ostrava – fotogalerie industriální Ostravy* [online]. Dostupné z: <http://www.ostravafoto.cz/fotogalerie/dul-oderka>.
- [3] Důl Oskar. In: *Nejen Hornictví.info* [online]. Dostupné z: <http://www.hornictvi.info/histhor/lokality/okr/07.htm>.
- [4] Hornické muzeum (Landek Park). In: *OstravaInfo!!!* [online]. Dostupné z: <http://www.ostravainfo.cz/hornicke-muzeum-landek-park>.
- [5] Důl Koblov. In: *Foto Ostrava – fotogalerie industriální Ostravy* [online]. Dostupné z: <http://www.ostravafoto.cz/fotogalerie/dul-koblov>.
- [6] VOJVODÍKOVÁ, B. Některé možnosti využití opuštěných pozemků po důlních podnicích. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2004, roč. VII, č. 5, 10 s. ISSN 1212-0855.

BYDLENÍ V POSTINDUSTRIÁLNÍM PROSTORU V OSTRAVĚ

Dagmar Kutá¹, Lucie Teslíková Hurdálková², Diana Orsáková³

Stav vybraných pohorních areálů v Ostravě

Bývalý důl Svinov

Tento důl, označovaný také jako Šverma II, byl založen československým státem roku 1964. Už roku 1952 byla založena jeho pozdější těžní jáma, někdy nazývaná Svinov. Důl byl v provozu v letech 1964 – 1992. Těžba uhlí, která byla dopravována podzemím na hlavní závod, se pohybovala v letech 1971 – 1991 v ročních objemech kolem 300 tisíc tun. Dobývány byly uhelné sloje ve spodních hrušovských a petřkovických vrstvách. Důlní pole měřilo 899 ha a bylo otevřeno do hloubky 885 m dvěma jámami, které měly 6 pater a 1 mezipatro. Po ukončení těžby roku 1991 byly jámy zasypané a dne 23. 1. 1994 byla sestřelena těžní věž [1].

Obr. 1 Grafické znázornění areálu dolu Svinov v mapě

Zdroj: mapové podklady – <http://www.mapy.cz/>

¹ Dagmar Kutá, Ing. arch., VŠB – TU Ostrava, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: dagmar.kuta@vsb.cz.

² Lucie Teslíková Hurdálková, Ing., VŠB – TU Ostrava, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: lucie.teslikova.hurdalkova.st@vsb.cz.

³ Diana Orsáková, Ing., VŠB – TU Ostrava, Fakulta stavební, Ludvíka Podéště 1875/17, 708 33 Ostrava-Poruba, e-mail: diana.orsakova@vsb.cz.

Areál těsně sousedí s jedním z největších dopravních uzlů Ostravy – Svinovských mostů (silniční doprava) a vlakového nádraží (osobní doprava) – brána do města (*obr. 1*). Je zde přímá návaznost na dálnici D1. Začíná se zde rozvíjet lehký průmysl. Do dnešního dne se zachovalo velmi málo z původního areálu. Největší stavbou je bývalá správní budova závodu. Jedná se o 3 podlažní budovu běžného charakteru. Dále se zachovaly dvě stavby řadových garáží. Kvalita struktury z hlediska architektonického je nízká, z hlediska stavebně technického v případě administrativní budovy je dobrá. Areál ani žádná stavba nejsou nijak památkově chráněny a podle územního plánu je stanoveno funkční využití jako lehký průmysl. Areál je v současné době nevyužívaný a z hlediska kontaminace je zde vysoká hladina hluku a nočního osvětlení.

Bývalý důl Oderka

Důl byl založen v roce 1907 Těžižstvem Marie-Anna. Tato společnost vlastnila i důl Bedřich v Ostravě-Zábřehu, který kvůli průvalu důlních vod při hloubení jámy nebyl nikdy dokončen. Vtažná – těžní jáma dosáhla hloubky 471 m a výdušná jáma 260 m. Těžba byla ukončena v roce 1968 a v roce 1971 byly obě jámy zasypány [2].

Obr. 2 Grafické znázornění areálu Oderka v mapě

Zdroj: mapové podklady – <http://www.mapy.cz/>

Bývalý důl těsně sousedí s areálem ČOV (*obr. 2*). Nachází se mimo město v kontaktu s řekou. Areál je chráněn vzrostlou divokou (wildlife) zelení, kterou je jasně vymezen a oddělen od okolí. Celý areál je v dobrém stavu. Zachovala se zde budo-

va strojovny i další původní stavby. Stavebně i architektonicky jsou stavby hodnotné. Naprostá většina je z původního režného zdiva. Areál je památkově chráněný a podle územního plánu je stanoveno funkční využití jako lehký průmysl, v části jako sportovní využití. Areál je v současné době využíván pro lehký průmysl a sídlo firmy. Co se kontaminace týká, dá se zde detekovat lehké znečištění vzduchu sousední ČOV.

Bývalý důl Oskar (Lidice)

Důl Lidice v Ostravě-Petřkovicích, s původním názvem Oskar, byl založen v roce 1891 u západního okraje obce Petřkovice (do roku 1900 katastr Ludgeřovice). Důl byl založen Albertem sv. p. Rothschildem v důlních polích zaniklých mělkých dolů na dědičných štolách Bohatá a František. Důl Oskar se stal od roku 1894 součástí společnosti Vítkovického horního a hutního těžířstva. V době německé okupace byl dne 1. 1. 1942 změněn název dolu na Petershoffen V a VI. Po osvobození se navrátil k původnímu názvu. 17. 7. 1946 byl název dolu změněn na Důl Masaryk II a 31. 12. 1951 na Důl Lidice. Dne 1. 1. 1954 byl jako závod č. 2 organizačně spojen v jeden celek s dolem Eduard Urx. Po likvidaci šachet v roce 1967 byl areál převeden na podnik Sběrné suroviny. Důl existoval v letech 1891 – 1997, těžba uhlí probíhala v letech 1896 – 1967 s ročním objemem ve 20. století 140 – 307 tisíc tun uhlí. Dobývány byly sloje v petřkovických vrstvách. Důlní pole dolu Lidice mělo rozlohu 950 ha, otevřeno bylo dvěma šachtami o čtyřech patrech do hloubky 580 m [3].

Obr. 3 Grafické znázornění areálu dolu Oskar v mapě

Zdroj: mapové podklady – <http://www.mapy.cz/>

Důl Oskar leží v předměstí Ostravy mezi Petřkovicemi a Lhotkou (obr. 3). Nachází se mimo město v kontaktu s řekou. Areál je chráněný vzrostlou divokou (wild-

life) zelení, kterou je jasně vymezený a oddělený od okolí. Segregaci ještě podporuje výškové členění dolu na dvě různé terasy v příčném směru a halda hlušiny, dnes již zalesněná ze západu. Celý areál je v dobrém stavu. Zachovala se zde budova strojovny, šachty, spisovny, kotelny, štajgrovky a další. Bohužel se nedochovala těžní věž, která byla odstraněna. Stavebně i architektonicky jsou stavby hodnotné. Naprostá většina je z původního režného zdiva s cihelným dekorem na fasádách. Areál je památkově chráněný; podle územního plánu je stanoveno funkční využití jako lehký průmysl a zčásti jako bydlení. Areál je v současné době využíván pro lehký průmysl a sídlo firmy. Areál je mírně znečištěn důlními plyny, neškodícími zdraví.

Bývalý důl Anselm (Landek)

Dnes největší hornické muzeum v ČR se rozprostírá na jihovýchodním úpatí vrchu Landek, který leží nad soutokem řek Odry a Ostravice. Landek byl v roce 1992 vyhlášen národní přírodní památkou (NPP). Je to světově známá lokalita z hlediska geologie, archeologie, historie, přírodovědy a hornictví. Právě propojení hornického muzea jako technické památky a vrchu Landek jako národní přírodní památky s bohatou vegetací i zvěřenou dodává této lokalitě jedinečnost a přitažlivost. Landek je také světoznámý unikátním nálezem Landecké Venuše – 46 mm vysokým torzem ženy vyřezaným z krevele. Svým štíhlým až „kubistickým“ tvarem se odlišuje od běžných paleolitických Venuší. Je to jediná štíhlá Venuše v Evropě. Muzeum bylo otevřeno 4. prosince 1993 na svátek sv. Barbory, patronky horníků [4].

Obr. 4 Grafické znázornění areálu dolu Anselm v mapě

Zdroj: mapové podklady – <http://www.mapy.cz/>

Landek leží v předměstí Ostravy na okraji Petřkovic (obr. 4). Nachází se mimo město v kontaktu s řekou. Areál je vymezen zalesněným odvalem z jižní strany a NPP

se vzrostlou historicky hodnotnou zelení ze severu. Tím je dokonale oddělen od okolní krajiny. Celý areál je v dobrém a udržovaném stavu. Zachovala se většina budov, včetně těžní věže a komínu kotelny. Stavebně i architektonicky jsou stavby hodnotné. Naprostá většina je z původního režného zdiva s cihelným dekorem na fasádách. Areál je památkově chráněný – ochranné pásmo NPP Landek. Podle územního plánu je stanoveno funkční využití jako technické muzeum. Areál je v současné době využíván jako muzeum hornictví s doprovodnými funkcemi. V důsledku důlních činností je zde mírné znečištění důlními plyny, neškodící zdraví.

Bývalý důl Koblov

Důl Koblov se začal hloubit v roce 1961 v takzvaném Antošovickém poli. Uhlí z tohoto dolu bylo překopem dopravováno na důl Odra – Vítězný únor v Ostravě-Přívoze, kde bylo skipovou nádobou dopravováno na povrch. Těžba byla ukončena v roce 1994. Dnes bývalý důl, na kterém se nezachovala těžní věž, už připomíná jen zastávka s názvem Důl Koblov [5].

Koblov leží v předměstí Ostravy nad soutokem Odry a Ostravice (*obr. 5*). Nachází se mimo město. Od kontaktu s řekou je dnes vymezen rekultivovaným odvallem. Areál sousedí s obytnou částí bývalých dělnických kolonií. Zachovalo se velmi málo z původních struktur. Architektonicky i stavebně jsou stavby ve špatném stavu. Areál není nijak chráněný a podle územního plánu je stanoveno funkční využití jako lehký průmysl. Areál je v současné době opuštěný a v důsledku důlních činností je zde mírné znečištění důlními plyny, neškodící zdraví.

Obr. 5 Grafické znázornění areálu dolu Koblov v mapě

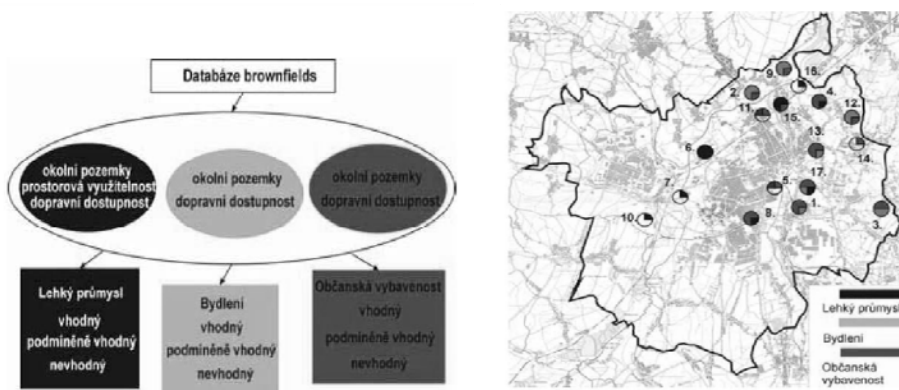
Zdroj: mapové podklady <http://www.mapy.cz/>

Hodnocení potenciálu využití pohorních areálů

Při hodnocení bývalých pohorních areálů na možnost jiného než stávajícího využití (průmysl) lze vycházet ze studie docentky Vojvodíkové, publikované v časopise *Urbanismus a územní rozvoj* 5/2004, kde bylo zkoumáno možné využití těchto areálů v Ostravě. Studie vznikla po vydání nového územního plánu, který přiřazoval čtrnácti ze sedmnácti hodnocených areálů bývalých dolů funkční využití jako lehký průmysl. Zbylé tři areály byly určeny jako občanská vybavenost. Ani jeden z dolů nebyl stanoven na funkci bydlení. Tím se prakticky vyloučila možnost řešení konverzí na jinou funkci. Proto byla zpracována tato studie k revizi územního plánu.

Hodnoticí model

Byl použit hodnoticí model pro volbu nového využití (*obr. 6*). Model pracuje ve třech oddělených modulech, kde na základě kritérií určuje, jestli je pozemek pro lehký průmysl, respektive občanskou vybavenost, respektive bydlení vhodný, podmíněně vhodný nebo nevhodný. Kritéria byla tři – prostorová využitelnost pozemku, okolní pozemky a dopravní dostupnost [6].

Obr. 6 Model hodnocení potenciálu využití pohorních areálů

Zdroj: *Urbanismus a územní rozvoj* 5/2004

Výsledkem studie bylo zjištění, že následující z areálů v prostoru nivy řeky Odry jsou vhodné i pro jiný účel, než je lehký průmysl:

- důl Oskar (Lidice) – vhodný pro bydlení,
- důl Anselm (Landek) – částečně vhodný pro bydlení a občanskou vybavenost (muzeum),
- důl Koblov – částečně vhodný pro bydlení a občanskou vybavenost.

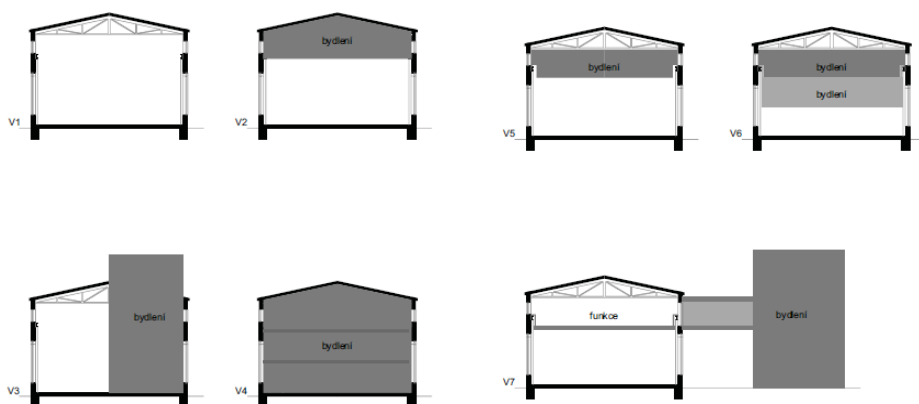
Ostatní areály (Svinov, Oderka) byly z důvodu přílišné kontaminace (hluk, ČOV) vyloučeny modelem pro funkci bydlení a ponechány pro občanskou vybavenost, respektive lehký průmysl.

Subjektivní zhodnocení modelem prověřených areálů:

- Bývalý důl **Svinov** – tento areál není primárně vhodný pro bydlení kvůli své poloze u dálnice s železnicí. Pokud by zde vznikl např. lehký průmysl, který by tvořil hlukovou bariéru od dopravních tepen, lze uvažovat o funkci bydlení. Ovšem pouze při tvorbě nových struktur (orientovaných k řece do přírody), jelikož z původního areálu nezbyla téměř žádná budova.
- Bývalý důl **Oderka** – zde je možné uvažovat o bydlení pouze v případě modernizace stávající ČOV, kdy by se odstranil zápach, uvolňovaný při čištění vody. Stavebně i architektonicky jsou budovy relativně vhodné pro byty.
- Bývalý důl **Oskar** (Lidice) – polohou v centru obytné předměstské struktury a umístěním v přírodě je vhodný pro bydlení, případně pro jiné doprovodné funkce. Také stavebně technické vlastnosti staveb lze považovat za vhodné. Okolní příroda a blízkost řeky navíc plně uspokojují potřeby krátkodobé i střednědobé rekreace.
- Bývalý důl **Anselm** – areál je unikátním místem nadnárodního významu. Jsou tu (Landek) nálezy pravěkého osídlení, národní přírodní park a hornické muzeum. Proto je zde vhodné umístit bydlení pouze jako dočasné.
- Bývalý důl **Koblov** – polohou v centru obytné předměstské struktury a umístěním v přírodě je vhodný pro bydlení, případně pro jiné doprovodné funkce. Stavebně technické vlastnosti staveb nejsou příliš vhodné. Budovy jsou velkoobjemové haly, které je obtížné zaplnit bydlením. Ovšem těchto hal zde není mnoho a je možné využít nových struktur pro realizaci bydlení. Okolní příroda a blízkost řek dostatečně uspokojují potřeby krátkodobé i střednědobé rekreace.

Možnosti konverze pohorních areálů na bydlení

Industriální prostory poutají člověka svou otevřeností, světlostí, duchem místa. Jako místo pro bydlení je však nutné v budově provést jistá opatření a stavební úpravy, které původní kvality mohou omezit.

Obr. 7 Schéma možností konverze pohorních areálů

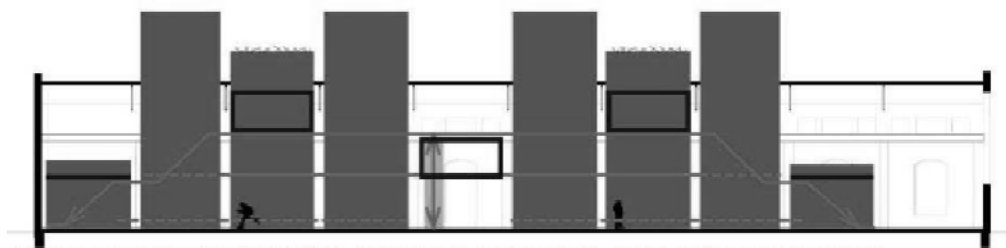
Zdroj: archiv Ing. arch. Petr Doležal

Proto je vhodné zvážit, zda-li je uvažovaná stavba natolik hodnotná, aby se zanechala v původním rozsahu, nebo je možné vnitřní prostor členit a měnit do jiných uskupení v závislosti na potřebách nové funkce (bydlení), ale přesto stavbě neublížit a zachovat působení prostoru jako otevřené haly. Na *obr. 7* jsou znázorněny možnosti přístupu vložení nové funkce bydlení do industriální struktury s cílem zachování, popř. negace kvality prostoru.

Příklad konverze kotelny na multifunkční budovu s bydlením (Landek)

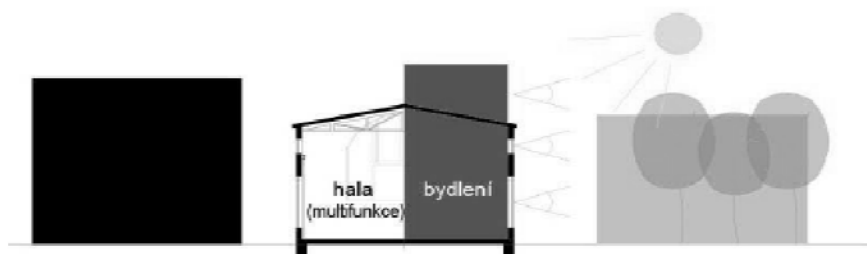
Pro demonstraci konverze pohorní budovy na bydlení jsme zvolili bývalou halu kotelny, nacházející se v areálu bývalého dolu Anselm (Landek), vzhledem k jejímu umístění, které je částečně v centru historické části areálu, ale zároveň na okraji s výhledem do zeleně. Cílem této konverze bylo vytvoření multifunkční budovy pro vzdělávání a kulturní akce s funkcí ubytování a bydlení při zachování charakteru a hodnot stávající haly (*obr. 8*). Architekt Petr Doležal, který se primárně zabýval studií konverze tohoto areálu, se rozhodl, díky umístění a architektonickým kvalitám stavby a po zvážení ostatních možností, pouze k částečnému využití haly pro bydlení tak, aby spolu část bydlení a část multifunkční „komunikovaly“, jak funkčně, tak prostorově i provozně.

Ze studie je zřejmé, že halu je možno variabilně dělit „stěnovými skříňmi“ do různých uspořádání. Funkce bydlení může sloužit pro ubytování účastníků akcí v multifunkční části areálu i pro dlouhodobé bydlení např. umělců majících v hale dílnu. Také je možno uvažovat o tomto bydlení jako o ubytování pro návštěvníky areálu, popř. Ostravy.

Obr. 8 Schéma studie konverze haly bývalé kotelny (Landek)

Zdroj: archiv Ing. arch. Petr Doležal

Obr. 9 Schéma studie konverze haly bývalé kotelny (Landek) – proslunění

Zdroj: archiv Ing. arch. Petr Doležal

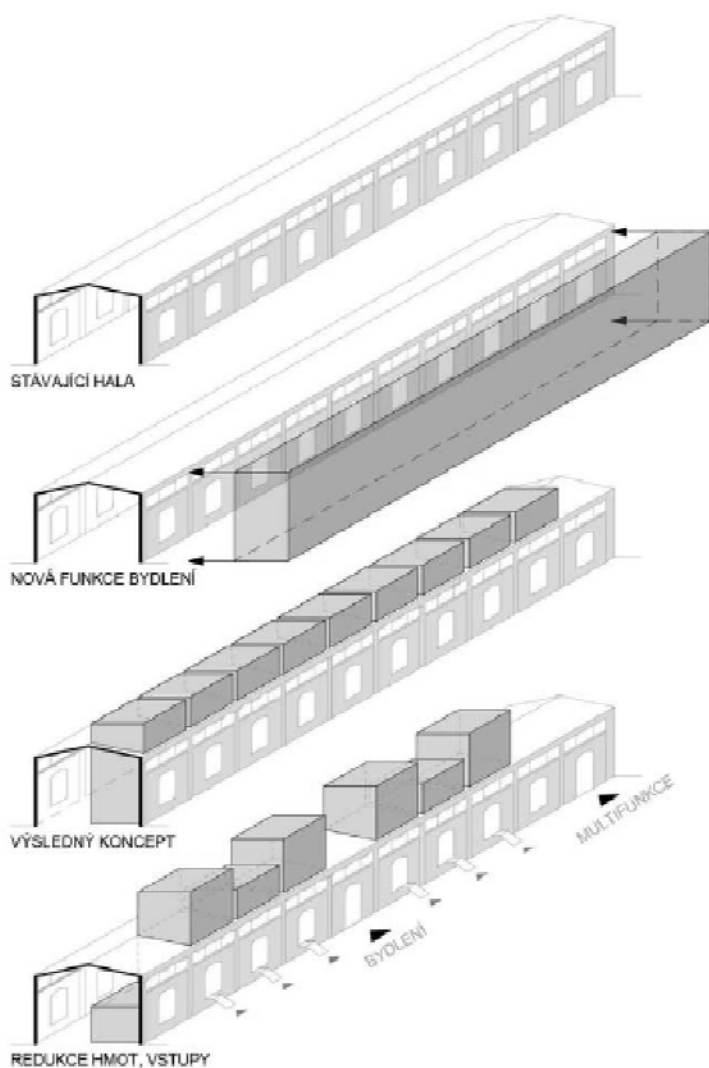
Koncept příkladu konverze kotelny na multifunkční budovu s bydlením (Landek)

Sousední stavba haly (z východu) neumožňuje dostatečné proslunění (*obr. 9*), což je nevhodné pro bydlení, ale vhodné pro multifunkční charakter – rovnoměrné prosvětlení. Protější les (ze západu) naopak naskýtá výhled a dostatečné proslunění. Autor studie halu rozdělil v příčném směru na dvě poloviny. První multifunkční „prázdnou“ halu a druhou určenou pro bydlení. Toto uspořádání navíc poskytuje možnost samostatného vstupu z exteriéru pro bydlení (popř. ubytování), což je více než žádoucí. Nová hmota bydlení byla rozčleněna na jednotlivé věže v modulu a rozestupech sloupové haly. To umožní průhledy a částečně zachová charakter otevřenosti haly. Výškově se poté člení podle výše zmíněných cílů, funkčně tvoří jejich střechy terasy a prostory pro výuku a práci. Do části bydlení se tak citlivě dostává multifunkce haly.

Provozní a konstrukční hlediska příkladu konverze kotelny na multifunkční budovu s bydlením (Landek)

Provozně jsou navrženy dva vstupy. První od hlavního náměstí areálu, který slouží pro vstup do multifunkční haly, s recepcí a kavárnou. Druhý vstup je dále po ulici, od lesa. Oba vstupy jsou nové, vzniklé vybouráním parapetů stávajících oken. Nové hmoty bydlení pak protíná síť chodeb a schodišť, umožňující vstup do jednotlivých bytů. Síť je prosvětlena z haly skrz perforovaný plech, který také umožňuje výhled z chodby do haly. Byty mohou být v rámci věže propojeny sklápěcími schodišti a používány v případě potřeby ubytovaných jako jeden vícepodlažní byt. Byty v nejvyšších podlažích nad střechou jsou navrženy jako mezonetové, ve vyšším standardu s možností výstupu na venkovní terasu.

Konstrukčně jsou nové věže bydlení ocelovými skelety, opláštěné sendvičovou stěnou s povrchem z Cortenu. Nadstřešní část věží je opláštěná izolačním trojsklem s venkovními lamelami v barvě okolních střech (tmavě šedá) pro zastínění a zamezení průhledů z ulice do bytu. Pro dostatečné prosvětlení haly byla část střešní krytiny nad otevřenou halou nahrazena zasklením a venkovními shrnovacími roletami. Zasklení umožňuje výhled z haly na těžní věž dolu (*obr. 10, 11, 12*).

Obr. 10 Grafické znázornění konceptu

Zdroj: archív – Ing. arch. Petr Doležal

Obr. 11 Vizualizace interiéru konverze haly bývalého dolu Anselm (Landek)

Zdroj: archív Ing. arch. Petr Doležal

Obr. 12 Vizualizace exteriéru konverze haly bývalého dolu Anselm (Landek)

Zdroj: archív Ing. arch. Petr Doležal

Závěr

Postupem času získávají poprůmyslové areály na atraktivitě a mohou se stát opět generátorem života a zdrojem nových příležitostí. Dnešní vývoj měst směrem do extravilánu je neudržitelný a stále nově vznikající areály na periferii nepříznivě působí na vývoj města, zejména jeho centra. Citlivé začlenění bývalých průmyslových areálů do organismu města je důležitým aspektem pro další udržitelný rozvoj města a také získávání na jeho atraktivitě.

Literatura

- [1] Důl Svinov. In: *Nejen Hornictví.info* [online]. Dostupné z: <http://www.hornictvi.info/histhor/lokality/okr/19.htm>.
- [2] Důl Oderka. In: *Foto Ostrava – fotogalerie industriální Ostravy* [online]. Dostupné z: <http://www.ostravafoto.cz/fotogalerie/dul-oderka>.
- [3] Důl Oskar. In: *Nejen Hornictví.info* [online]. Dostupné z: <http://www.hornictvi.info/histhor/lokality/okr/07.htm>.
- [4] Hornické muzeum (Landek Park). In: *OstravaInfo!!!* [online]. Dostupné z: <http://www.ostravainfo.cz/hornicke-muzeum-landek-park>.
- [5] Důl Koblov. In: *Foto Ostrava – fotogalerie industriální Ostravy* [online]. Dostupné z: <http://www.ostravafoto.cz/fotogalerie/dul-koblov>.
- [6] VOJVODÍKOVÁ, B. Některé možnosti využití opuštěných pozemků po důlních podnicích. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2004, roč. VII, č. 5, 10 s. ISSN 1212-0855.

PŘÍPRAVY PODKLADŮ PRO NOVÉ ZÁPISY ČESKÝCH PAMÁTEK MEZI PAMÁTKY UNESCO SE ZŘETELEM ZEJMÉNA NA ZÁPIS MĚSTA ŽATEC A „HORNICKÉ KULTURNÍ KRAJINY ERZGEBIRGE/KRUŠNOHOŘÍ“

Olga Bukovičová¹

Úvod

Československo bylo jedním ze zakládajících států UNESCO², samostatná Česká republika se po rozdělení Československa od 1. 1. 1993 stala oficiálním členem poté, co uznala právní návaznost všech úmluv UNESCO.

Pro výše uvedenou tematiku tohoto příspěvku je vhodné blíže představit Úmluvu o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, která byla přijata na 17. zasedání Generální konference UNESCO v Paříži v roce 1972.

V preambuli této úmluvy se konstatuje, že dochází k stále většímu ohrožení kulturního a přírodního dědictví, a to nejen tradičními příčinami degradace, ale také v důsledku změn společenského a ekonomického života. Zároveň bylo v preambuli konstatováno, že existují některé kulturní a přírodní statky, které mají mimořádný význam pro celé lidstvo, a v jejich případě je třeba, aby se ve prospěch jejich ochrany před ohrožením spojilo celé mezinárodní společenství, aby jejich světově výjimečná hodnota zůstala zachována.

Hlavním posláním Úmluvy je proto stanovit povinnosti členských států a pravidla mezinárodní spolupráce, aby byla zabezpečena ochrana a zachování, a aby bylo zajištěno předání světového dědictví příštím generacím.

Pojem světové dědictví je chápán v kulturní a přírodní rovině. Mezi kulturní dědictví jsou řazena architektonická díla, díla monumentálního sochařství a malířství, prvky či struktury archeologické povahy, nápisy, jeskynní obydlí a kombinace prvků, které mají výjimečnou hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy. Dále jsou za kulturní dědictví považovány skupiny budov, které mají z důvodu své architektury, stejnorodosti či umístění v krajině vynikající hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy. V neposlední řadě jsou za kulturní dědictví považovány lokality, místa, jako jsou výtvoř člověka či kombinovaná díla přírody a člověka a oblasti zahrnující místa archeologických nálezů, majících výjimečnou světovou hodnotu z hlediska dějinného, estetického, etnologického či antropologického.

Za přírodní dědictví jsou podle Úmluvy považovány přírodní jevy, tvořené fyzickými a biologickými útvary nebo skupinami těchto útvarů. Ty mají výjimečnou světovou hodnotu z estetického či vědeckého hlediska, geologické a fyziografické útvary

¹ Mgr. Olga Bukovičová, Národní památkový ústav, Generální ředitelství, Referát památek s mezinárodním statutem, Valdštejnské náměstí 3/162, 118 01 Praha-Malá Strana, e-mail: bukovicova.olga@npu.cz.

² Poslání UNESCO, specializované organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu je prezentováno v mnoha materiálech, především na jeho vlastním webovém portálu <http://whc.unesco.org/>.

a přesně vymezené oblasti, které tvoří místo výskytu ohrožených druhů zvířat a rostlin výjimečné světové hodnoty z hlediska vědy či péče o zachování přírody a přírodní lokality, či přesně vymezené přírodní oblasti světové hodnoty z hlediska vědy, péče o zachování přírody nebo přírodní krásy.

Místa a stavby, u nichž je v expertním hodnocení rozpoznána mimořádná světová hodnota, jsou vedena v tzv. Seznamu světového dědictví (World Heritage List). Tento reprezentativní seznam obsahuje položky světového dědictví, které svým významem přesahují národní hranice a jejich hodnota je cenná nejen pro současníky, ale i pro budoucí generace, a proto je nezbytné zajistit jejich ochranu a uchování. Aktuálně seznam obsahuje 1 031 položek nacházejících se celkem ve 163 členských zemích, z toho je 802 položek kulturní povahy, 197 přírodních a 32 tzv. smíšeného charakteru³.

Česká republika má již řadu let na Seznamu 12 položek, které byly Výborem světového dědictví postupně zapsány mezi lety 1992 až 2003. Výběr z České republiky zahrnuje historická jádra měst středověkého založení, solitérní skulpturální památku nebo příklad špičkové evropské moderny. Jsou zastoupeny i příklady vynikajících zámeckých celků se zahradami, komponovaná kulturní krajina, celek vesnické architektury i příklady sakrálních staveb. Česká republika má zatím na Seznamu zapsány statky výhradně z oblasti kulturního dědictví, nikoliv přírodního⁴.

Každý členský stát vede svůj vlastní národní seznam záměrů plánovaných nominací k zápisu na Seznam světového dědictví. V České republice se pro tento soupis ustálil název Indikativní seznam⁵. Tento seznam statků, které podle názoru každého členského státu mají nadnárodní hodnotu, a proto se v budoucnu uvažuje o jejich nominaci, je důležitým plánovacím nástrojem nejen každého státu, ale i Centra světového dědictví, jeho poradních organizací. V neposlední řadě slouží dalším státům při přípravě jejich materiálů, zejména srovnávacích textů k tematicky podobným nominacím.

V současnosti (v r. 2016) je na veřejně dostupném celosvětovém Indikativním seznamu evidováno 1 641 záměrů z celkem 175 členských států. Jak je patrné z výše uvedeného, plánované záměry již převyšují počet položek vlastního Seznamu světového dědictví.

Rovněž Česká republika vede relativně obsáhlý Indikativní seznam záměrů nominací, které reflektují specifika dědictví v českých zemích. V duchu mezinárodně přijatých doporučení, zejména Globální strategie pro dosažení vyváženého, reprezentativního a věrohodného Seznamu světového dědictví z roku 1994, byla méně zastoupená hledaná témata, s nimiž by náš další příspěvek mohl být úspěšný. V kontextu tematické konference je důležité, že se zaměříme i na technické a in-

³ Stav z roku 2015.

⁴ Viz seznam zapsaných statků světového dědictví ČR – <http://whc.unesco.org/en/statesparties/cz>.

⁵ Aktuální seznam naleznete pod tímto odkazem – <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=cz>.

dustriální dědictví. Na tomto Indikativním seznamu se nacházejí také dva statky, na jejichž příkladu bude přiblížena problematika přípravy podkladů, které jsou součástí nominační žádosti o zápis na Seznam světového dědictví.

Nominace „Žatec – město chmele“ je na národním Indikativním seznamu zařazena od roku 2007 a od té doby ve městě postupně probíhají dílčí přípravné kroky. Žatec leží v severozápadní části České republiky, v oblasti nazvané i geograficky Žatecká pánev. Zdejší vhodné klimatické podmínky podnítily rozvoj pěstování chmele a jeho následného zpracování ve městě, ve kterém se dochovalo množství staveb spojených se sušením, skladováním, balením a známkováním chmele. Vhodná poloha na dopravních trasách a u řeky Ohře umožnila obchodování s chmelem již od středověku a zejména od poloviny 19. století, v návaznosti na budování železniční dopravy.

Sériový statek s názvem „Hornická kulturní krajina Erzgebirge/Krušnohoří“ se nachází v řadě sídel i ve volné krajině v blízkosti hranice mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko. Na české straně zahrnuje několik ucelených krajinných částí i významných solitérů v částech Karlovarského i Ústeckého kraje. Tato série představuje výjimečný příklad dopadů více než 800 let provozované rudné těžební činnosti na horskou krajinu a osídlení. Na národním Indikativním seznamu je tato krajina evidovaná až od roku 2012 poté, kdy byla ČR k projektu přizvána saskou stranou.

Kromě uvedených dvou témat má Česká republika na Indikativním seznamu ještě Industriální soubory v Ostravě. Na této nominaci ale v současné době v detailu nepracujeme, a proto není předmětem této přednášky.

Příprava podkladů pro zápis

Oba statky se nacházejí na národním Indikativním seznamu, tzn., že nejdůležitější podmínku, z hlediska národního výběru, splnily. V dalším procesu musí být prokázána tzv. mimořádná univerzální hodnota nominovaných lokalit, tedy zejména textově i náležitě odůvodněna a potvrzena poradními sbory Centra světového dědictví⁶. Tento pojem je klíčový a je vhodné se u něj krátce zastavit.

Mimořádná univerzální hodnota (Outstanding Universal Value)

Mimořádná univerzální hodnota je stěžejním bodem každé nominace, je to důvod, proč je statek na Seznam navrhován, její znění musí být výstižně formulováno a odůvodněno, musí být rovněž definováno podle minimálně jednoho z šesti daných kritérií pro kulturní statek (a jednoho ze čtyř, pokud jde o statek přírodní).

Světová hodnota „Žatce – města chmele“ a jeho souboru dochovaných památek na pěstování, zpracování a obchodování s chmelem je podle zpracované nominační

⁶ Poradními organizacemi jsou ICCROM (Mezinárodní centrum pro studium ochrany a restaurování kulturních statků), ICOMOS (Mezinárodní rada pro památky a sídla) a IUCN (Světová unie pro ochranu přírody).

dokumentace v celosvětovém srovnání skutečně jedinečná. Především v 19. století a v 1. pol. 20. století se toto město stalo světově významným centrem chmelařství jak z hlediska vlastního obchodu, tak zejména v množství zcela specifických staveb spojených se sušením, konzervací, známkováním a exportem chmele; nechybí samozřejmě ani pivovary a další vybavení města, odrážející jeho bohatství v dané době.

Proto se odůvodnění opírá o tři stěžejní kritéria, na kterých dokládá výjimečnost žatecké nominace. Žatec se vyvinul v jedno z nejvýznamnějších světových center zpracování a obchodu s chmelem. Byl místem výměny mezinárodních technických zkušeností. Chmelařství v Žatci je dokladem živé tradice zpracování lokálního chmele, jehož vysoká kvalita byla rozeznána a chráněna úředními akty již od středověku a podmínila věhlas a ekonomickou prosperitu města. Žatec je rovněž vynikajícím příkladem lokality, ve které se dochovalo unikátní množství zcela specifických staveb, spojených se staletou historií zpracování chmele a širokého venkovského zázemí, tedy skladů, sušáren, balíren a známek chmele. Spektrum staveb komplexně dokládá podobu městského celku, specializovaného na zpracování suroviny.

Výjimečnost krušnohorské hornické krajiny lze krátce shrnout rovněž do tří hlavních rysů. Je to rozmanitost nerostných surovin, které se v tomto malém geografickém prostoru vyskytují, od stříbra, cínu, olova či železa přes kobalt, vizmut, nikl nebo wolfram až po černé uhlí a uran. Dále je to velmi dlouhá historie těžby, od prvního nálezů stříbra ve 12. století až po současnost. Tato těžba formovala krajinu a hornictví mělo vliv na region, obyvatele a umění. Posledním rysem jsou dochované stopy v podobě historických důlních památek, provozních a zpracovatelských zařízení, významných urbanistických celků a zejména celých částí (prvků) krajiny, dokládajících důlní činnost člověka. Na české straně téma doplňuje i zcela svěbytný fenomén těžby ve 2. polovině 20. století, při níž byly zneužity pracovní síly politických vězňů, kteří byli vystaveni škodlivým účinkům uranové rudy. Historie regionu na české straně navíc podmínila uchování řady částí krajiny v zajímavě reliktní podobě i proto, že nedošlo k návazným zásahům do krajiny zejména v náhorních částech hor.

Struktura a obsah nominační dokumentace

Dokumentace pro oficiální předložení nominace je poměrně obsáhlým materiálem, což není obecně známo. Aby byla zajištěna objektivita posuzování a základní vyváženost předkládaných informací, má dokumentace jasně danou strukturu, která je popsána v Operačních směrnicích k implementaci Úmluvy o ochraně světového dědictví (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention), v jejich Příloze č. 5⁷. Pro národní účely byla povinná osnova žádosti o zápis v českém jazyce podrobně představena a komentována v metodické publikaci Národního památkového ústavu z roku 2011⁸.

⁷ Originál dokumentu naleznete na <http://whc.unesco.org/en/guidelines/>, český překlad je k dispozici zde <http://www.mkcr.cz/cz/zahranicni-vztahy/unesco/deklarace/svetove-dedictvi-a-nemovite-dedictvi-obecne-136078/>.

⁸ Viz Literatura na konci článku.

Nominační dokumentace podle této struktury tedy obsahuje úvodní resumé, 9 hlavních kapitol a přílohy. V hlavních kapitolách je detailně charakterizována identifikace a popis statku, odůvodnění zápisu, popsán stav dochování a péče o statek, zajištění jeho ochrany, řízení a monitorování. Jsou zde také odkazy na další závazné dokumenty, historické prameny a bibliografii, a v neposlední řadě kontaktní údaje na odpovědné subjekty na národní úrovni pro návaznou komunikaci.

Kapitola 1

Identifikace památky či lokality – musí být srozumitelně popsána hranice statku navrženého k zápisu a hranice jeho nárazníkové zóny. Součástí této kapitoly jsou také podrobné mapové podklady, v nichž je hranice prezentována v detailu katastrální mapy.

V případě Žatce byla jako území navrhovaného statku navržena souhrnně plocha historického jádra města, chráněná formou Městské památkové rezervace (MPR) a Pražského předměstí s chmelařskými stavbami, národní legislativou chráněné jako Městská památková zóna (MPZ). Nárazníková zóna byla vymezena v rozsahu ochranného pásma MPR a MPZ. Navrhovaný areál Dreherova pivovaru, který tvoří severozápadně od centra města samostatnou část nominace, je od roku 2015 prohlášen kulturní památkou podle zákona č. 20/87 Sb., o státní památkové péči. Areál nemá vlastní ochranné pásmo a nárazníkovou zónu, pro účel nominace tvoří prohlášená plocha kulturní památky. Širší okolí pivovaru musí být zatím regulováno nástroji územního plánu.

Poměrně složitější bylo vymezení hranic krušnohorské nominace, která je pojata nejen široce sériově, ale především přeshraničně. Na české straně bylo přistoupeno k návrhu kombinace krajinných celků a významných kulturních památek. Jde o plošně významné oblasti, které se nacházejí v krajinném zázemí hornických měst Krupka, Horní Blatná, Boží Dar, Abertamy a Jáchymov. Doplněny jsou významnými kulturními památkami, jimiž jsou vrch Mědník, vápenka v Háji u Loučné pod Klínovcem a Rudá věž smrti ve Vykmanově. Nárazníkovou zónu tvoří plošná ochrana definovaná formou 4 krajinných památkových zón, které byly připraveny a vyhlášeny v procesu přípravy celé dokumentace.

Kapitola 2

Popis památky či lokality musí obsahovat nejen popisnou část navrhovaného statku, ale i přehled o dějinách statku a jeho úpravách. Popsány by měly být významné etapy, kterými statek prošel ve vztahu k mimořádné univerzální hodnotě. Povaha této kapitoly je vždy různá, podle povahy konkrétní nominované lokality. Hlavním cílem je vysvětlit, co tvoří hodnotu nominace a jakým způsobem v dosavadní historii tuto podobu získala. Koncept a hloubku informací této kapitoly není vždy snadné hned zvolit a do přípravy bývá zapojena řada odborníků různého zaměření.

U žatecké nominace byla proto v tomto případě věnována velká pozornost dějinám chmelařství a popisu technických staveb souvisejících se zpracováním chmele. V Krušnohoří byly podrobně rozvedeny dějiny rudné těžby, popsány důlní památky a procesy zpracování rud.

Kapitola 3

Odůvodnění hodnot pro zápis a srovnávací analýza podrobně rozebírá mimořádnou univerzální hodnotu na základě definovaných kritérií. Dále je součástí splnění prokázání autenticity statku⁹. Autenticita navrhovaného statku by měla být vyjádřena prostřednictvím atributů, mezi něž patří – tvar a pojetí, materiály a hmotná podstata, užití a funkce, tradice, technologické postupy, umístění a prostředí, jazyk a další podoby nehmotného dědictví, duch a dojem a další vnitřní a vnější faktory.

Statky navržené k zápisu musí splňovat rovněž podmínky dostatečné celistvosti neboli integrity. Prokázání celistvosti statku by mělo být dostatečně reprezentativní ve vztahu k mimořádné univerzální hodnotě a bez negativních vlivů spojených s vývojem nebo nedostatečnou údržbou.

Součástí kapitoly 3 je Srovnávací analýza statku ve vztahu k podobným již zapsaným nebo předpokládaným statkům světového dědictví, a to jak na světové, tak i národní úrovni. Tato studie musí přesvědčivě vyzdvihnout význam statku ve srovnání s ostatními.

V případě srovnání Žatce jako města chmele můžeme doložit, že ačkoliv existují místa spojená s pěstováním a obchodem této plodiny, nikde na světě se nevyskytuje takto ucelený a dochovaný soubor chmelařských staveb, které mají zcela specifické autentické kvality.

Rudná těžba v Krušnohoří je unikátní jednak délkou svého trvání, probíhala nepřetržitě po 8 století, a nesrovnatelné je i množství důlních děl a rozmanitost těžných rud, nemající ve světě rovněž srovnání. Vybraná místa představují to nejkvalitnější a nejnázornější z hlediska ucelenosti obrazu dědictví Krušných hor. České a saské součásti se přitom tematicky doplňují.

Komparační studie jsou samy o sobě samostatným argumentačním materiálem, a proto se doporučuje začít s jejich zpracováním již v počátcích přípravy nominace. Právě výsledky srovnání s podobnými památkami jiných zemí pomáhají posílit argumentaci o výjimečnosti hodnot nominovaného statku.

Kapitola 4

Stav zachování a faktory ovlivňující památku či lokalitu obsahuje informace o současném dochování statku, včetně informací o fyzickém stavu a zavedených opatřeních pro jeho zachování. Řádně zhodnoceny by měly být všechny možné

⁹ Praktickým základem pro posuzování autenticity je Dokument z Nara o autenticitě, český překlad tohoto dokumentu je v publikaci Mezinárodní dokumenty ICOMOS o ochraně kulturního dědictví, Český národní komitét ICOMOS, Praha 2011.

faktory (přírodní, sociální, rozvojové,...), které mohou ovlivnit stav památky. U výsledovaných rizik je potřebné rovnou uvést, jak je na ně nominující stát připraven. Informace uvedené v tomto oddíle tvoří základ budoucího sledování dochování statku.

Kapitola 5

Ochrana a péče o dané místo patří k obsáhlejší částem dokumentace a je spíše faktografické povahy. Kapitola je dělena do dalších 10 podkapitol a – i, které ve vztahu k navrhovanému statku přináší informace o vlastnických vztazích, ochraně statku a nástrojům k opatření pro její zabezpečení, projektové dokumentaci, plánu řízení, zdrojích a úrovních financování, zdrojích kompetencí a vzdělávání v oblasti péče o památku, zhodnocení stavu zařízení pro návštěvníky, včetně statistik a politiky a programů týkajících se rozvoje a popularizace statku. Na přípravě těchto informací nutně spolupracují zejména místní subjekty, pracovníci úřadů, cestovního ruchu a zařízení pro návštěvníky, jichž se nominace týká. Každý statek navržený k zápisu musí mít zpracovaný plán péče o statek, který zajistí udržitelnou ochranu statku; tento povinný dokument se nazývá Management Plan (MP) a má doporučenou strukturu¹⁰. Kapitola 5 ho krátce představuje, ale MP je odevzdáván jako samostatná složka.

Kapitola 6

Monitoring statku se opírá o klíčové ukazatele (indikátory), navrhované pro sledování zachovalosti statku. Na přípravě této kapitoly se v ČR podílí Národní památkový ústav a na monitoring, v případě úspěšné nominace, jsou určeni kvalifikovaní pracovníci Národního památkového ústavu, kteří periodicky zpracovávají monitorovací zprávy o stavu dochování statku pro národní účely a cyklicky i pro monitoring na globální úrovni.

Kapitola 7

Dokumentace obsahuje podpůrné informační materiály – jsou zde zahrnuty a vybaveny popisem všechny fotografie, dokumenty dokládající vše popsané, obrazový materiál, texty vztahující se k vyhlášení ochrany a adresář institucí, kde se nachází dokumentace a archivní materiály.

Kapitola 8

Kontakty a odpovědné osoby – jsou zde uvedeny podrobné kontakty na všechny odpovědné orgány a další subjekty, které budou následně obesílány obecnými informacemi z Centra světového dědictví.

Kapitola 9

Podpis jménem nominujícího státu musí obsahovat originální podpisy osoby, která má pravomoc podepisovat návrh na zápis jménem signatářského státu. Pro

¹⁰ Doporučená struktura Management Planu je uveřejněna na stránkách MK ČR <http://www.mkcr.cz/scripts/modules/fg/fulltxt.php?sort=rank&locale=CZ&langid=1&datefrom=1.1.1990&searchtext=management+plan&Action>.

nominace povahy kulturního dědictví se tedy dokumentace posílá do Centra světového dědictví s podpisem ministra kultury, a to diplomatickou cestou přes Stálé zastoupení ČR v Paříži.

K povaze vlastní nominační dokumentace je potřebné ještě doplnit následující:

Nominační dokumentaci je podle pravidel nutno připravit v anglickém nebo francouzském jazyce. Tato skutečnost je pro státy, které tyto jazyky nemají jako úřední, poměrně významná a činí celý proces i finančně poměrně nákladný. Stejně tak doplňující informace a komunikace s experty, která pak cizojazyčně navazuje na tuto dokumentaci. S tímto cílem je potřebné pečlivě hlídat terminologii i kontinuitu překládání všech skutečností, které jsou významné pro pochopení hodnot předkládaného tématu. Již v raných fázích přípravy se proto osvědčilo vytvořit i slovníček obtížnějších pojmů pro překladatele.

Odevzdání kompletní dokumentace je určitým mezníkem procesu, ale hlavní část hodnocení tím teprve začíná. Osoby zapojené do přípravy dokumentace by měly mít dostatečnou časovou kapacitu právě pro komunikaci s experty jak při terénní hodnotitelské misi, tak při související komunikaci v celém hodnotícím procesu, který trvá řadu měsíců. S ohledem na obecný mediální zájem o témata světového dědictví jde také o poměrně společensky závažnou činnost. Dílčí etapy lze přitom poměrně obtížně komentovat, protože výsledek procesu je dán skutečně až tehdy, kdy o nominaci na základě všech zpráv a doporučení rozhodne Výbor světového dědictví na svém výročním zasedání. I experti jsou vázáni mlčenlivostí, protože výsledná doporučení jsou kolektivním dílem, na němž se v expertních poradních organizacích podílí mnoho zkušených osobností.

Práce na nominační dokumentaci je velmi odpovědná, protože celý dokument je po zápisu na Seznam světového dědictví zveřejněn a stává se trvale dostupným referenčním materiálem na stránkách Centra světového dědictví. Pro zájemce o toto téma je tedy možné doporučit obsáhlý portál tohoto segmentu činnosti UNESCO.

Literatura

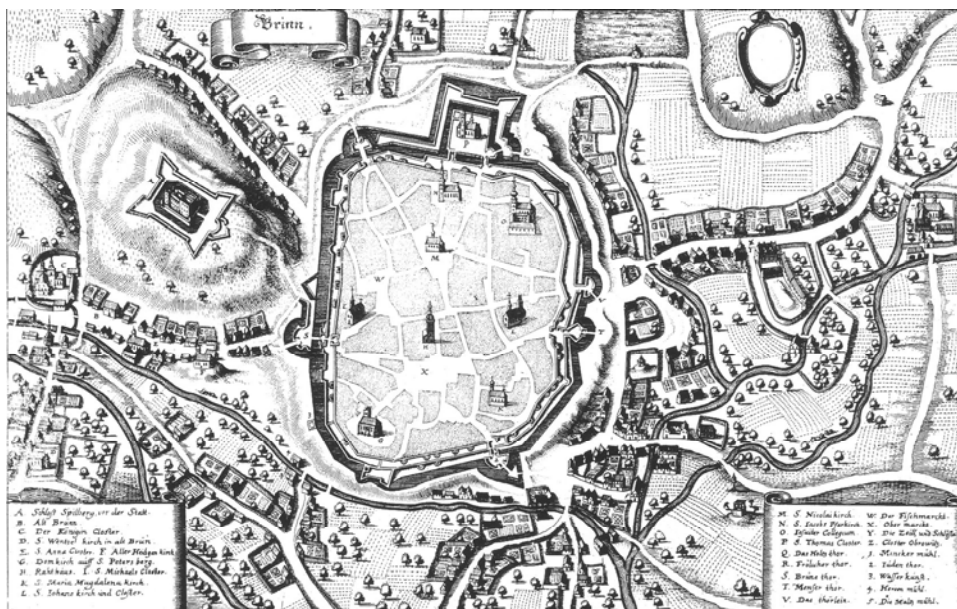
- [1] web WHC. Dostupné z: <http://whc.unesco.org>.
- [2] web NPÚ k tématu. Dostupné z: <http://www.npu.cz/cs>.
- [3] VLČKOVÁ, J., KUČOVÁ, V., BENEŠ, M. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. Odborné a metodické publikace NPÚ. Vyd. 1. Praha: Uniprint, 2011. svazek 42. 104 s. ISBN 978-80-87104-84-2.

VYUŽITÍ NÁBŘEŽÍ V BRNĚNSKÝCH BROWNFIELDDECH

Tomáš Pavlovský

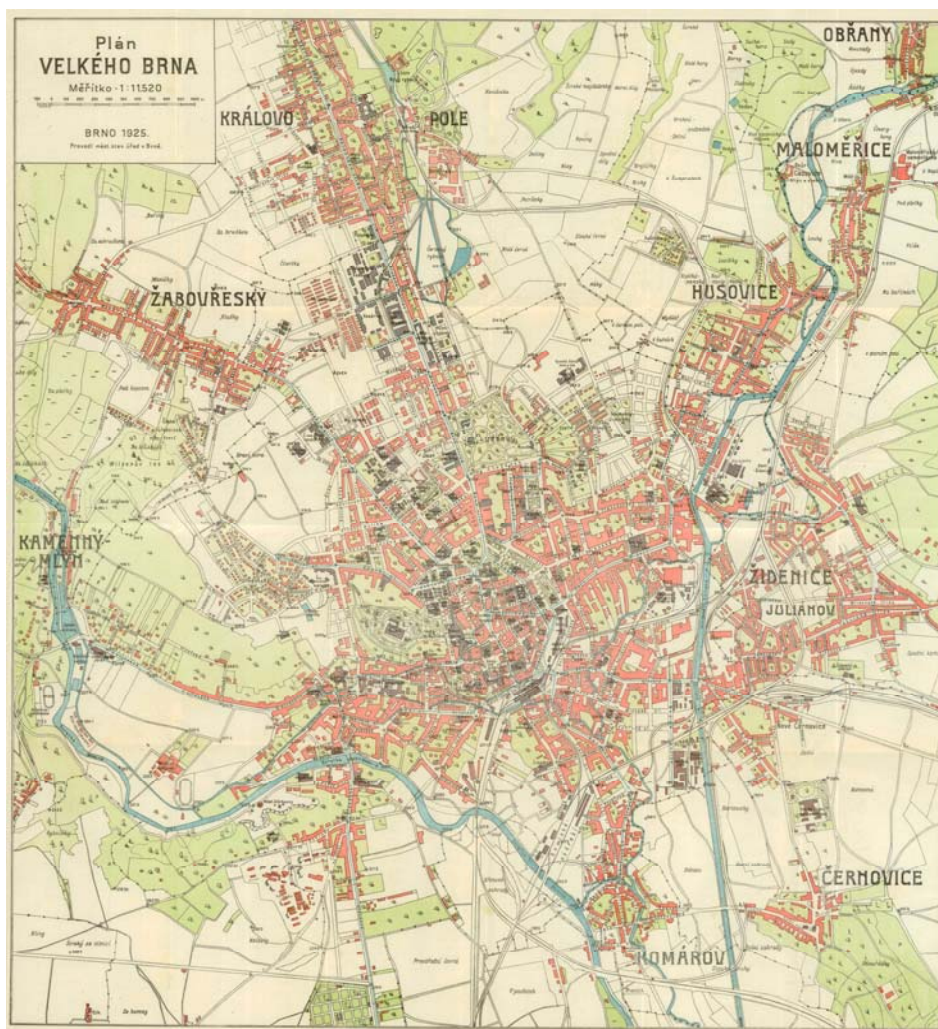
Úvod

Město Brno se nachází u soutoku dvou řek – Svitavy a Svatky, přičemž si obě řeky až do současnosti udržely svůj specifický charakter. Řeka Svatka sloužila donedávna (do 70. let 20. století) jako zdroj pitné vody. Voda z řeky Svitavy sloužila jako užitková voda pro brněnský průmysl, který byl na ní existenčně závislý až do poloviny 20. století. Obě řeky měly velký počet náhonů, které zpočátku sloužily drobné výrobě (mlýnice, jircháře, koželužny apod.), později byly využívány většími továrnami. Nejznámější a zároveň největší byl Svratecký náhon, který tek l z dnešních Pisárek přes Staré Brno k vlakovému nádraží, kde zásoboval Offermanovu továrnu na sukno, dnešní galerii Vaňkovku.

Obr. 1 Středověká mapa Brna s vodními toky

Druhým náhonem byl Svitavský náhon, dnes též nazýván, ovšem chybně, Po-návka. Tento náhon vytékal z řeky Svitavy poblíž ulice Tkalcovská a tek l industriální zónou Radlas, Vlhká a Křenová. V oblasti křižení ulic Dornych a Zvonařka se vléval do Svrateckého náhonu a ten pak zpět do řeky Svatky. Z těchto dvou náhonů se do dnešní doby zachoval pouze Svitavský náhon, Svratecký náhon byl zasypán koncem 50. let 20. století.

Obr. 2 Plán města Brna z roku 1925

Řeka Svratka

Řeka Svratka si do dnešních dnů zachovala svůj přírodní charakter, i když byla v 19. století regulována. Tento přírodní charakter byl zřejmě docílen i stavbou Brněnské přehrady ve 30. letech 20. století, která sloužila jako jediný zdroj pitné vody pro celé Brno až do 70. let 20. století. V současné době řeka i přehrada mají výlučně rekreační charakter. Nábřeží řeky Svratky není doposud kvalitně vyřešeno, jedná se pouze o dílčí části, které nejsou kvalitně propojeny. Chybí lepší přístup k vodě. Stezky podél vody nejsou zcela povrchově definovány, anebo když jsou, pak se jedná o „tvrdé“ řešení tzn. vyasfaltované části, které neslouží pěším, ale spíše cyklistům a bruslařům, kteří mají zcela jinou rychlost vnímání řeky a svého okolí než například rodina na nedělní procházce, a proto zde dochází ke kolizím chodce a

cyklisty či bruslaře. Chodec často tento pomyslný souboj prohrává, a tudíž tyto trasy podél vody nevyhledává.

Možné řešení je relativně velmi snadné – oddělit chodce od cyklistů, definovat prostor (trasu) pro pomalou chůzi a pro rychlost kol či kolečkových bruslí, vybudovat přístupy k vodě, kde si člověk bude moci sednout, postát nebo pozorovat vodní hladinu.

Náhoný na řece Svatce

Řeka Svatka má jen několik malých náhonů, které se nacházejí v katastru města Brna. Jedná se spíše o pozůstatky původních náhonů, které sloužily drobné výrobě (jircháře, koželužny, mlýny). Do začátku 21. století se nám zachoval malý úsek (cca 400 m) původního Svrateckého náhonu, a to v Pisárkách. Tento vodní tok nám definuje brněnské koupaliště Riviéru (v Pisárkách). Nachází se bohužel u velkého městského okruhu a plotu plaveckého areálu. Není ho tedy možné využít k rekreaci a ani žádným jiným způsobem. Kanál je zachován pro možné využití brněnskou vodárnou, která se nachází u jeho výtoku z řeky. Další náhon na řece již nemá takovou délku. Jedná se o náhon v Brně-Komíně, který je jen jakousi technickou odbočkou pro čištění řeky.

Řeka Svitava

Svitava je řekou, která byla v Brně v 19. století tak silně regulována a napřímena, že nakonec ztratila svůj původní charakter přírodní řeky a stala se pouze průmyslovou stokou. Její voda byla využívána brněnským průmyslem v 19. a začátkem 20. století takovým způsobem, že za hranicemi města se z řeky stal potok. Koryto řeky bylo napřímeno z místa (od dnešní Tkalcovské ulice), kde vytéká Svitavský náhon. Toto napřímení z řeky udělalo kanál, který není ničím specifický, zajímavý ani atraktivní.

Nejen Svitava byla z dnešního úhlu pohledu touto regulací brněnských řek zničena, ale byly zničeny i městské části (v 19. století blízké vesnice), které vytvářela. Největší dopad měla tato regulace na část Brna-Komárov, který přichází regulací řek o svůj *genius loci*, tedy o spleť náhonů, říčních ramen a vodních ploch. Stává se místem, které přišlo o svůj staletý vývoj, a toto přetrhání historického kontextu a ztráta identity se projevilo v nadcházející výstavbě.

Současný stav nábřeží řeky Svitavy

Nábřeží řeky je tvořeno zbytkovým prostorem mezi korytem řeky a ploty továrních areálů či soukromých pozemků. Často se jedná o ochranné pásmo starých vleček, vedoucích do průmyslových areálů. Většina vleček se již nepoužívá, ale najdou se i výjimky, kdy na některé vlečky lze spatřit lokomotivu jedoucí krokem a na ní muže s oranžovým praporkem. Ten dává pozor, aby nedošlo ke střetu s kolemjdoucími lidmi. Kolem řeky Svitavy je „vybudovaná“ mezinárodní cyklistická stezka, která je spíše na plánech než ve skutečnosti. Cyklistická i pěší trasa je přerušovaná hlavními příjezdovými komunikacemi do města Brna. Cyklista i chodec je

vystaven velkému riziku při přecházení těchto komunikací a ulic, jelikož vyznačení přechodů či přejezdů chybí. Jde to až do takové bizarnosti, že stezka je ukončena při kontaktu se silnicí, na silnici chybí vyznačený přechod, ale za silnicí je stezka opět obnovena.

Obr. 3 Koryto Svítavy

Obr. 4 Ukončení cyklostezky – bez návaznosti

Náhony na řece Svítavě

Počet náhonů na řece Svítavě byl historicky větší než na řece Svratce. I do dnešní doby se nám dochovalo více náhonů, a to díky průmyslovým areálům a továrnám, kde náhony byly hlavním zdrojem užitkové vody téměř do poloviny 20. století. I v druhé polovině 20. století si továrny zdroj vody ponechaly, většinou však jen pro případ nouze či jako zdroj vody při požáru.

Na řece Svítavě se zachovalo cca 5 náhonů, které však nejsou v městské struktuře a v ulicích téměř patrné. Jedná se o Obřanský náhon, Cacovický náhon, náhon na ulici Valchařská, Svítavská strouha, náhon pod Zbrojovkou v Zábrdovicích, Svítavský náhon (na mapách uváděn též jako Svítavská strouha, od ulice Křenová i jako Ponávka).

Všechny tyto náhony jsou úzce spjaty s brněnským textilním průmyslem. Do dnešních dnů to dokládají především názvy ulic při kanálech – Tkalcovská, Pradláčká, Valchařská a Barvířská. A samozřejmě torza továrních budov, komínů a průmyslových hal.

V současné době je prostředí kolem náhonů často klasifikováno jako brownfield, tedy území s ekologickou zátěží nebo území s průmyslovou či dopravní historií. Kolem řeky Svitavy a jejích náhonů se nachází 19 brownfieldů ze 128 brněnských brownfieldů.

Obr. 5 Náhon v Obřanech r. 2015

Současný stav náhonů na řece Svitavě

Náhony na Svitavě ve městě Brně dosud nehrají žádnou významnou roli, i když vytvářejí specifický prostor ulic, dvorů a areálů. Tvoří přírodní hranici mezi továrním areálem a obytným blokem. Často na jejich březích je jediná zeleň v dané lokalitě. Kvalita náhonů s jejich nejbližším okolím není dobrá. Ani technický stav koryt není lepší. Jediný úsek Svitavského náhonu je po technické stránce dobrý v oblasti ulic Škrobárenská, Dornych a Mastná. Koryto zde bylo vybetonováno a osazeno přírodním kamenem. Tento bývalý industriální areál byl revitalizován, či spíše zbourán a znovu vystavěn. Po urbanistické stránce se jedná o 4 volně stojící administrativní budovy, které žádným způsobem nekomunikují s vodním tokem. Vodní tok je v této oblasti brán jako nějaká relikvie s novou tvář, nikoliv jako pozitivní element, jenž by mohl vytvářet novou image území, a zároveň ho mohl spojovat s dalšími částmi města, kterými protéká.

Osud ostatních náhonů je podobný. Vodní tok je doposud vnímán jako nebezpečí než jako pozitivum území. Dá se konstatovat, že brněnské náhony jsou doposud v nebezpečí, že je čeká podobný osud, který potkal Svratecký náhon – tedy zánik.

Obr. 6, 7 Svitavský náhon v bývalé Mosilaně – ulice Špitálka, Vlhká a Křenová

Hledání možných řešení

Již řadu let se hledají možná řešení jakým způsobem zachránit brněnské vodní toky, jak je revitalizovat a jak využít jejich potenciál. Brněnské vysoké školy na těchto tématech pracují, ale doposud byla odezva na jejich studie ze strany města velmi malá. Před 9 lety byla vyprovokována diskuze o revitalizaci Svitavského náhonu na základě studentského filmu Mezi Svitavou a Svratkou a dalších školních projektů. Nakonec byl vypracován projekt na revitalizaci náhonu, i když můžeme říct, že se spíše jednalo o parkovou úpravu vodního toku, než o začlenění vodních toků do města a do veřejného prostoru. Bohužel k realizaci projektu však doposud nedošlo.

Město Brno vyhlásilo akci Městské zásahy na jaře 2016. Cílem této akce je, aby se architektonické ateliéry i studenti vysokých škol vyjádřili k veřejným prostorům města a snažili se najít jednoduché principy a řešení, jak docílit zlepšení města. Tyto návrhy by měly být prezentovány v následujícím roce 2017.

Vysoké učení technické v Brně – obor architektura i městské inženýrství – se snaží na problémy vodních toků v brownfieldech upozorňovat svými studiemi už několik let. Studenti se snaží dívat na vodní toky a jejich obnovu v rámci programu Smart city, kdy je voda chápána jako tzv. blue energy. Je to síla, živel, který danému místu přináší energii i život. Obnovení vodního toku a jeho rekultivace se neodrazí pouze v „hezčím“ okolí, ale přivede to i obyvatele do daných lokalit, často vyloučených. Místo se stane atraktivní pro život a bydlení.

Vybudováním kvalitních pěších cest a cyklostezek podél vodních toků se zvýší počet chodců a cyklistů a sníží se tím tedy ekologická zátěž na danou lokalitu. Lidé si budou moci zkrátit cestu přirozeným způsobem – podél vody.

Obr. 8, 9 Obnovený náhon v Lipsku, SRN

Závěr

Vodní toky v Brně mají silný potenciál, musíme ho však jen chtít vidět. Řada měst v zahraničí již tuto sílu vodních toků využívá, převážně pro rekreační účely a pro zkvalitnění života ve městech. Dobrým příkladem je město Lipsko ve Spolkové republice Německo (SRN), které oživilo a rehabilitovalo své náhony. Vodní toky se staly součástí města, ulic a veřejných prostor. Město vytvořilo na těchto náhonech svoji novou image.

Brněnské Benátky byla malebná část Starého Brna, kterou vzal nenávratně čas a socialistický pokrok. Tuto část již nejsme schopni oživit, ale můžeme zachránit náhony, které ještě existují v industriálních areálech. Je však třeba, aby revitalizace

náhonu byla v souladu s revitalizací celého areálu, aby budovy, které vzniknou nebo budou revitalizovány, komunikovaly s vodním tokem. Chceme-li vytvářet moderní město, nelze oddělovat vodní tok od města a od budov. Moderní město je město kompaktní, v němž jsou jeho obyvatelé aktivní a snaží se vytvářet svůj životní prostor jako místo pro spokojený život.

Literatura

- [1] Kolektiv autorů. *Vodovody a kanalizace města Brna 1872–1972*. Brno: Vodohospodářská správa města Brna, 1972.
- [2] BRODESSER, S. *Jak plynul čas podél řeky Svatky: o proměnách řeky, krajiny a lidských sídel podél ní od Žákovy hory po Pavlovské vrchy*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2003. 90 s. ISBN 80-7028-207-X.
- [3] BRODESSER, S. *Staletími podél řeky Svitavy*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2005. 110 s. ISBN 80-7028-217-7.
- [4] FLODOVÁ, M., MÜLLER, Z. *Staré Staré Brno: pohled historika a architekta na vývoj nejstarší části města Brna*. Brno: Expo data, 2007. 275 s. ISBN 978-80-7293-194-1.
- [5] FLODOVÁ, M., GALASOVSKÁ, B., VODIČKA, J. *Seznam ulic města Brna s vývojem jejich pojmenování*. Vyd. 2. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1984. 253 s.
- [6] GEHL, J. *Život mezi budovami: užívání veřejných prostranství*. Brno: Nadace Partnerství, 2000. 202 s. ISBN 80-85834-79-0.
- [7] HÁLOVÁ-JAHODOVÁ, C. *Brno: dílo přírody, člověka a dějin*. Brno: Blok, 1975. 192 s.
- [8] KRIER, L. *Architektura – volba nebo osud*. Praha: Academia, 2001. 190 s. ISBN 80-200-0012-7.
- [9] KUČA, K. *Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Praha: Baset, 2000. 644 s. ISBN 80-86223-11-6.
- [10] MICHAEL, K. redation. *Leipzig, probleme der Stadtentwicklung*. Dresden: Deutsche Bibliothek CIP, 1999. ISBN 3-934367-01-1.

PROMĚNY MĚSTA OSTRAVY V SOUVISLOSTI S KONVERZEMI V DOLNÍ OBLASTI VÍTKOVICE

Milan Šraml¹

Úvod

Pod historickým názvem „Dolní oblast Vítkovice“ je skryta bývalá oblast těžkého průmyslu zaměřeného na výrobu železa – Vítkovické železářny. Na tuto oblast těsně navazoval směrem k centrální části města Ostravy Důl Hlubina a Žofínská huť. Celá oblast po téměř 170 letech nepřetržité průmyslové výroby prošla od r. 2010 významnou konverzí.

Od základních historických milníků po ukončení výroby na konci 20. století

- 1828** – založení „Rudolfovy huti“ arcibiskupem Rudolfem Janem, bratrem císaře Františka I.
- 1831** – Rudolf Jan umírá a novým, nejdříve nájemcem, později (od roku 1843) majitelem, se stává Salomon Rothschild, který se později spojil s bankovním domem Gutmannů. Nastává období prudkého rozvoje výroby surového železa
- 1836** – I. vysoká pec v tehdejší Rudolfově huti
- 1837** – zahajuje se těžba uhlí v Dole Karolina v oblasti později nazývané „Žofínská huť“
- 1852** – zahajuje se hloubení těžní jámy Hlubina. Tím vzniká v Dolní oblasti unikátní uzavřený technologický tok, propojující těžbu uhlí, výrobu koksu a výrobu surového železa.

Druhá polovina 19. století

Druhá polovina 19. století je po počáteční krizi charakterizována jako období dalšího prudkého rozvoje výroby surového železa. V čele Vítkovického horního a hutního těžířstva stál v tomto období Paul Kupelwieser, který se zasloužil nejen o rozvoj výroby, ale též o celkový rozvoj sociálních programů zaměřených na vzdělání (školy), bydlení (vily pro vyšší úředníky, dělnické kolonie) a navazující služby (nemocnice, tržnice, bazén, kostel sv. Pavla, Hotel Rothschild).

¹ Ing. Milan Šraml, Vítkovice Reality Developments, s.r.o., Ruská 2887/101, 706 02 Ostrava, e-mail: milan.sraml@vitkovice.cz.

Obr. 1 „Vítkovické horní a hutní těžišstvo“ na přelomu 19. a 20. století (Žofínská huť, Hlubina, Vítkovické železářny)

První polovina 20. století

V první polovině 20. století prochází celá průmyslová oblast významnou proměnou. V části Vítkovických železáren dochází v roce 1900 k výstavbě koksárenských baterií na místě dnešních baterií. V roce 1911 je uvedena do provozu Vysoká pec. č. 1. V roce 1922 se započalo s výstavbou plynojemu a v roce 1930 se započalo s výstavbou VI. Ústředny. Vysoké pece č. 4 a 6 se datují k roku 1962 a 1971.

Významnou proměnou prochází, v přímé úměře s rozvojem výroby surového železa, i Důl Hlubina. Na přelomu 19. a 20. století byla postavena budova „koupelen a cechovny“, která byla v roce 1925 rozšířena do současné hmotové podoby. V roce 1914 – 1917 byla postavena Stará kotelna a v roce 1924 byla uvedena do provozu „nová těžní jáma“ s těžní věží. Na budovu těžní věže navázala téměř souběžně výstavba budovy „strojovna těžních strojů“. Těžní věž byla propojena průběžným mostem s budovou koupelen a cechovny. Původní jámová budova byla v tomto období částečně zbourána a upravena na kompresorovnu. Sklad MTZ (materiálně-technické zabezpečení) je z roku 1943. Závěrečnou etapu z 50. let představovala budova Nových koupelen spolu s přízemními ženskými šatnami, které byly později přejmenovány na tzv. „průběžnou jídelnu“.

Na Žofínské huti se roku 1905 postavila ústředna, na kterou později navázala v podobě dvojhalí elektrocentrála.

Obr. 2 Vítkovické železářny 30. léta

Obr. 3 Důl Hlubina 30. léta

Druhá polovina 20. století

1984 – úplné uzavření Žofínské huti (dnešní Karolina)

1985 – uzavření Dolu Hlubina

1997 – ukončena výroba surového železa

Z celého mnohahektarového areálu v centru města se stala mrtvá, chátrající oblast bez výraznějšího zájmu tehdejšího státního podniku. Období lhostejnosti, bezradnosti ...

2000 – prohlášení areálu za kulturní památku

2002 – prohlášení areálu za Národní kulturní památku „Důl Hlubina a koksovna a vysoké pece Vítkovických železáren“ s unikátním technologickým tokem „uhlí-koks-železo“

Obr. 4 Rozsah NKP „Důl Hlubina a koksovna a vysoké pece Vítkovických železáren“

2002 – privatizace státního podniku

2002 – 2009 – hledání cesty iniciované novým majitelem

2009 – začátek spolupráce s AP ateliérem architekta Josefa Pleskota

I) Metoda posledního dne

II) Industriální park

III) Živé město – vyčlenění areálu z výrobní zóny, změna využití staveb z původní výrobní funkce na novou, primárně edukativní a společenskou funkci vytvoření nového kulturně společenského a vzdělávacího centra, doplněného návštěvníckými trasami

2009 – podpisem Memoranda mezi Vítkovice a.s. a Národním památkovým ústavem dochází ke konsenzu obnovy NKP formou „Živého města“. Jsou vytyčeny mantinely s předpokladem uvolnění komunikačních spojnic a průhledových koridorů, včetně částečného odstrojení při zachování památkové podstaty

2009 – historie pokračuje nadějí – práce na urbanistickém konceptu, hledání kontextu

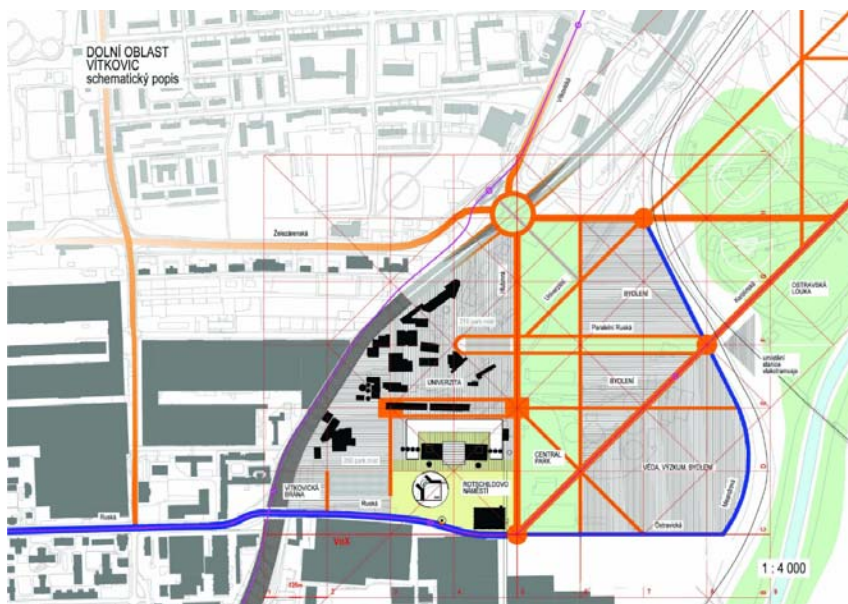
2002 – Privatisierung des Staatsbetriebes

Obr. 5 Stávající urbanistické vztahy

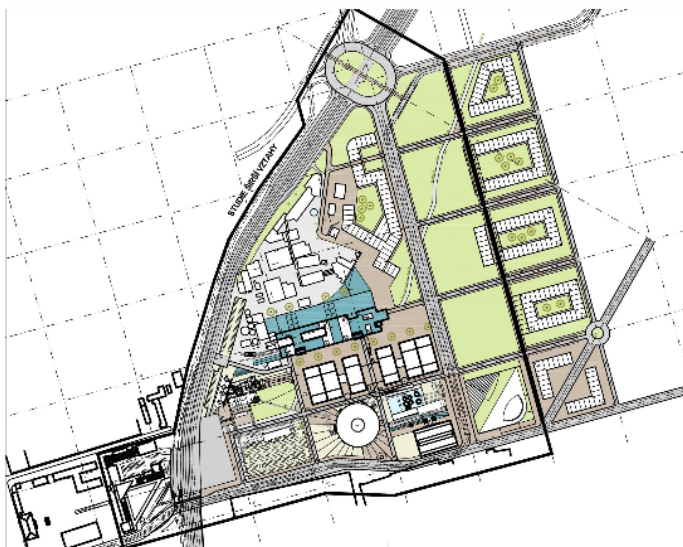

Obr. 6 Ideální urbanistické vztahy – propojení územní části Vítkovice, průmyslové oblasti a Ostravy

Obr. 7 Základní dělba funkcí v nově urbanizovaném území (vzdělání, park, bydlení, kultura)

2009 – Studie využití území – Vítkovické železářny a Důl Hlubina

Obr. 8 Situace s využitím území

Obr. 9 Vizualizace s využitím území

2009 – 2012 Ministerstvo kultury zařazuje projekt „Zpřístupnění a nové využití NKP Vítkovice“ na Indikativní seznam projektů financovaných z Integrovaného operačního programu IOP s předpokladem konverze VP – 1, plynokemuru a VI. Ústředny. V období 2009 – 2012 probíhá příprava projektů a jejich realizace. Pro další vývoj oblasti se jednalo o zásadní projekt, který ukázal, že vize jsou životaschopné, že je možná konstruktivní spolupráce s památkovým ústavem a že potenciál oblasti se může dále rozvíjet.

Obr. 10 Vyznačení budov pro konverzi

Využití budov po konverzi

- Vysoká pec č. 1 (VP – 1) – edukativní prohlídka výroby železa
- Plynojem – multifunkční aula Gong s kongresovým sálem pro 1 500 lidí a konferenčními místnostmi
- VI. Ústředna – Malý svět techniky s edukativními expozicemi

Proměna areálu po realizaci projektu „Zpřístupnění a nové využití NKP Vítkovice“ v roce 2012

Obr. 11 Vysoká pec VP – 1, rok 2009

Obr. 12 Vysoká pec VP – 1, rok 2012

Obr. 13 Vysoká pec VP – 1 a velín, rok 2009

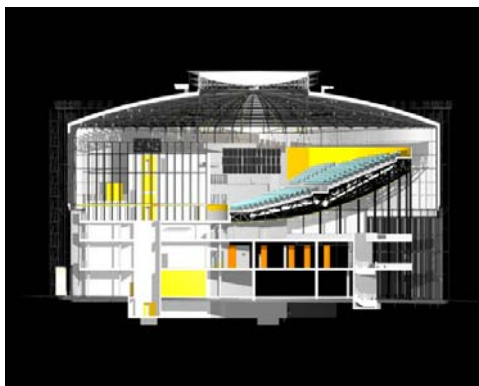
Obr. 14 VP – 1 s novou nástavbou a velínem (konverze na návštěvnícké centrum), rok 2015

Obr. 15 Plynojem se spadlým zvonem

Obr. 16 1. etapa – zvednutí zvonu

Obr. 17 Plynojem – koncept funkční náplně

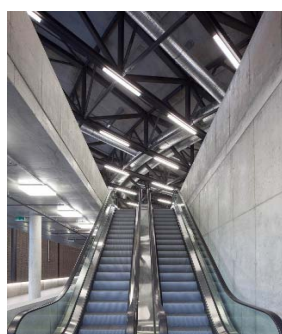
Obr. 18 Plynojem – realizace Gong, rok 2012

Obr. 19 Kongresový sál Gongu

Obr. 20 Interior Gongu

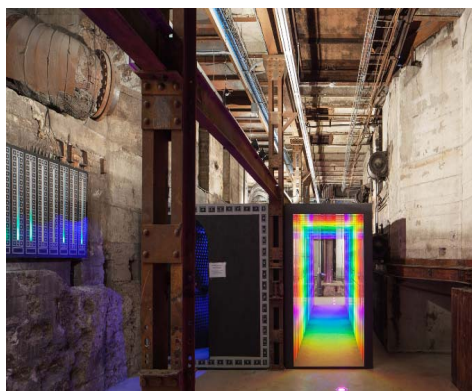
Obr. 21 Interior Gongu

Obr. 22 VI. Ústředna – původní stav, rok 2010

Obr. 23 VI. Ústředna po přestavbě, rok 2012

Obr. 24 VI. Ústředna – Malý svět techniky, rok 2012

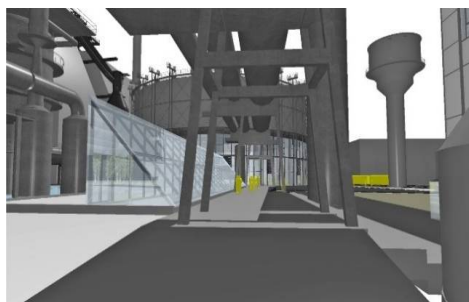
Obr. 25 VI. Ústředna – Malý svět techniky rok 2015

2012 – 2015 – Po úspěšné realizaci projektu IOP se otevírá cesta pro další, následující projekty:

- Energocentrum
- Svět techniky
- Nová vrátnice
- Prodloužená Ruská a Vítkovická ulice (napojení oblasti na městský dopravní systém)
- Propojení oblasti Vysokých pecí a Hlubiny
- Hlubina

Obr. 26 Energocentrum – rok 2011

Obr. 27 Energocentrum – visualisace

Obr. 28 Energocentrum – rok 2012

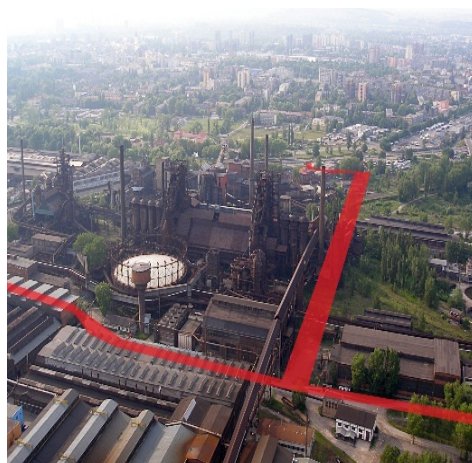
Obr. 29 Svět techniky – rok 2014

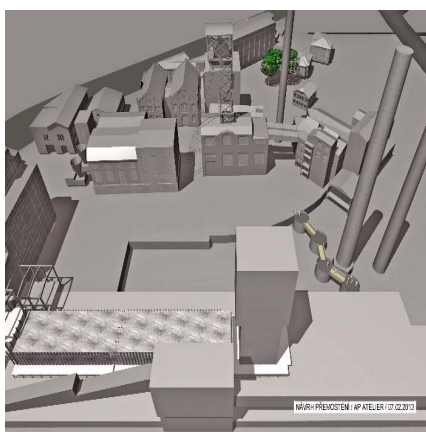
Obr. 30 Svět techniky – rok 2014

Obr. 31 Nová vrátnice – rok 2014

Obr. 32 Napojení na městský dopravní systém – Ruská a Vítkovická ulice, rok 2014

Obr. 33 Vize propojení oblasti Vysokých pecí a Hlubiny

Obr. 34 Místo propojení (do r. 2014 nepropustné území)

Obr. 35 a 36 Realizace propojení oblasti Vysokých pecí a Hlubiny, rok 2015

2015 – Realizace konverze Dolu Hlubina – Integrovaný operační program „Zpřístupnění a nové využití NKP Hlubina“

V době, kdy bylo započato s přípravou projektu konverze Hlubiny, byl už jistý směr, kterým se ke konverzi Hlubiny přistoupí. Funkčně už byla celá oblast Vítkovických železáren a Hlubiny rozdělena na oblast vzdělání (původní Vítkovické železářny) a oblast kultury (Hlubina). Pro projekt „Zpřístupnění a nové využití NKP Hlubina“ bylo vybráno 5 staveb.

Původní budovy jídelny, rozvodny, starých koupelen, kompresorovny a skladu MTZ, byly konverzovány na „Music Studios“ s hudebními zkušebnami a nahrávacím studiem, „Art studios“ s uměleckými ateliéry, „Brick House“ s přízemními sály, jedním vrchním multifunkčním sálem a čtyřmi ateliéry, „Compress Hall“ s výstavními sály a uměleckou kavárnou, a na „Cineport“ se dvěma kinosály a zázemím pro filmaře.

Obr. 37 Nové využití staveb po konverzi

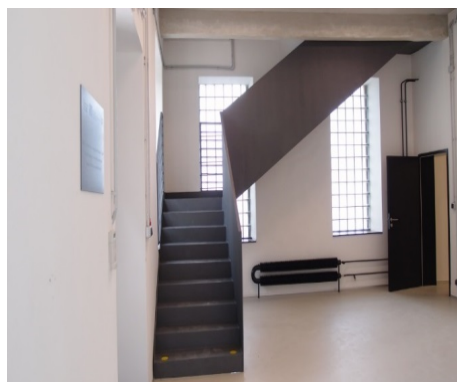
Obr. 38 Rozvodna – stávající stav

Obr. 39 Rozvodna – Art studios – vizualizace

Obr. 40 Rozvodna – Art studios – exteriér

Obr. 41 Rozvodna – Art studios – interiér

Obr. 42 Budova skladu MTZ – stávající stav

Obr. 43 Budova skladu MTZ – Cineport

Obr. 43 Budova skladu MTZ – Cineport

Obr. 45 Cineport – interiér

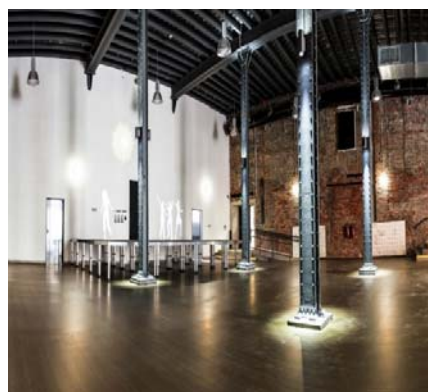
Obr. 46 Staré koupelny – stávající stav

Obr. 47 Staré koupelny – Brick house

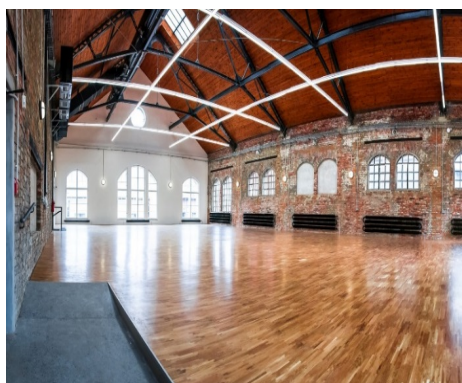
Obr. 48 Staré koupelny – stávající interiér

Obr. 49 Brick house – přízemní sál č. 1

Obr. 50 Brick House – přízemní sál č. 2

Obr. 51 Brick House – vrchní sál

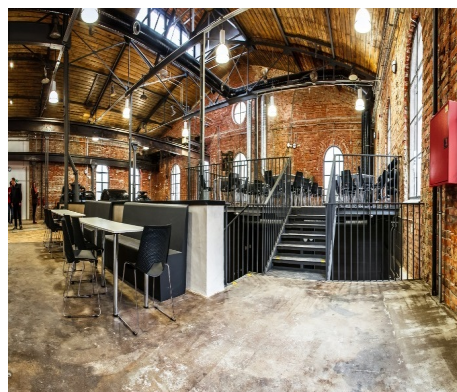
Obr. 52 Kompressorovna – stávající stav

Obr. 53 Kompressorovna – Compress Hall

Obr. 54 Compress Hall – výstavní sál

Obr. 55 Compress Hall – umělecká kavárna

Koncept živého města se postupně naplňuje, historie nekončí, historie pokračuje

Obr. 56 Hlubina

Obr. 57 Dolní Vítkovice

NKP – SOLIVAR PREŠOV REKONŠTRUKCIA OBJEKTU „SKLAD SOLI“

Ján Katuščák¹, Jozef Polák²

Úvod

Po požiarí v roku 1986 sa budova bývalého Skladu soli, v areáli historických Solivarov, ocitá v havarijnom stave. Objednávka na rekonštrukciu vyšla od Technického múzea v Košiciach s cieľom vrátiť Sklad soli na mapu technických pamiatok.

História

História budovy sa datuje od roku 1674, kedy pre potreby skladovania soli vzniká prízemná stavba s arkádami ako súčasť komplexu budov na ťažbu a spracovanie soli. Po požiarí 14. apríla 1819 dostala stavba neskorobarokovú podobu, dobudovalo sa druhé poschodie a sklad sa prekryl manzardovou strechou s jedinečnou svorníkovou drevenou konštrukciou krovu. Neskôr pribudla klasicistická veža s hodinovým strojom a dvoma zvonmi, situovaná do strednej osi arkády. Skladovacie komory ústili do centrálnej chodby. Do komôr sa soľ z varne Ferdinand privážala v drevených vozíkoch po koľajniciach cez krytú spojovaciu chodbu, nazývanú „najvag“. V roku 1940 sa budova prekryla eternitom. Budova slúžila svojmu účelu do 70. rokov 20. storočia (*obr. 1*), kedy skončila prevádzka a budova bola ponechaná svojmu osudu. 18. mája 1986 vypukol v budove požiar, ktorý ju kompletne zničil [1].

Obr. 1 Sklad soli zo začiatku 20.storočia

Myšlienky o obnove vyústili v roku 2005 požiadaním mestského úradu o grant na obnovu Skladu soli, ale pre vlastnícke vzťahy bola žiadosť zamietnutá. V roku 2010 Slovenské technické múzeum v Košiciach požiadalo ako vlastník Skladu soli v

¹ Ing. arch. Ján Katuščák – autorizovaný architekt, M. Nešpora 39, 080 01 Prešov, e-mail: katuscak@stonline.sk.

² Ing. Jozef Polák, Static Studio, s.r.o., Baštová 45, 080 01 Prešov, e-mail: polak@staticstudio.sk.

národnej kultúrnej pamiatke Solivar o nenávratný finančný príspevok Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR. Projekt bol schválený a s realizáciou sa po viacerých posunutiach začalo v roku 2014. Termín odovzdania stavby sa datuje ku dňu 31. 12. 2015.

Na realizácii participovali autori projektu Ing. Jozef Polák s ateliérom Static Studio a autorizovaný architekt Ing. arch. Ján Katuščák, Slovenské technické múzeum v Košiciach, Krajský pamiatkový úrad, mesto Prešov, dotknuté orgány štátnej správy a jednotlivé odborné profesie.

Metódy

Metódy spracovania projektu

Samotnému návrhu rekonštrukcie predchádzala analýza historických fotografií, písomných prameňov i dobových svedectiev. To všetko v súčinnosti s Krajským pamiatkovým úradom i Slovenským technickým múzeom v Košiciach, ktoré poskytli potrebnú dokumentáciu i odborné stanoviská. Nasledovalo rozčlenenie vývoja stavby na jednotlivé etapy, aby bolo možné zadefinovať pojem pôvodnosti a charakterizovať formu rekonštrukcie, ktorá vyžadovala zmenu funkcie. V budove bolo potrebné vykonať podrobnú analýzu súčasného stavu z hľadiska pamiatkovej ochrany i statickej bezpečnosti (obr. 2). Na území prebehol dôsledný archeologický výskum, dendrochronologický prieskum dreva a reštaurátorský prieskum.

Obr. 2 Stav po požiarí v roku 1986

Zo získaných podkladov a požiadaviek investora sme ako autori rekonštrukcie vytvorili návrh tak, aby sme z priemyselnej budovy vytvorili multifunkčný priestor s prevládajúcou kultúrno-spoločenskou funkciou pri zachovaní historických a architektonických hodnôt.

Metódy použité pri realizácii architektonického návrhu

Rekonštrukcia je kombináciou slohovej a náznakovej rekonštrukcie, ktorá účelovo kombinuje dopĺňanie chýbajúcich prvkov bossou, kópiou i novotvarom v duchu zachovania čo najväčšej autenticity národnej kultúrnej pamiatky.

Výstupy a analýza

Funkcia

Pôvodná priemyselná budova, slúžiaci na skladovanie a distribuovanie soli, rekonštrukciou mení svoje funkčné zameranie na multifunkčnou budovu s dominantnou kultúrno-spoločenskou funkciou.

Obr. 3 Kongresová sála (vľavo) a priestor pre kultúrno-spoločenské akcie (vpravo)

Kultúrno-spoločenská funkcia je zabezpečovaná hlavne centrálnou kongresovou sálou pre 150 účastníkov a nadväzujúcimi priestormi pre kultúrno-spoločenské akcie (obr. 3). K týmto funkciám je doplnené hygienické a stravovacie zázemie. Muzeálna činnosť je zameraná hlavne na prezentáciu dobových postupov pri skladovaní soli, a to prostredníctvom architektonického stvárnenia samotnej budovy a inštaláciami zachovalých historických artefaktov (obr. 4). Výstavné a prezentačné priestory sú doplnené odborným úsekom, ktorý pozostáva z kancelárií pre metodikov. Do funkčnej náplne muzeálnej činnosti patrí taktiež pokladňa s muzeálnou predajňou umeleckých a upomienkových predmetov.

Obr. 4 Muzeálna časť prezentácie uskladňovania soli

Rozširujúcou funkciou je možnosť ubytovania v štyroch dvojposteľových izbách s kompletnou hygienou, z ktorých dve sú doplnené aj soľnými saunami. Prevádzku zabezpečuje technické vybavenie stavby.

Forma

Uplatněním metodických principů obnovy jsme dospěli k následujícím architektonickým výstupům při rekonstrukci Skladu soli (obr. 5 a 6) na území národní kulturní památky Solivar.

Obr. 5 Rekonštruovaný Sklad soli (západný pohľad)

Obr. 6 Rekonštruovaný Sklad soli (východný pohľad)

Pri obnove stien a podláh v interiéri sme pre lepšie prezentačné a edukačné účely zvolili dynamický kompromis zachytenia vývojových fáz stavby (*obr. 7*).

Príkladom je vstupná hala slúžiaca aj ako kongresová sála, kde sa na návrh architektov uplatnila kamenná podlaha bielej farby odkazujúca na rozsypanú soľ, a na stenách sa ponechalo pôvodné murivo so zachovalými autentickými fragmentmi obhorených trámov. V centrálnej časti sály, do ktorej je dominantne smerovaná nová funkčná náplň, na návrh pamiatkarov boli steny omietnuté hrubou vápennou omietkou a zvolila sa drevená podlaha.

Obr. 7 Ukážky rekonštrukcie stien a podláh

V bývalých komorách, súčasných priestoroch na muzeálnu činnosť, bol zvolený drevený obklad stien a drevená podlaha, kde sa vychádzalo z historických prameňov o dobovom spôsobe uskladňovania soli.

Z exteriéru sa výskumom zistil výskyt množstva materiálov a farebne rozličných vrstiev omietky. Z tohto dôvodu sa vyabstrahoval dominantný výraz budovy a aplikovali sa dve vrstvy hrubej vápennej omietky a štuková omietka bielej farby.

Dlažby v exteriéri kombinujú pôvodné zachovalé prvky, výsledky analýzy historickej dokumentácie i novotvar. Pod východnou arkádou sa nachádza pôvodná dlažba z mačacích hláv, pod západnou arkádou je položená drevená podlaha, pretože táto arkáda slúžila ako hlavný vstup, ktorý najviac prichádzal do styku so soľou. Ostatné spevnené plochy, plochy statickej dopravy a chodníky, dopĺňajú betónové dlaždice.

Okná sú drevené s rovným nadpražím a zachovaným členením, čo zodpovedá dobovej fotodokumentácii. Oblúkové nadpražie na oknách bolo použité len pri veži zvonice. Pre funkčné účely bolo potrebné pristúpiť k zaslepeniu niektorých okien, ale pre zachovanie autenticity ostala priznaná poloha okenných otvorov. V krove sú okná riešené formou strešných vikierov.

Dvere sú drevené s nadpražím zodpovedajúcim zachovalým prekladom. Dverné otvory ku lávkam nad komorami sa riešili minimalistickým funkcionalistickým výbratím v drevenej stene.

Priame schodiská sú drevené s jednoduchou funkcionalistickej konštrukciou, aby odkazovali na priemyselný charakter pôvodnej stavby. Výstup do veže je za-

bezpečený dreveným rebríkovým schodiskom, vychádzajúcim z pôvodného riešenia. Novo vložené točité schodisko, slúžiace výlučne na prezentáciu krovu, sa materiálovo odlíšilo zvolením kovovej konštrukcie.

Krov manzardovej strechy bol obnovený podľa pôvodnej jedinečnej svorníkovej konštrukcie. Komorami bez stropu, otvorenými až do priestoru podkrovia, sa v muzeálnej časti dosiahla otvorená prezentácia krovu a konštrukčných detailov (*obr. 8*).

Obr. 8 Otvorená prezentácia krovu (vľavo) a konštrukčný detail krovu (vpravo)

Použitím tmavej krytiny Cembrit sa dosiahol esteticky vyznievajúci kontrast s medenými klampiarskymi prvkami a bielou farbou fasády, čím sa dosiahla konštrukčná čitateľnosť stavby (*obr. 5 a 6*).

Obr. 9 Pohľad na vežu nad vstupnou arkádou

Diskusia

Budova Skladu soli sa nachádza vo väzbe na okolité stavby areálu historických Solivarov, čím sa objavujú výzvy v podobe riešenia komunikačných i priestorových vzťahov medzi nimi.

Obr. 10 Nástupný priestor do Skladu soli

Dominantnou výzvou ostáva realizácia námestia pred vstupom do budovy Skladu soli ako i možnosť obnovenia prestrešenej spojovacej chodby medzi varňou Ferdinand a obnoveným Skladom soli (obr. 10).

Výzvou ostávajú požiadavky pre statickú dopravu a celkový výraz okolia budovy.

Samostatným bodom do diskusie je zaradenie budovy do kultúrno-spoločenskej mapy, do systému poskytovania edukačných a kultúrno-spoločenských služieb, ako forma aktívnej prezentácie historického dedičstva.

Záver

Práca prezentovala rekonštrukciu budovy Skladu soli na území národnej kultúrnej pamiatky Solivar. Predstavili sme zapracovanie výsledkov historického výskumu a metodiku postupov pri tvorbe daného architektonického návrhu a následné princípy realizácie projektu. Cieľ zachrániť pôvodné konštrukcie stavby, prezentovať pôvodný účel, architektonické hodnoty a históriu stavby, a zároveň zmeniť funkciu na kultúrno-spoločenskú, považujeme za naplnený. Čas ukáže, ako sa podarí dokončiť výzvy v podobe verejného priestranstva v okolí budovy a začlenenia stavby do urbanistických a spoločenských kontextov.

Literatúra

- [1] PETEREC, D. *Solivar: História ťažby a spracovania soli*. Košice: Montana, 2014. 135 s. ISBN 978-80-971545-1-6.

OŽIVENÍ A ROZVOJ STARÉHO PŘÍSTAVU VE WÜRZBURGU

Dieter Roppel¹

Důvody z oblasti sídelní struktury

Historie vývoje Starého přístavu ve Würzburgu je typická pro celou řadu německých a evropských říčních přístavů. Tyto přístavy odrážejí změny našich sídelních struktur, ekonomický vývoj, a tím i rozvoj v oblasti dopravy.

Na začátku industrializace se města rozrůstala do šířky ve smyslu klasické urbanizace. Do měst se stěhovalo stále více lidí. Tento vývoj se zastavil kolem roku 1970. Od té doby probíhal proces suburbanizace, který způsobil silnější osídlení oblastí na okrajích měst. Zejména kolem větších měst docházelo k plošnějšímu růstu. Důsledkem toho bylo začleňování četných menších obcí do měst a vznik aglomerací za hranice města. Díky většinou velmi dobrému propojení internetem a telekomunikacemi a díky husté síti dopravních komunikací se nyní staly novými místy rozvoje i obce ve větší vzdálenosti od center aglomerací.

Tyto změny vedou i vlivem neustále se měnící struktury národního hospodářství ke stále proměně požadavků na systém vodních cest a na říční přístavy. Stejně tomu je i ve Würzburgu. Dopravní podniky, zejména s napojením na řeku, nejsou navíc uvnitř měst z urbanistického hlediska žádoucí kvůli vysokému rušivému potenciálu, nízké tvorbě přidané hodnoty a velkým nárokům na plochu. Odporují urbanistickým cílům husté městské struktury s pokud možno smíšeným využitím a neumožňují zde spojení práce, bydlení, volného času, rekreace a turistiky.

Stavební prvek města s ekonomickou historií

Popsaný vývoj sídelní struktury a neustálý nárůst významu silniční nákladní dopravy naše města mění. Za účelem zajištění své existence musí říční přístavy obsazovat nové velkorysé areály mimo jádro města s dobrým dopravním napojením, pokud nemají dostatečné rezervy ploch a nejsou schopny svůj provoz ve městě přizpůsobit požadavkům na ochranu před imisemi.

Naše přístavy jsou důležitými stavebními prvky města s ekonomickou historií. Byly a jsou místy obchodu ve městě. Jsou umístěny podél přírodních dopravních cest, původních řek, respektive v systému vodních cest, rozvětveném po celé Evropě.

Dokumentují industrializaci našich evropských zemí spojenou s říční plavbou, která je vedle železnice zvláště důležitým a efektivním dopravním prostředkem. Proto kolem roku 1900 došlo v mnoha městech k začlenění, rozšíření a renovaci nábrežních staveb a přístavů. Přibližně do roku 1980 měla říční plavba a s ní i přístavy důležitou dopravní funkci. S poklesem těžby černého uhlí a ocelářského průmyslu se tato důležitost začala vytrácet. Říční přístavy dnes ještě hrají významnou roli při dopravě ropných produktů, surovin, krmiv, obilí a osiv.

¹ Architekt Dipl.-Ing. Dieter Roppel, Auktor Ingenieur GmbH, Berliner Platz 9, D 97080 Würzburg, e-mail: info@r-auktor.de.

Při rozvoji města by se mělo vždy počítat s integrací rozvoje přístavů, neboť tato městská překladiště většinou generují růst pro celý region. Přístavy jsou navíc jako část městského osídlení charakteristické pro vzhled města a krajiny.

Historie přístavních budov

První přístavní stavba ve Würzburgu vznikla v místě „Starého jeřábu“ v 18. století, přímo v jádru města u řeky, s výhledem na pevnost Marienberg a starý most přes Mohan. Dnešní Starý přístav byl nejprve jen záložním přístavem; poté byl do roku 1882 rozšířen. Byly vybudovány přístavní nádrže, nábrežní stavby a železniční přípojka k hlavnímu nádraží. Stal se z něho bavorský státní přístav, zejména také pro řetězovou plavbu a pro voraře. Přístav neustále získával na důležitosti, a tak bylo nutno jej kolem roku 1900 znovu rozšířit a do roku 1904 vybavit velkou obilní sýpkou a skladištěm. Do roku 1907 pak byla v areálu přístavu vybudována hlavní celnice se sklady. Navíc zde byla v sousedství areálu městská jatka a naproti velké obilní sýpce dobytčí trh. Tak vznikl na tehdejší dobu vzkvétající moderní říční přístav.

Obr. 1 Přístav Würzburg kolem roku 1904

Zdroj: městský archiv Würzburg

S vybudováním kanálu na Mohanu a jeho využíváním pro plavby velkých lodí dosáhl tento přístav po cca 25 letech hranic své kapacity. Jeho rozšíření nebylo z důvodu polohy na úpatí vinic možné. Proto město Würzburg uvedlo po delším plánování a následné realizaci v roce 1940 do provozu nový přístav, který leží přibližně 1,5 km po proudu řeky. Dosavadní přístav, od té doby nazývaný Starý přístav, tím stále více ztrácel na významu. V roce 1950 pak bylo provedeno zmenšení přístavní nádrže, a na tomto místě byla v roce 1954 vybudována teplárna. Od roku 1957 patří tento areál městu Würzburg. Využití přístavu se od té doby omezovalo převážně na dodávky pro uhelnou elektrárnu a kotvení říčních lodí. Budovy sila přitom stály dlouho prázdné, nebo byly využívány jen nárazově.

Příprava konverze

Od 80. let iniciovalo město Würzburg různé projekty na podporu urbanismu, aby tím zvýšilo svou atraktivitu a schopnost rozvoje. K tomu docházelo částečně s podporou Spolkové republiky a země Bavorsko prostřednictvím různých programů na podporu urbanismu, např. Urbanistické renovace, Sociální město nebo Přestavba měst na západě. Město Würzburg v této souvislosti vyhlásilo některé oblasti města za oblasti pro podporu urbanismu. V devadesátých letech 20. století se město Würzburg začalo aktivně věnovat novému uspořádání a rozvoji areálu Starý přístav. Pro opuštěnou průmyslovou plochu, přístavní budovy a sousední oblasti byla vyhlášena urbanistická ideová a realizační soutěž, ze které vzešla nosná koncepce rozvoje tohoto území.

V roce 1997 pak bylo formálně rozhodnuto o vytvoření oblasti urbanistické sanace v místě Starého přístavu a v částech městské čtvrti Äußerer Pleich. Jako základ konverze tohoto území sloužily koncepce vítězů urbanistické soutěže. Thomas J. Meurer z Frankfurtu nad Mohanem získal 1. cenu v ideové a 2. cenu v realizační části, Peteru Brücknerovi z Tirschenreuthu byla udělena 1. cena za realizační část.

Rámcová koncepce jako základ rozvoje

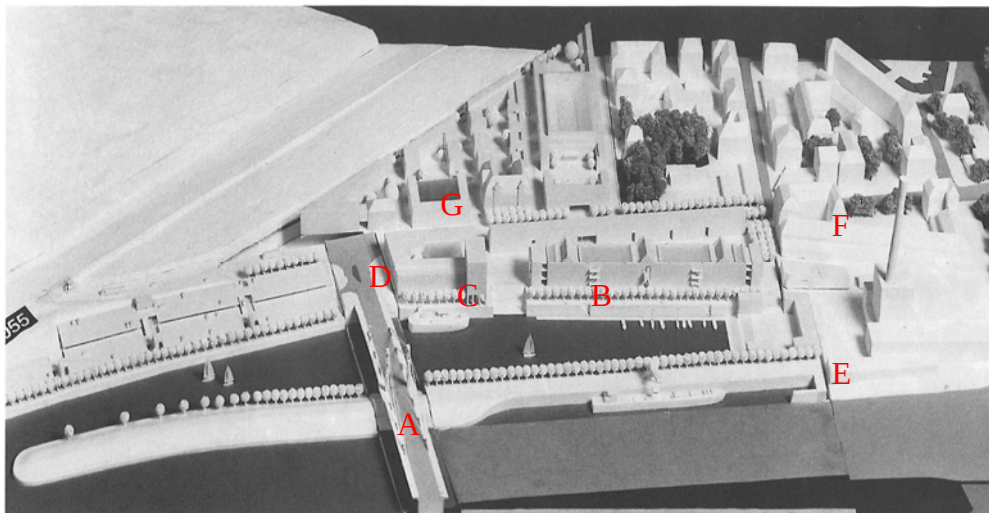
Urbanistická koncepce, vzešlá ze soutěže, počítala s rozvojem kompaktní čtvrti mezi železniční tratí a ulicí Veitshöchheimer Straße, která bude sledovat stávající strukturu. Víceúčelová hala byla čelním propojením přičleněna k areálu Starý přístav. Aby se vytvořil jasný vstup do města, byla ulice Steinstraße zavřena. K Mohanu bylo umístěno nutné parkoviště pro osobní automobily tak, aby tento vždy problematický způsob využití nepůsobil nadřazeně. Pohled na vstup do města, nový areál Starý přístav a část jihozápadní kulisy města s pevností Marienberg jako symbolem města tak zůstaly dostatečně výrazné.

Pro jádro této oblasti byl zvolen způsob zástavby, jehož dimenze a tvarosloví odpovídají charakteru městského prostoru. Ústřední budova sýpky se stala středem mezi několikapodlažním hotelem a bývalou Hlavní celnicí a teplárnou. Nový hotel v blízkosti mostu byl přitom řešen jednoduše a prostě, budova historické Hlavní celnice zůstala nezměněná. Plocha směrem k ulici Veitshöchheimer Straße byla zaplněna drobnou zástavbou a stromořadím, a tak bylo možno před sýpkou zachovat velkorysý volný prostor, který dává vyniknout vznešenému vzhledu dnešního kulturního zařízení „Kulturspeicher“. Podstata sýpky zůstala při její přeměně na kulturní zařízení zachována. Budova sice byla po obou stranách šetrně doplněna přístavbami, ty však díky svému tvaru a proporcím působí jako vedlejší stavby. Dále byly kolem sýpky vytvořeny prostory a plochy, které účinkují jako rozhraní mezi veřejnými a poloveřejnými prostory. Umožňují vznik vztahů a různých úhlů pohledu mezi novými budovami, historickými stavbami, přístavní nádrží, řekou a pestrým městským okolím.

Nosným prvkem přitom bylo důsledně realizované dopravní spojení pro pěší a cyklisty do centra města a k autobusovému i hlavnímu vlakovému nádraží. Chodci

se z areálu dostanou do centra města a na Hlavní nádraží za cca 15 minut. Okolí lze pěšky prozkoumat podél přístavní nádrže a dále podél vody přes řeku a také až k vinicím. Na severní straně tvoří vinice se sezónně proměnlivou vegetací a zámecským hotelem Steinburg překrásnou krajinnou kulisu.

Přehled jednotlivých projektů

Obr. 2 Model z urbanistické soutěže Starý přístav Würzburg

Zdroj: Thomas J. Meurer, Frankfurt nad Mohanem

- A – Most Německé jednoty 1990 – 1992
- B – Kulturspeicher 1998 – 2002
- C – Multikino 1999
- D – Stavba hotelu u mostu 2004
- E – Teplárna 2003 – 2005 a 2006 – 2009
- F – Stará Hlavní celnice 2008 – 2010
- G – Stavba hotelu v ulici Veitshöchheimer StraÙe od roku 2012

Fáze konverze

Revitalizace a rozvoj areálu Starý přístav byla z důvodu výše uvedené rámcové koncepce realizována postupně, v podobě jednotlivých klíčových projektů. Projekty přitom zčásti probíhaly souběžně. Před fází renovace celého areálu byl jako další základ rozvoje města vybudován most přes Mohan, který otevřel také zcela nové výhledy na tento areál. S přestavbou teplárny a konverzí staré Hlavní celnice se pokračovalo o něco později, avšak důsledně ve smyslu rámcové koncepce, vzešlé ze soutěže.

Klíčovými projekty byly:

A – Most Německé jednoty 1990 – 1992

Most Německé jednoty je ve Würzburgu nejsevernějším mostem přes Mohan. Spojuje čtvrť Zellerau se čtvrtí Äußerer Pleich, ležící severně od Mohanu. Klene se nad loukami u jižního břehu řeky a nad nádrží Starého přístavu až k ulici Veitshöchheimer Straße. Je konstruován jako most zavěšený na šikmých lanech a je posledním mostem, který byl ve Würzburgu přes Mohan postaven.

B – Kulturspeicher 1998 – 2002

Obr. 3 Kulturspeicher Würzburg

Zdroj: www.camille-graesser-stiftung.ch.kant.netboot.ch

Budova sýpky byla přestavěna na muzeum a kulturní centrum od architektů Brückner & Brückner, Tirschenreuth. Jsou zde umístěny umělecké sbírky, restaurátorské dílny, knihovna, malá umělecká scéna s kabaretem a taneční sál.

Historická budova sýpky o délce 128 m byla po stranách doplněna přístavbami, obloženými opracovaným kamenem. Památkově chráněná budova byla až na zasklené foyer o výšce 12 m uprostřed sýpky uvolněna. Byla zde zachována historická dřevěná konstrukce se sítí sloupů bez mezistropu. Jednotlivé vestavěné prostory ve tvaru krychlí, které mají připomínat náklad, který zde byl dříve přepravován, jsou se zbytkem prostoru propojeny galeriemi a schodišti, umístěnými na straně k přístavní nádrži. Ve dvou k vodě orientovaných skleněných krychlích na jižní straně jsou restaurace, kanceláře a knihovna.

Fasáda z lasturnatého vápence v přízemí a z pískovce ve vyšších podlažích byla restaurována. Byly zachovány historické tvary oken a bran. Dodatečné přístavby po obou stranách staré sýpky mají skleněnou fasádu na bázi rámové konstrukce a jsou obloženy lamelami z přírodního opracovaného kamene. Tyto lehce nakloněné

lamely z lasturnatého vápence jsou skrytě upevněné mezi svislými profily z ploché oceli. Moderní architektonické řešení stavby z oceli a skla tak zajímavým způsobem interpretuje základní kubus a lamely z přírodního kamene, které jsou obložením, a přece působí masivně.

C – Multikino od roku 1999

Multikino Cinemaxx má 7 sálů a 134 až 653 míst. Bylo otevřeno v roce 1999 v sousedství mostu Německé jednoty, západně od kulturního zařízení Kulturspeicher ve Starém přístavu, jako součást vysoce moderního komplexu novostaveb. Masivní betonový kubus je zde kombinován s ocelovo-skleněným kubusem a z kina je tak pěkný výhled nejen na Kulturspeicher a velký prostor před ním, ale i na ulici Veitshöchheimer Straße, na vinice a řeku Mohan.

D – Stavba hotelu u mostu od roku 2004

Přímo mezi mostem Německé jednoty a multikinem byl k multikinu přistavěn Hotel Ibis s více než 100 pokoji. Jedná se o monolitickou konstrukci s děrovanou fasádou, jejíž silnější vertikální orientace bez zvláštního architektonického ztvárnění je ve smyslu základní myšlenky rámcové urbanistické koncepce dobrým začátkem a vstupem do města a do areálu Starého přístavu.

E – Teplárna 2003 – 2005 a 2006 – 2009

Uhelná elektrárna, postavená v roce 1954, byla několikrát rozšířena na teplárnu. Jako další součást renovací v areálu Starého přístavu prošla v první fázi v letech 2003 – 2005 částečnou přestavbou a přebudováním na plyn. Ve druhé fázi v letech 2006 – 2009 pak bylo dílo dokončeno přidáním druhé plynové turbíny a opravou fasády, tří komínů a zastřešeného venkovního schodiště, vedoucího k vodě. Zde bývá v letních měsících ukotvena plovoucí plošina jako jeviště pro koncerty, letní kino a různé slavnosti.

Obr. 4 Teplárna Starý přístav Würzburg se starou Hlavní celnicí v pozadí

Zdroj: www.b4bmainfranken.de

F – Přestavba staré Hlavní celnice od roku 2008

Bývalou hlavní celnici se skladišti postavil v letech 1903 až 1907 v průběhu rozšiřování obchodního přístavu architekt Wilhelm Förtsch. Komplex budov byl z velké části využíván až do roku 2007 jako hlavní celnice, pak se tento úřad přestěhoval do Schweinfurtu. V roce 2008 získalo město Würzburg tento komplex budov od Svobodného státu Bavorsko. Stavební substance zůstala po desetiletí nezměněná a byla šetrně renovována. Krajní budova na jižní straně o výšce až čtyři podlaží byla dříve čistě obytnou budovou. Mezi tím leží skladiště a směrem ke Staré sýpce stojí severní budova, která sloužila jako hlavní budova bývalé celnice. Tato severní budova byla od roku 2008 přestavěna na hlavní budovu technických úseků radnice se stavebním úřadem a komunálním kanalizačním podnikem. Zbývající stavby s bývalými skladišti a jižní budovou byly pronajaty různým nájemcům. Opravy a renovace v této oblasti ještě nejsou zcela dokončeny. Mimo jiné jsou v těchto budovách architektonické kanceláře, designové a mediální agentury, galerie a německé hlavní sídlo organizace na ochranu lesů Bergwaldprojekt e. V.

G – Stavba hotelu v ulici Veitshöchheimer Straße od roku 2012

Hotel B&B s téměř 100 pokoji uzavírá poslední proluku rámcové koncepce. Stojí na bývalém pozemku s průmyslovým využitím v prostoru vstupu do areálu Starý přístav, přímo u ulice Veitshöchheimer Straße.

Další pevné body

V rámcové koncepci, odpovídající plánu rozvoje podle výsledků soutěže, se hovoří ještě o oblasti bývalé haly pro dražby dobytka. V této oblasti doposud neproběhla ani renovace, ani pro ni nebylo nalezeno nové využití. Navzdory rozvojovým studiím a různým návrhům je tato oblast i nadále nevyužitá.

Výhodnými pevnými body pro zdařilou konverzi, revitalizaci a zapojení nového areálu Starého přístavu do města jsou urbanistické předpoklady, které tu byly již před renovací a rozvojem této oblasti. Patří k nim zahradní restaurace s dlouhou tradicí přímo na vstupu do města, dvě diskotéky, z nichž jedna je již po mnoho let na lodi, kotvící v přístavní nádrži. Také časté akce pořádané na Mainwiesen na protějším břehu řeky a na rozsáhlém pozemku Talavera k tomu přispívají. Konají se tam četné slavnosti, koncerty, trhy a akce všeho druhu.

Shrnutí

Je výhodné poznat změny sídelní struktury a historicko-ekonomické změny v širších souvislostech. Pak lze urbanistická řešení pro konverzi areálů vypracovat a začlenit je do koncepce rozvoje s ohledem na tyto souvislosti a jejich působení na strukturu města.

To platí pro bývalé průmyslové areály i pro takové, kde se ještě některé plochy průmyslově využívají. Měla by se zachovat možnost dalšího rozvoje. Pokud možno by měly zůstat zachovány budovy a průmyslové stavby, které jsou pro danou oblast charakteristické a vytvářejí její identitu.

Konverze a využití stavební substance a substance městské lokality, která je výrazným prvkem obrazu sídliště, v kombinaci s novými stavebními úkoly a využitím ve veřejném prostoru většinou otevírá nový zajímavý prostor na historických kořenech.

PŘESTAVBA BÝVALÉ ŽELEZNIČNÍ TRASY VE WUPPERTHALU NA VÍCEÚČELOVOU STAVBU VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT (SEVERNÍ PORÝNÍ-VESTFÁLSKO)

Christian Kochmann¹

Přehled projektu

Počátkem léta 2006 předložilo čerstvě založené hnutí Wuppertalbewegung e. V. městu studii proveditelnosti pro přebudování bývalé Rýnské železniční trati (obr. 1) na stezku pro pěší, cyklisty a in-line bruslaře.

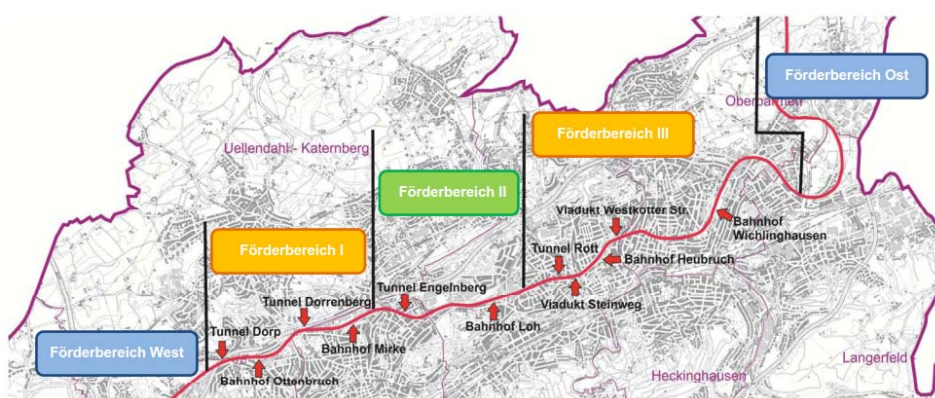

Obr. 1 Bývalá a zrušená Rýnská železniční trať ve Wuppertalu

Město pak prověřilo, jak lze tento projekt realizovat, které dotace je možné získat a jak lze čerpat podporu na udržení průmyslových památek. V březnu 2009 dalo město zásadní souhlas s realizací tohoto projektu a ještě v téže roce získalo plochy trasy od německých drah (Deutsche Bahn AG). Následně byly zahájeny inženýrské projektové práce. To, že plánovaná trasa pro cyklisty, in-line bruslaře a pěší byla vybudována na bývalé železniční trati, bylo užitečné hlavně pro trasování. Bylo možno vyprojektovat trasu s malým spádem, což by jinak v dynamické topografii Wuppertalu nebylo možné. Při projektování byl důraz kladen zejména na to, aby při přestavbě zůstal v co největší míře zachován historický charakter Severní trasy jako někdejší železniční cesty a průmyslové tepny.

¹ Dipl.-Ing. Dipl.-Wirt.Ing. Christian Kochmann, Pöyry Deutschland GmbH, Lazarettstraße 12, 45127 Essen, Germany, tel.: 0201/82054-70, e-mail: christian.kochmann@poyry.com.

Pro projekt Severní trasy byly zpracovány, podány a později schváleny žádosti o dotace na 5 traťových úseků. Celá oblast vnitřního města, tj. dotační oblasti I, II a III, byla financována z dotací na podporu urbanismu. Oblasti ležící v extravilánu, tedy dotační oblasti Západ a Východ, dostaly dotaci na podporu hospodářské infrastruktury. Projektování i realizace stavby pak probíhaly s ohledem na rozdělení těchto „dotačních oblastí“ (obr. 2).

Obr. 2 Přehled dotačních oblastí Severní trasy Wuppertal

První přípravné práce a částečně práce z oblasti stavby komunikací mohly začít již v roce 2010, výstavba prvních inženýrských staveb v roce 2012. Zvláštností projektu bylo, že některé práce, např. mýcení, pokládka dlažby a zednické práce, bylo možno realizovat v rámci veřejně prospěšných prací, a tak se podařilo ušetřit náklady. Výkony velkého počtu stavebních firem, které se projektu účastnily, i veřejně prospěšné práce se podařilo sladit a ukončit tak, že město mohlo již v prosinci 2014 vydat povolení k užívání 22 km dlouhé stezky.

Stavba cest

Stávající kolejové lože bývalé železniční trati bylo zahrnuto do přestavby na nové komunikace. Koleje železniční trati byly demontovány již před vlastními stavebními pracemi. Při zahájení stavby komunikací byl stávající štěrk zfrézován na vrstvu cca 10 cm jemnější zrnitosti. Stávající kolejové lože o tloušťce 80 až 100 cm zajišťuje odolnost proti mrazu.

V městské části Severní trasy o délce přibližně 11 km s dotačními oblastmi I, II a III, která je více frekventovaná vlivem polohy v hustě osídlené části města Wuppertalu, byla téměř po celé délce vybudována zpevněná cesta o šířce 6 m. V této městské části jsou cyklisté a in-line bruslaři vedeni odděleně od pěších. Cyklisté a bruslaři mohou jezdit po asfaltové ploše o šířce 4 m, chodci používají k chůzi pás z betonových dlaždic o šířce 2 m. Na východním konci městské části, který navazuje na

východní mimoměstský úsek, byla z důvodu řidší osídlenosti vybudována asfaltová trať o celkové šířce 4 m, kterou mohou využívat společně cyklisté, in-line bruslaři i pěší.

Obr. 3 Dokončená stavba komunikací v prostoru ulice Sonnabendstraße (dotační oblast III)

Výstavba probíhala v různých úsecích podle rozdělení na dotační oblasti. První práce výstavby komunikací byly provedeny v dotační oblasti II v roce 2010. U tohoto úseku se jedná o část dlouhou cca 2,5 km, která umožnila propojení dvou velkých wuppertalských čtvrtí Elberfeld a Barmen. V dotační oblasti I o délce cca 3 km v části Elberfeld-West pak pokračovaly práce v roce 2011. V dotační oblasti III, která prochází čtvrtěmi Barmen a Wichlinghausen, byly práce z oblasti stavby komunikací zahájeny nejpozději, neboť bylo nutno přednostně provést sanaci inženýrských staveb, zejména mostů a opěrných zdí. V této části trasy o délce cca 5,5 km je také většina inženýrských staveb Severní trasy. Současně s výstavbou komunikací na Severní trase bylo instalováno v městské části v délce 11 km v odstupu 50 m 470 LED svítidel.

V mimoměstských úsecích Západ a Východ, které mají délku cca 8 km a cca 4,4 km, byly vybudovány různě zpevněné a různě široké komunikace. V západní části mimoměstského úseku Západ byla pouze trochu rozšířena a prosvětlena stávající lesní cesta. V části, která následuje za mimoměstským úsekem Západ, prochází Severní trasa v délce cca 1 km po veřejných silnicích, na kterých bylo také umístěno dopravní vyznačení Severní trasy. V průmyslové zóně VohRang pak začíná od západu první kompletně nový asfaltový úsek trati. Nová trať tam má šířku 3 m a délku

cca 1,1 km a vede podél stávající železniční trati. Poté je nemotorová doprava vedena opět po stávajících silnicích až k náspu Homannndamm. V této části byl navíc vybudován nový asfaltový úsek cesty o délce cca 440 m a šířce 3,50 m. Od Homannndammu začíná na západě na bývalém drážním tělese vlastní trať Severní trasy, která se po cca 3,3 km napojuje na dotační oblast I, tedy městský úsek. Asfaltová cesta tu má šířku 4 m a je určena pro společné využití cyklistů, in-line bruslařů i pěších.

Mimoměstský úsek Východ leží východně od městské části a navazuje na východní konec dotační oblasti III. V tomto dílčím úseku byla vybudována asfaltová cesta o šířce 3 m a délce cca 4,4 km. I zde ji mohou společně využívat cyklisté, bruslaři i chodci.

Mosty a viadukty

Severní trasa vede přes 19 mostů a 4 viadukty, z nichž byl v rámci využití pro nemotorový provoz nově vybudován pouze jeden most. Všechny ostatní mosty a viadukty se podařilo zachovat, respektive opravit. Zejména díky zachování starých viaduktů a mostních staveb, z nichž některým je více než 130 let, se u této stavby podařilo zachovat železniční charakter.

V mimoměstském úseku Západ byly renovovány mosty bývalých železničních podjezdů Flieth, Heuweg/Lüntenbeck, Düsseldorfer Straße a Eskesberg. Zde bylo nutno v některých případech zavřít na několik týdnů provoz v ulicích Flieth, Heuweg a Eskesberg, které vedou pod Severní trasou. Po dokončení pak byly veškeré dopravní vazby na trase a pod ní opět obnoveny. Dále byl v mimoměstském úseku Západ zasypán bývalý tunel pro chodce Varresbeck a železniční nadjezd Mettmanner Straße.

V dotační oblasti I se provádí přestavba pro zvýšení dopravní bezpečnosti stávajících železničních nadjezdů v Uellendahler Straße a Wüstenhofer Straße. Tato rozsáhlejší oprava obou mostů bude probíhat ještě v roce 2016.

V dotační oblasti II byla provedena oprava, a tím zvýšena dopravní bezpečnost železničních nadjezdů Lantert, Schwesterstraße a Schönebeckerstraße. Zvláštností je barevné řešení nosné konstrukce mostu v Schönebecker Straße, které dal wuppertalský graffiti umělec podobu barevných LEGO kostek.

V městské dotační oblasti III se nachází většina mostů a všechny 4 viadukty. U nejdelšího viaduktu, který přetíná ulici Steinweg a její vedlejší ulice ve výšce cca 21 m a má délku 280 m, byly opraveny izolace a odvodnění a před kolaudací Severní trasy bylo obnoveno zábradlí.

Obr. 4 Renovovaný a osvětlený viadukt přes ulici Steinweg (dotační oblast III)

Westkottský viadukt a železniční nadjezdy, vedoucí přes ulice Sedanstraße, Germanenstraße, Montagsstraße a Max-Planck-Straße, byly pro kolaudaci Severní trasy opraveny za účelem zvýšení dopravní bezpečnosti. U Bartolomějova viaduktu o délce necelých 190 m a Wichlinghauského viaduktu o délce 150 m byly opět opraveny, respektive nově provedeny izolace, odvodnění a zábradlí. U nejvýchodnější mostní stavby v dotační oblasti III, železničního nadjezdu nad ulicí Nächstebrecker Straße, byl ještě opraven mostní svršek.

V mimoměstském úseku Východ proběhla sanace bývalých železničních nadjezdů, vedoucích nad ulicemi Hölker Feld, Nächstebrecker Straße a Im Hölken. Pro renovaci bývalého železničního nadjezdu nad ulicí Im Hölken bylo nutno počítat s několikátýdenním uzavřením silnice. Jediný zcela nový most v celém projektu vznikl v dosavadní proluce bývalého železničního náspu přes ulici Bracken. Nový most o jednom poli byl kompletně zavěšen v dubnu 2015 a uzavřel dosavadní proluku na trati (obr. 5). V době mezi kolaudací Severní trasy a zavěšením mostu byla nemotorová doprava v tomto místě na Severní trase odkloněna. Most Bracken má zvláštní barevné řešení – na modré a červené barvě lze sledovat působení statických sil.

Obr. 5 Zavěšení mostu Bracken (dotační oblast Východ)

Tunely

Na Severní trase je celkem 6 železničních tunelů bývalé Rýnské železniční trati. Všech 6 tunelů, které jsou dohromady delší než 2 km, bylo podrobeno přestavbě pro zřízení pěší, cyklistické a in-line stezky na Severní trase.

Nejzápadnější železniční tunel Severní trasy, tunel Dorp, leží v dotační oblasti I a má délku 488 m. Práce na opravě tohoto tunelu byly ukončeny podle plánu v létě 2014. Z důvodu ochrany ohrožených druhů bylo možné pracovat s těžkou technikou uvnitř tunelu pouze od dubna do srpna. Pro velký zájem z řad občanů byl provizorní provoz tunelu zahájen po zřízení ochranného lešení již v létě 2013. Se zahájením stavebních prací v dubnu 2014 bylo ochranné lešení opět odstraněno.

U tunelu Dörrenberg o délce 175 m, který se nachází rovněž v dotační oblasti I a byl již zčásti v minulých letech renovován, se podařilo renovaci ukončit v létě 2014. Zde se město dohodlo s realizační firmou na zvláštní úpravě, která umožnila provést většinu stavebních prací za provozu tunelu.

V dotační oblasti II se nachází tunel Engelberg. Sanaci tohoto tunelu se podařilo rovněž ukončit v létě 2014 (obr. 6). Také zde byly první sanační práce prováděny již v minulých letech.

Obr. 6 Renovovaný tunel Engelnberg s dokončenou komunikací (dotační oblast II)

Dále na východ, v dotační oblasti III, leží tunel Rott o délce 364 m. Oprava vnitřku tunelu byla také dokončena v létě 2014. I zde bylo možné pracovat s těžkou technikou z důvodu ochrany ohrožených druhů jen v určitém období roku, v tomto případě od dubna do září.

Nejkratší tunel celého projektu, tunel Fatloh o délce 85 m, bylo možné renovovat již v období leden až červen 2014, neboť na toto stanoviště se nevztahují předpisy o ochraně ohrožených druhů. Kolaudace však mohla proběhnout až v prosinci 2014, protože teprve v této době byla ukončena renovace mostů a viaduktů, navazujících na východní straně.

V mimoměstském úseku Východ leží nejdelší tunel – tunel Schee o délce 722 m. Protože u tohoto tunelu bylo nutné provést značně náročnou sanaci, a pro stavební práce uvnitř tunelu byl k dispozici kvůli ochraně ohrožených druhů jen krátký časový úsek od poloviny dubna do konce července, musela se sanace rozložit do dvou let a mohla být dokončena až v roce 2014.

Opěrné stavby

Podél Severní trasy jsou nesčetné a různorodé opěrné stavby, které bylo nutno pro kolaudaci Severní trasy renovovat. Část těchto opěrných staveb, nízké opěrné zdi, bylo možno renovovat v rámci veřejně prospěšných prací; jejich sanace bude zčásti probíhat ještě v příštích letech.

Ve východním úseku dotační oblasti III leží místy až 30 m hluboká soutěska Bramdelle, u níž se do roku 2014 prováděla sanace protierozní ochrany. Tato akce

byla prvním stupněm v rámci přestavby opěrných staveb v Bramdelle, a byla potřebná pro kolaudaci této trasy. Další akce budou probíhat v následujících letech.

Obr. 7 Protierozní ochrana v soutěsce Bramdelle (dotační oblast III)

Shrnutí

Severní trasa s cestou pro pěší, cyklo a in-line stezkou o šířce 2,75 až 6 m, která je na 11 kilometrech vybavena LED osvětlením a napojena na zbytek města prostřednictvím četných přístupových cest, vznikla na bývalé železniční trati. Trasa vede ve Wuppertalu přes 23 mostů, z toho 4 velké viadukty, a 6 bývalých železničních tunelů, které bylo nutno přestavět tak, aby odpovídaly požadavkům dopravní bezpečnosti. Trasa je vedena na volném úseku mezi opěrnými zdmi a soutěskou Bramdelle, kde bylo provedeno zabezpečení a renovace ochranných zařízení. Charakter bývalé železniční trati byl udržen díky zachování a renovaci starých viaduktů, mostů, železničních tunelů a opěrných zdí, z nichž některé jsou památkově chráněny. Wuppertal vznikl v členité krajině, a tak je ve městě mnoho příkrých ulic a schodišť. Severní trasa má na bývalé železniční trati malé stoupání a klesání, a proto je pro nemotorový provoz zvláště atraktivní. Již dnes ji občané i návštěvníci města hojně využívají, a to jak pro dopravu do zaměstnání a do škol, tak i pro volnočasové aktivity.

Literatura

- [1] WIDMANN, R. *Die Nordbahntrasse Wuppertal*. Prezentace města Wuppertal, Odbor silnic a dopravy, 2016.

TOVÁRNA NA OBALOVÝ MATERIÁL SAALFELD – PŘEMĚNA PRŮMYSLOVÉHO BROWNFIELDU UVNITŘ MĚSTA NA „ZELENÝ STŘED“

Kay Salberg

Jak naložit s bývalými průmyslovými lokalitami, ze kterých se v důsledku pronikavé proměny ekonomických struktur staly tzv. brownfields – to je ústřední téma komunální správy v „nových spolkových zemích“, které vznikly po roce 1990. Kromě zvládnutí sociálních a hospodářských důsledků zavírání podniků je hlavním problémem komunálních politiků další rozumné využití, a tedy opětovné zhodnocení těchto území. Recyklace brownfields se ve spojení s požadavky na zřetelné snížení spotřeby nových ploch, které sílí v rámci celé EU, stalo v současné době primární úlohou ve smyslu trvale udržitelného rozvoje měst. Příklad bývalé továrny na obalový materiál v Saalfeldu ukazuje, že komplexní proces recyklace lze při konstruktivním a koordinovaném postupu úspěšně zvládnout i za obtížných tržních podmínek.

Saalfeld, hlavní město okresu Saalfeld-Rudolstadt, má cca 25 tisíc obyvatel a je spolu s městy Rudolstadt a Bad Blankenburg součástí „Městského trojúhelníku Saalebogen“. Tyto kooperující obce tvoří středisko střední úrovně s některými funkcemi střediska vyšší úrovně a jsou jádrem funkčního území střední úrovně s cca 100 tisíci obyvateli. Město je původně posazeno v kotlině na začátku středního toku řeky Saale a již po staletí je dopravním a hospodářským střediskem regionu. První listinné zmínky o místě „salauelda“ pocházejí z roku 899. Za císaře Fridricha Barbarossy se na důležitém přechodu přes řeku Saale do slovanského „Orlagau“ začalo od roku 1180 systematicky budovat město s městskými hradbami, 4 městskými branami a hradem „Hoher Schwarm“. V roce 1208 mu byla propůjčena městská práva, od roku 1389 zde panovali Wettinové, a to v proměnlivých konstelacích až do roku 1918, kdy byli saskými vévody. Saalfeld to v letech 1680 – 1745 dotáhl dokonce na sídlo vévody, jehož viditelným reliktem ve městě je zámek. V polovině 19. století se město začalo rozrůstat za středověké hranice, stalo se železničním uzlem a těžištěm strojírenství a lehkého průmyslu. Nádherně zbarvené krápníkové jeskyně „Feengrotten“ se po roce 1914 postaraly o oživení turistiky. Navzdory značným škodám po bombardování se Saalfeldu podařilo vyvinout se po roce 1945 v hospodářské a infrastrukturní centrum jihovýchodního Durynska.

Městu se relativně dobře podařilo zvládnout i výrazné zvraty, spojené s politickým „převratem“ 1989 – 1990, a dnes je atraktivním centrem regionu s různorodou kombinací průmyslových a podnikatelských odvětví, rozvinutým zásobováním, bohatou nabídkou služeb a vysokou kvalitou života.

Obr. 1 Saalfeldské náměstí

Obr. 2 Horní brána

Obr. 3 Zřícenina hradu Hoher Schwarm

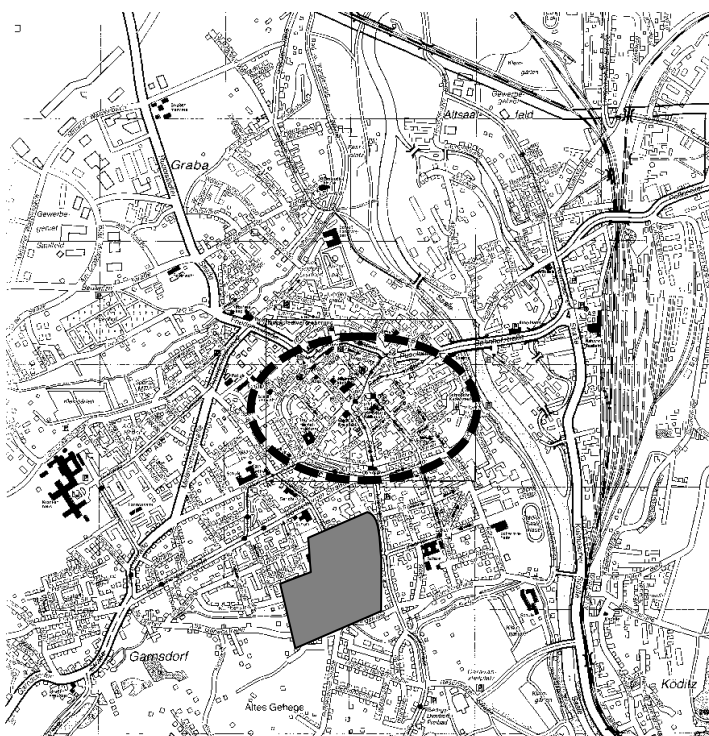
V jižním sousedství středověkého centra města se vyvinul v tzv. gründerském (zakladatelském) období na ploše cca 3 ha průmyslový areál, ve kterém se po roce 1918 vyráběly převážně kartony a obaly. Výraznou stavbou je zde šestipodlažní výrobní budova postavená v letech 1927 – 1928, tzv. „Schlutiüv výškový dům“, který je v současné době velmi výrazným znakem obrazu města. V podniku, který byl po roce 1945 zestátněn a dále provozován jako „VEB Verpackungsmittelwerk“, zastavil Ernst Thälmann svou výrobu koncem roku 1995. O práci přišlo více než 500 zaměstnanců. Před tím byl podnik v roce 1992 prodán spolu se šesti dalšími srovnatelnými provozy úřadem pro správu státního majetku jedné rakouské společnosti z oboru. V roce 1993 se však vzhledem k umístění ve vnitřním městě začala pro podnik rýsovat problematická perspektiva, a město dalo podnět k jeho přestěhování do nově zřízené průmyslové zóny na okraji města. Současně s tím však iniciovalo také

územní plán s dalšími zajišťovacími nástroji – stavební uzávěrou a zvláštním předkupním právem.

Tehdejší plánované cíle města, výstavba bytů a parkovacího domu, byly včas orientovány na posílení vnitřního města. Podařilo se tak zabránit počátečním plánům vlastníků docílit rychlého zhodnocení nemovitosti vybudováním velkoplošného nákupního centra s prodejní plochou cca 10 000 m², které by vedlo k oslabení vnitřního městského centra. Spor o nové využití a zhodnocení se táhl až do konce roku 2004, kdy město odkoupilo celý pozemek podniku. Rozhodující roli při tom hrál důsledný a odborně i právně fundovaný postoj města. Argumentem, kterým město podpořilo své jednání, bylo vytvoření právního rámce, působícího za hranice plánování sídelních útvarů s využitím pozadí pro přestavbu města, které bylo nově zavedeno novelou stavebního zákona v roce 2004. Na základě „přípravných šetření“, která prováděla společnost Landesentwicklungsgesellschaft Thüringen GmbH, krátce LEG, již od roku 1999 původně s cílem vytyčit další území pro urbanistickou sanaci, se podařilo v roce 2005 iniciovat jednu z prvních akcí spojených s přestavbou města v Durynsku a v jejím rámci využít atraktivní federální i zemské dotace. LEG městu rozhodujícím způsobem a jako hlavní partner pomáhala zvládnout další přípravy, realizaci i financování projektu.

Vedle areálu bývalé továrny na obalový materiál tvořil klíčovou plochu pozemek ve vlastnictví okresu, který leží v severovýchodním koutě této čtvrti, naproti Horní bráně a nejbližšímu vstupu do centra města, podél ulice Knochstraße, která ohraničuje toto území z východu. Pozemek o výměře cca 0,5 ha, s hustou, převážně opotřebovanou zástavbou bez kulturně historické hodnoty, byl původně součástí továrny na šicí stroje, a v posledním období zde byl učňovský internát a lidová univerzita. V průběhu prvních urbanistických návrhů se podařilo získat souhlas okresu s přenecháním, respektive výměnou tohoto pozemku.

Aby bylo možno tuto čtvrť o rozloze cca 7 ha vést jako akci na přestavbu města, byla v roce 2004 souběžně s jednáními o získání uvedeného pozemku a navíc pod vlivem projektové soutěže, vypsané Svobodným státem Sasko a nazvané „Geniálně v centru – náš dům ve městě“, vypracována urbanistická koncepce realizace. V této koncepci bylo prověřeno celkem 7 variant; do tohoto procesu byla zapojena veřejnost i vlastníci nemovitostí v dané čtvrti. Vítězná varianta počítala s těmito budovami – sportovní hala se 3 hřišti, domov pro seniory a prodejna potravin v severozápadní oblasti do ulice Knochstraße, areál individuální bytové výstavby v jižní části a jako poslední zachování a renovace památkově chráněného výškového domu. Dopravní napojení bylo od začátku plánováno přístupovými komunikacemi z Knochstraße, přičemž pro chodce a cyklisty byla koncipována doplňková síť cest. Inženýrské sítě bylo možné od počátku přivést do značné míry z okolních stávajících sítí. Pro plánované využití byly v infrastruktuře k dispozici dostatečné kapacity.

Obr. 4 Poloha na území města

Obr. 5 a 6 Bývalý areál továrny

Součástí realizační koncepce byl navíc hrubý časový harmonogram a hrubá

PHASE 1

- Anbindung an Netzwerke
- Erschließung / Zufahrtswegen
- Verkehrsplanung / ÖPNV
- Begrenzung des Baugebietes
- Beginn weiterer Planung
- Freizeitanlagen

PHASE 2

- Erweiterung Grundstücke
- 1. Bauabschnitt Wohnen
- Gewerbe- und Dienstleistungsbau
- Öffentliche Versorgung
- Verkehr / Straße
- Weitere Freizeitanlagen

PHASE 3

- Erweiterung Grundstücke
- 2. Bauabschnitt Wohnen
- Ausbau Grünflächen
- Fertigstellung Freizeitanlagen

V zájmu pokud možno vysoké urbanistické kvality byla vypsána urbanistická soutěž, jako první krok spojený s projektovými pracemi po získání pozemku bývalé továrny na obalový materiál za cca 0,7 mil. € ve 2. pololetí 2005. Výsledkem této soutěže, která byla rovněž podmínkou účasti v soutěži „Geniálně v centru“, bylo

udělení zakázky na vypracování plánu zástavby v polovině roku 2006 pracovnímu sdružení Wiedemann (Kraftsdorf), Osterwold Schmidt Exp!ander Architekten (Weimar)/plandrei Landschaftsarchitektur GmbH (Erfurt). Krajinní architekti z Plandrei navíc získali doplňkovou zakázku na projekt staveb na ústředním prostoru – „zele-ném středu“. Plán zástavby byl vypracován jako plán vnitřního rozvoje podle § 13a stavebního zákona, čímž odpadly zejména náročné ekologické zkoušky a náhradní opatření uložená předpisy na ochranu přírody, a celé řízení bylo možno urychlit.

Již v dubnu 2006 bylo možné začít s demoličními pracemi, před nimiž se konalo několik veřejných prohlídek areálu pro občany a bývalé zaměstnance továrny. Odstranění komína o výšce 70 m v červnu 2006 bylo další událostí, kterou veřejnost v souvislosti s tímto projektem zaznamenala, a již koncem roku 2006 se podařilo ukončit vyklizení bývalého areálu továrny. Náklady na demolice a likvidaci materiálu činily cca 0,6 mil. €, z čehož cca 0,4 mil. € činila urbanistická dotace.

Souběžně s vyklízením areálu a demolicemi se podařilo mezi městem a okre-sem Saalfeld-Rudolstadt smluvně fixovat novostavbu sportovní haly jako „klíčový projekt“ rozvoje území. Pozemek pro halu, ležící uprostřed bývalého areálu továrny, vyměnilo město s okresem za areál staré továrny na šicí stroje na ulici Knochstraße. Okres zahájil stavbu haly ve 3. čtvrtletí 2006 soutěží pro projektanty. Kancelář Bau-conzept (Lichtenstein/Sachsen) jako vítěz této soutěže pracovala na generálním projektu tak usilovně, že již 4. července 2007 bylo možno položit základní kámen. Po výstavbě trvající cca 16 měsíců byla hala v listopadu 2008 předána uživatelům z řad škol a sportovních jednot, úpravy okolního terénu byly dokončeny v polovině roku 2009. Celkové náklady na sportovní halu činily cca 4,2 mil. €, a podělily se o ně okres, město a Svobodný stát Durynsko (dotace na sportoviště a stavbu měst).

Obr. 8 Sportovní hala

Zvláštní zřetel byl věnován trvale udržitelné energetické koncepci, a tak je vytápění budovy zajištěno kombinací kondenzačního kotle na zemní plyn, tepelného

čerpadla, solárních panelů a rekuperační jednotky s kontrolovaným větráním. V systému s malým podílem otvorů ve fasádě a vysokým tepelně izolačním standardem, který bude doplněn např. využíváním dešťové vody pro užitkové účely, vzniknou relativně příznivé provozní náklady. Uživatelé halu rychle přijali a dnes je jedním z hlavních dějišť sportovních událostí a jiných akcí v regionu.

Stavby na pozemku, který město převzalo od okresu, neměly, s ohledem na poměry na saalfeldském trhu s nemovitostmi a jeho prognózy, žádné potenciály nového využití. Proto zde proběhla v roce 2008 úplná demolice, aby takto vyklizené plochy byly připraveny pro novou zástavbu, nebo pro využití v rámci přeměny sousedních veřejných ploch. Náklady ve výši cca 0,2 mil. €, které s tím byly spojeny, byly z 67 % financovány z federálních dotací a dotací Svobodného státu Durynsko.

Současně s položením základního kamene sportovní haly bylo také zahájeno dne 4. 7. 2007 budování inženýrských sítí na tomto území. Projektovou dokumentaci těchto inženýrských sítí nejprve vypracovala kancelář WBU (Saalfeld), která se prosadila v regionálním výběrovém řízení. Součástími městských inženýrských sítí byly vedle dopravních sítí a jejich odvodnění také kanalizace splaškové a dešťové vody pro stavební pozemky, neboť účelový svaz ZWA, v jehož kompetenci byly tyto výkony, deklaroval a záúčtoval tehdejší tovární areál jako odkanalizovaný. Touto rolí investora inženýrských sítí se město Saalfeld dostalo na neprobádanou půdu, a to z hlediska stavební techniky i financování, neboť náklady na inženýrské sítě bylo třeba přesně rozpočíst na později prodávané pozemky. Pouze náklady na energie a telekomunikace hradily podniky s příslušnou koncesí.

Veškeré nové vnitřní sítě se podařilo dokončit již v březnu 2008. S vynaložením celkových nákladů cca 1,4 mil. € vzniklo mimo jiné cca 400 m splaškové kanalizace, cca 5 500 m² ulic a komunikací s osvětlením a venkovní schodiště s opěrnou zdí. Tyto výkony byly v letech 2008 – 2009 doplněny důkladnou přestavbou ulice Knochstraße, včetně přestavby dosavadní poněkud těsné světelné křižovatky před Horní bránou, na velkorysý kruhový objezd. Tento záměr byl z důvodu přímé souvislosti s návrhem bývalé továrny na obalový materiál přiřazen k tomuto projektu, slouží však do značné míry také ke zlepšení kvality dopravy v ostatních částech městského centra. Bylo zde nově postaveno cca 4 000 m² komunikací a vytvořena veřejná plocha o výměře cca 1 000 m². Tento záměr si vyžádal cca 0,8 mil. € a byl financován z urbanistických dotací, příspěvků na opravy komunikací, příspěvků majitelů sousedních nemovitostí a z vlastních prostředků města.

Počáteční dynamická fáze rozvoje tohoto území v letech 2006 – 2007, charakterizovaná demolicemi, budováním inženýrských sítí a výstavbou nové haly, byla navíc využita ke konkretizaci investic soukromých subjektů. Přímým oslovením developerů, kterým byly podrobně vyloženy perspektivy rozvoje tohoto území, se podařilo získat 5 vážných zájemců. Jejich hlavním zájmem bylo vytvoření tržních nabídek pro bydlení seniorů. Výsledkem intenzivních jednání a konkretizace koncepce možných záměrů se podařilo získat jako partnera regionální obecně prospěšný svaz AWO

Saalfeld-Rudolstadt, který se od roku 2007 výrazně zapojil do rozvoje území se dvěma stavbami. Na podnět města a společnosti LEG se AWO primárně soustředil na památkově chráněný výškový dům. U toho se po neúspěšném výběrovém řízení na kupce v roce 2005, negativním výsledku prověřování možnosti využít jej jako budoucí hlavní budovu správy města a analýze komunální společnosti pro výstavbu bytů Wobag, která prokázala nerentabilitu, začalo uvažovat o zrušení statutu památky a následné (částečné) demontáži.

Obr. 9 Výškový dům po renovaci

AWO spolupracoval koncem roku 2006 s univerzitou Bauhaus-Universität ve Výmaru na výzkumném projektu „Silver-Housing“, na jehož základě kancelář k.u.g. (Výmar/Mnichov) od roku 2007 pracovala na koncepci renovace a přestavby s vytvořením 25 bezbariérových bytů o výměře 45, resp. 60 m² ve 2. – 5. NP, denního stacionáře v přízemí a bistro – kavárnou v 6. NP se střešní terasou. Získáním značných dotací na podporu bydlení a urbanismu, ze spolkových fondů a od Svobodného státu Durynsko a dalších sociálních dotací do začátku roku 2009, se městu a AWO společně podařilo dosáhnout rentability potřebných investic v celkové výši cca 6,3 mil. €. Město se podílelo vlastními prostředky ve výši cca 0,7 mil. €, a tak mohlo generovat další dotace ve výši cca 1,3 mil. € z prostředků na přestavbu měst. Další komponenty financování představovalo cca 1,0 mil. € z podpory bytové výstavby a cca 3,3 mil. € vlastních a úvěrových prostředků svazu AWO, včetně dotací na sociální projekt. Stavba byla zahájena 6. května 2009, slavnostní otevření domu služeb a bydlení se konalo ve střešní kavárně „Schlütius“ 25. června 2011. Poptávka po těchto bytech ostatně předčila veškerá očekávání, na každý byt byli v průměru 4 zájemci. Svůj podvečer života si tu užívají i někteří zaměstnanci bývalé továrny na obalový materiál.

Po rýsujícím se úspěchu investice u výškového domu a během sanačních prací, které zde probíhaly, se AWO v roce 2010 navíc odhodlala k novostavbě domu s pečovatelskou službou s názvem „Rezidence seniorů“, v jižní části pozemku u ulice Knochstraße, který dříve patřil okresu. Projektová dokumentace, kterou za tímto

účelem vypracovala projektová kancelář igb AG (Výmar), byla realizována v období červenec 2010 až červenec 2011. Bylo vytvořeno 80 apartmánů, rozdělených do 13 obytných skupin.

Od roku 2005 se rovněž intenzivně hledali investoři pro takzvaný „Platzhaus“ (dům na náměstí), který nebyl v souladu se soutěžním návrhem zpočátku zbourán, a od roku 2008 ležel přímo u nové příjezdové silnice. Z posudku vyplynulo, že tato budova se hodí především na kanceláře, lékařská či léčebná zařízení nebo gastronomii, také v kombinaci s bydlením v podkroví. To se však u bývalé správní budovy továrny na obalový materiál nepodařilo, a tak město začátkem roku 2009, z důvodu rostoucích požadavků na údržbu a zajištění budovy, rozhodlo stavbu strhnout. Vykližený pozemek byl pak několik let nabízen možným investorům. Nakonec došlo v roce 2012 k prodeji rovněž svazu AWO, který zde počítá s vybudováním vícepodlažního obytného domu v letech 2016 – 2017.

Veřejný prostor o celkové výměře cca 4 000 m², koncipovaný mezi výškovým domem (Hochhaus) a domem na náměstí (Platzhaus), tvořil po vybudování inženýrských sítí poslední položku investic města v bývalém areálu továrny. Návrh kanceláře plandrei Landschaftsarchitektur GmbH (Erfurt) byl realizován v období srpen 2010 až duben 2011 a náklady činily cca 0,4 mil. €. Financování proběhlo z dotací na podporu urbanismu a vlastních prostředků města. Po oficiálním předání občanům města v květnu 2011 požádalo město o návrhy jména pro tento prostor. Vítězným návrhem se stalo označení „Zelený střed“, které se v současné době rozšířilo na celé území projektu.

Obr. 10 Rezidence seniorů

Obr. 11 Rodinné domy „Stavebního ateliéru“

Stavební pozemky, které vznikly podle plánu zástavby na nezastavěných plochách, zasíťovaných v roce 2008, se začaly aktivně nabízet k prodeji již od začátku budování inženýrských sítí. Protože zde – na rozdíl od zastavěných pozemků – byl od začátku velký zájem o plochy pro individuální bytovou výstavbu, mohlo dojít k prvním prodejům již začátkem roku 2008. Cílem města bylo prodat pozemky jednotlivým stavebníkům bez prostřednictví velkých investorů, aby jim tak byly umožněny co nejvýhodnější kupní podmínky. Cena pokrývající náklady, vykalkulovaná v roce 2007 se zahrnutím plánovaných nákladů na získání, úpravu a vybudování inženýr-

ských sítí, činila cca 60 €/m², a rada města Saalfeld se na základě toho rozhodla stanovit pro prodej těchto pozemků cenový koridor mezi 60 a 85 €/m². Výstavba prvního rodinného domu začala v srpnu 2008 a začátkem roku 2009 byl připraven k předání. Do konce roku 2012 se podařilo prodat všechny stavební pozemky. Zástavba území byla ukončena koncem roku 2013. Nyní je zde celkem 10 rodinných domů, 4 domy pro více rodin, z nichž jeden se sídlem firmy v přízemí. Jako zvláštnost, která je v území určeném pro zástavbu také dobře patrná, je třeba uvést úsilí města o moderní architektonická řešení. Bylo dosaženo dohody s místními architekty na vytvoření sdružení pro získávání zakázek pod názvem „Bauatelier Saalfeld“ (Stavební ateliér Saalfeld). Ve výsledku se několika zúčastněným kancelářím podařilo získat zakázky na projekt a realizovat je v jižní části území.

Kontext rozsáhlejší přestavby města, o kterém se diskutovalo již při zařazení bývalé továrny na obalový materiál do federálních a státních dotačních programů v roce 2005, se stal realitou počátkem roku 2008 díky rozšíření území, určeného pro přestavbu města, o sousední, západně ležící školský komplex na ulici Reinhardtstraße na současnou celkovou plochu o výměře cca 11 ha. Důvodem bylo převzetí funkce zřizovatele základních a státních škol městem Saalfeld od okresu. V průběhu vypracování komunálního plánu školské sítě bylo nutno rozhodnout, jak naložit se školními budovami, které zatím neprošly žádnou modernizací. Na základě dlouhodobé prognózy počtu žáků bylo možno ze dvou základních škol v okolí bývalé továrny na obalový materiál zachovat pouze jednu. Z důvodu umístění v komplexu s gymnáziem Heinricha Bölla na ulici Reinhardtstraße, jehož zřizovatelem zůstal i nadále okres, i z důvodu ploch, které jsou zde k dispozici, a synergií mimo jiné s novou sportovní halou, padlo rozhodnutí ve prospěch tohoto stanoviště. Pozemek rušené školy v jižní části (Südstadtschule) v ulici Richterstraße měl být po demontáži budovy revitalizován tak, aby zde bylo možno vybudovat kvalitní byty.

Toto rozhodnutí mělo za následek značné rozšíření cíle projektu, jeho rozsahu a doby realizace v době nejintenzivnější fáze projektování. Při přípravě investičních rozhodnutí se nejprve prověřovala možnost renovace stávající školní budovy ze 70. let 20. století. Poté, co analýza ukázala značné nahromadění investic a jen omezené možnosti přestavby a rozšíření, začala komunální debata o náhradní novostavbě, která bude splňovat všechny budoucí nároky na celodenní školu. V polovině roku 2008 se rada města rozhodla pro výstavbu nové budovy školy a současně pro komplexní přestavbu areálu školy, včetně demolice staré budovy, zahrnutí demolice obytného bloku, vytvoření vlastní stanice školního autobusu a vybudování venkovního sportoviště, které by škola využívala společně s gymnáziem. Pro stavbu školní budovy se koncem roku 2008 konalo evropské výběrové řízení na projekt, jehož vítězem se stala kancelář Brückner Architekten + Ingenieure (Saalfeld). Poté, co bylo ukončeno projektování budov a souběžně s tím město získalo a zbouralo obytný blok, který vyklidila městská společnost Wobag, se mohlo v roce 2010 začít s výstavbou nové budovy. Škola pokřtěná po Marcu Polovi byla dokončena počátkem roku 2012 a ve druhém školním pololetí 2011 – 2012 zahájila vyučování. Starou

budovu, která se do té doby využívala, tak bylo možno do konce roku 2013 zbourat. Na této ploše bylo po zajištění veškerého financování jako poslední položka v létě 2015 vybudováno nové venkovní sportoviště, využívané společně základní školou a gymnáziem. Celý návrh školského komplexu stál cca 6,6 mil. € a z toho okres uhradil cca 0,1 mil. €. Ze zbylé části, připadající na město, byl cca 1,0 mil. € uhrazen z vlastních prostředků města a cca 5,5 mil. € z prostředků na podporu přestavby měst, převážně představovaných bezúročnou půjčkou Svobodného státu Durynsko na 20 let ze zvláštního programu pro výstavbu škol.

Obr. 12 Škola Marca Pola

Návrh městské přestavby bývalé továrny na obalový materiál v Saalfeldu včetně rozšíření školského komplexu nastavil, alespoň v rámci Durynska, standard pro revitalizaci brownfields uvnitř měst. Již v květnu 2010 se konal ve sportovní hale v tomto areálu Durynský kongres o přestavbě měst za účasti tehdejší premiérky Christine Lieberknechtové a spolkového ministra stavebnictví Petera Ramsauera. Tento projekt byl také oceněn různými cenami; získal například Cenu německých stavebníků 2011 – 2012 a uznání za renovaci výškového domu v rámci Durynské státní ceny za architekturu. Přesvědčivé jsou i ekonomické ukazatele – s pomocí investic do úpravy stavebních pozemků a vybudování inženýrských sítí ve výši cca 4,4 mil. € se městu nakonec podařilo spustit další investice o objemu cca 25 mil. €. Jejich účinek na celé město i jeho centrum se sice dá jen těžko kvantifikovat, ale město Saalfeld a jeho občané mají z tohoto úspěšného projektu citelný a trvalý užitek.

HISTORICKÉ SKLADY A BALÍRNY CHMELE V ŽATCI JAK DÁL V JEJICH VYUŽITÍ

Vladimír Valeš¹

Úvod

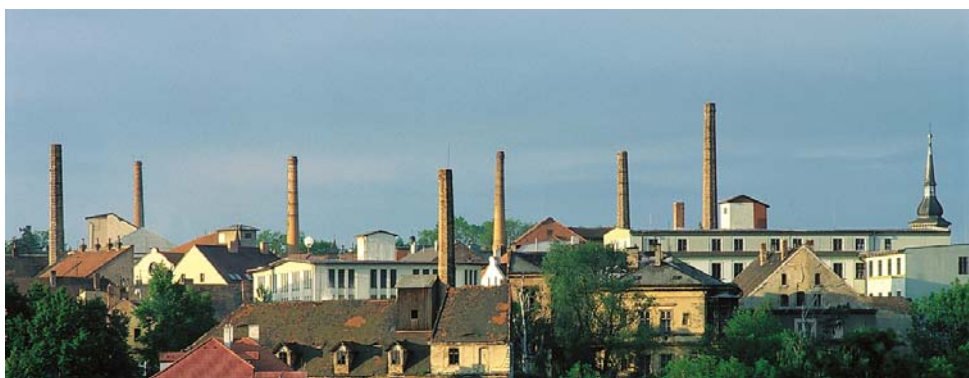

Obr. 1 Pohled od západu na historický střed města Žatce

Žatec je město na řece Ohři v severozápadních Čechách, a nebýt chmele, tak by o něm nikdo nevěděl, jak to tak bývá u všech dvacetitisícových měst. Neopakovatelná kombinace přírodních a klimatických podmínek, spojená s umem a pracovitostí místních obyvatel, umožnila na Žatecku pěstování a zpracování nejlepšího aromatického chmele na světě s téměř tisíciletou tradicí.

Žatec je město s celosvětově největší koncentrací staveb spojených se zpracováním chmele. Mohutné věže historických dominant města, radnice a kostela na obr. 1 doplňují štíhlé komíny historických sušáren, skladů, balíren chmele a společně dotvářejí panorama města, jak dokazuje obr. 2. Chmelařské stavby nebyly v žádné jiné lokalitě na světě dochovány v takovém rozsahu a autenticitě. Z těchto důvodů byl soubor industriálních chmelařských staveb v Žatci navržen a zapsán v roce 2006 na Indikativní seznam, který je soupisem takových statků, jež se členský stát rozhodl nominovat na Seznam světového dědictví UNESCO během příštích let.

¹ Vladimír Valeš, manažer Chmelařského muzea, náměstí Prokopa Velkého 1952, 438 01 Žatec, e-mail: muzeum@chmelarstvi.cz.

Obr. 2 Les komínů bývalých balíren a skladů chmele v Žatci

Chrám Chmele a Piva a Chmelařské muzeum po pětiletém provozu

Areál dnešního Chmelařského muzea vznikl postupně na konci 19. století v několika etapách, v rozmezí asi 20 let. Na půdorysu uzavřeného trojúhelníku vznikly balírny a sklady chmele, patřící dvěma rodinám obchodníků s chmelem. Tak tomu bylo i po změnách ve vlastnictví v době obsazení Sudet a vlastně i po znárodnění. V roce 1961 se stal majitelem celého areálu podnik Chmelařství. Nástupnickou organizací se stalo Chmelařství, družstvo Žatec. Až do roku 1995, tedy téměř 100 let, sloužil celý areál jedinému účelu, tedy skladování a balení chmele. Na konci roku 1995 bylo rozhodnuto o celkové rekonstrukci všech budov areálu a jejich následnému využití pro soustředění dokumentace, strojů, mechanizace a předmětů z historie oboru chmelařství.

Po dvouleté rekonstrukci a sběru a soustředění sbírkových předmětů bylo pro veřejnost otevřeno v roce 1997 Chmelařské muzeum. Po 10 letech provozu bylo nutno provést další etapu přestavby, zaměřenou na oživení muzea pro potřeby cestovního ruchu. Opravy o celkových nákladech za téměř 4 mil. Kč byly spolufinancovány Ústeckým krajem a Evropskou unií. Slavnostní otevření proběhlo v květnu 2007 v rámci každoroční jarní veselice Chmelfest.

Chmelařské muzeum Žatec je situováno v autentických prostorách bývalých skladů a balíren chmele a s výstavní plochou 4 000 m² je největším muzeem chmele na světě. Jeho vystavené sbírky představují vývoj chmelařství od středověku do současnosti. Po prohlídce Chmelařského muzea pochopí každý návštěvník, proč je kvalitní český aromatický chmel nezbytnou surovinou při vaření piva a proč právě česká piva proslavila naši zem po celém světě.

Více informací na www.chmelarskemuzeum.cz.

Zřízení Chmelařského muzea v budovách bývalých chmelových skladů a balíren ukázalo možnou cestu využívání a konverze dalších obdobných nevyužívaných budov pro cestovní ruch. Přestože se stalo Chmelařské muzeum v krátké době jedinečným návštěvním cílem, bylo příliš vážným a seriózním zařízením a nenaplňovalo tužbu návštěvníků po zábavě.

Tím byly vytvořeny základy pro vznik Chrámu Chmele a Piva, jako místa zábavného setkávání s chmelařskou tradicí.

Myšlenky vytvoření Chrámu Chmele a Piva se začaly formulovat a vyvíjet od roku 2003, kdy již bylo založeno a usilovně pracovalo stejnojmenné občanské sdružení. Jeho členové se se svými vizemi dostali až do městského zastupitelstva a v relativně krátké době se z myšlenky stal projekt, naprosto odlišný od tehdejších rozvojových projektů, zaměřených zejména na infrastrukturu, dopravu a inženýrské sítě. Přestože byl celý projekt velmi pozitivně hodnocen v rámci tehdejších programů PHARE a SAPARD, dokonce i ze strany tehdejšího Ministerstva pro místní rozvoj, a docházelo k zařazení projektu do příslušných výzev, nikdy nedošlo k jeho výběru a podpoře. Situace se změnila až se zřízením krajských úřadů a fondů soudržnosti. Projekt byl zařazen do příslušného Společného regionálního operačního programu (SROP) a v listopadu 2008 byla zahájena výstavba Chrámu Chmele a Piva v Žatci.

Hlavním cílem projektu bylo zvýšení turistického ruchu, navázání na chmelové tradice, využití hlavních hodnot regionu – tedy chmele a piva. Předpokládalo se, že nově vybudovaný areál naváže na Chmelařské muzeum a stane se netradičním centrem zábavy návštěvníků města. Rozpočet projektu činil bezmála čtvrt miliardy Kč a řešil rekonstrukci a konverzi významných historických staveb, spojených s chmelem a výrobou sladu.

Po třech letech výstavby a následném zpřístupnění veřejnosti došlo k významnému oživení této části města. Byl postaven Chmelový maják, který se v krátké době stal novodobou dominantou města. Byla vybudována vstupní stavba do Chmelařského muzea, citlivě byly zrekonstruovány bývalé chmelové sklady a balírny. V jedné části vznikla ve třech podlažích expozice, která vychází z chmelových tradic regionu a ukazuje, jakým způsobem je možno udělat z fenoménu chmele a piva zábavu pro celou rodinu, a jak se tímto fenoménem baví chmelařské město Žatec. V další části vznikly prostory pro oddech a načerpání sil – restaurace s minipivovarem, venkovní posezení, dětské hřiště a kryté herny. V dostupné vzdálenosti vzniklo další relaxační centrum v bývalé kapucínské zahradě a v bývalé renesanční sladovně vznikla galerie, která si dala za cíl představovat veřejnosti nejruznější sbírky místních obyvatel, od sbírek kuriozit až po významná umělecká díla. To vše, spolu s významnými zásahy do venkovních prostor, učinilo z této části města místo setkávání.

Více informací na www.chchp.cz.

Veskrze pozitivně byl ovlivněn vývoj návštěvnosti. *Tab. 1* ukazuje vývoj počtu návštěvníků Chrámu Chmele a Piva a sousedícího Chmelařského muzea. Tabulka rovněž ukazuje, že návštěvníci se více než k poučení přiklání k zábavě.

Tab. 1 Statistika návštěvnosti turistických cílů v Žatci

ROK	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Chrámu Chmele a Piva	4 826	7 236	12 367	1 5876	20 314	20 754
Chmelařské muzeum	3 538	8 268	5 281	3 373	3 415	3 633

Oba návštěvní cíle, tedy Chrám Chmele a Piva i Chmelařské muzeum, spolupracují a kooperují. Vytvářejí společné propagační materiály, společně se prezentují při nejruznějších příležitostech, při městských i regionálních akcích a na veletrzích cestovního ruchu.

Stále platí zásada, že Chmelařské muzeum zajišťuje seriózní poznávání historie pěstování chmele a Chrám Chmele a Piva je zábavným návštěvním cílem pro všechny generace návštěvníků. V tom se oba cíle doplňují a navzájem si nekonkurují. V turistické sezóně 2016 se oba návštěvní cíle zaměřily na rodiny s dětmi a je možno zakoupit společnou vstupenku se značnou slevou. Postupně budou tyto společné vstupenky prodávány i pro další typy vstupného.

Co se týče budoucího provozu, je zřejmé, že musí dojít ke splynutí obou sousedících návštěvních cílů, jak ukazuje *obr. 3*, pod jednoho zřizovatele. Je nasnadě, že to bude město Žatec.

Obr. 3 Pohled na průčelí Chmelařského muzea a Chmelový maják z náměstí Prokopa Velkého

Spolupráce veřejného a soukromého sektoru

Jak je patrné z minulé kapitoly, nejvýznamněji tato spolupráce probíhá mezi městem Žatec a firmou Chmelařství, družstvo Žatec, tedy zřizovateli obou největších návštěvních cílů ve městě. Bez této spolupráce a koordinace jednotlivých kroků a postupů by docházelo, hlavně z pohledu návštěvníka, k nejruznějším problémům a kritickým stavům. Tato spolupráce se navíc rozšířila při práci na nominační dokumentaci Žatce, směřující k zápisu města na Seznam světového dědictví UNESCO. Chmelařství, družstvo Žatec, je největším vlastníkem bývalých skladů a balíren chmele v dotčeném území. Představitelé obou institucí se pravidelně scházejí k diskusím nad svými plánovanými kroky a projekty a snaží se o koordinovaný postup.

Dalším podnikatelským subjektem, který při rozvoji cestovního ruchu spolupracuje s městem, je Žatecký pivovar, s.r.o. Pivovar je v nepřetržitém provozu od roku 1801 a je historickou dominantou města při pohledu od severozápadu, jak je patrné z *obr. 4*.

Obr. 4 Pohled na areál Žateckého pivovaru od severozápadu, r. 1910

Žatecký pivovar postupně opravuje své provozní budovy i památkově chráněné budovy před vjezdem do svého areálu ze Žižkova náměstí, které rovněž vlastní. Je vlastníkem budov sladoven v areálu bývalého Dreherova vývozního pivovaru, který je významnou dominantou severozápadního okraje města a čeká na své znovuzrození. Je spolupořadatelem tradiční jarní žatecké veselice Chmelfest, kterou propojuje s oslavou žateckého piva, kdy je možno podstoupit netradiční prohlídku výrobních prostor pivovaru a na jeho nádvoří ochutnat všechna piva, uvařená na území města Žatce. I zde probíhají mezi oběma institucemi diskuse a setkání nad plánovanými projekty. Žatecký pivovar samozřejmě podporuje svými výrobky i prezentace města Žatce na veletrzích cestovního ruchu.

Další významnou institucí, která spolupracuje s městem Žatec od svého vpádu do města v roce 2003, je občanské sdružení Chmelobrana Žatec. Toto sdružení prvotně vzniklo s cílem hájit a bránit žatecký chmel a stala se z něj síla, která stála u počátku projektu Chrám Chmele a Piva i u zápisu města Žatce v roce 2006 na Indikativní seznam nemovitých kulturních památek, které český stát hodlá výhledově navrhnout na zápis na Seznam světového dědictví UNESCO.

Bez žatecké Chmelobrany se od roku 2003 neobešla ani jedna veřejná akce, a to nejenom ve městě Žatci, ale i v jeho okolí, ve slavné žatecké chmelařské oblasti. Chmelobrana je prostě u všeho, od jarní veselice Chmelfest až po slavnosti piva a chmele – žateckou Dočesnou. Chmelobrana provozuje netradiční Muzeum Homolupulů, muzeum dávné chmelové kultury, které musí navštívit každý pravověrný milovník piva. Akcí, u kterých Chmelobrana je nebo je sama pořádá, je každoročně několik desítek. Dá se říci, že k pozitivnímu šíření myšlenek mezi občany města a nejširší veřejnost o uvědomění si historických chmelových tradic a šíření jména Žatec a žatecký chmel, nejvíce přispěla právě žatecká Chmelobrana. Ve slavnostních uniformách a se standartami se představuje na obr. 5.

Obr. 5 Občanské sdružení Chmelobrana Žatec ve městě, kde je chmel a pivo doma

Každá z výše uvedených institucí, spolupracující s městem Žatec, dotváří celkovou stopu na cestě vedoucí ke konverzi historických budov, souvisejících se zpracováním chmele a výrobou piva. Těžko si lze představit, že by se nové využití dotčených budov a jejich konverze mohla dít bez oboustranné spolupráce všech subjektů. Velice důležitý je fakt, že lidé, stojící v čele těchto institucí, jsou schopni si spolu dohromady sednout a najít bod, který je spojuje. Nikdo nezakrývá, že se objevují i problémy, které zúčastněné staví do protichůdných pozic. Ale i nezávislý pozorovatel nakonec musí uznat, že v konečném důsledku a asi i vlivem ovzduší, klimatu, půdy a lidského potenciálu, jako u tohoto žateckého chmele, se vždy objeví něco trvalého, na čem se dá stavět.

Více o spolupracujících institucích na:

www.chmelarstvi.cz, www.zateckypivovar.cz, www.chrampiva.cz.

Kdo má dnes zájem o sklady a balírny chmele?

Žatec je výjimečným živoucím dokladem města, jehož ekonomika a tradice byly od středověku až dodnes založeny na zpracování a obchodu s chmelem, který se pěstoval a pěstuje v jeho širokém okolí. Žatec se stal světovým unikátem – historickým městem se zachovalou středověkou uliční strukturou, doplněnou o několik desítek dochovaných specifických industriálních staveb – skladů a balíren chmele.

Sklady a balírny chmele začaly v návaznosti na chmelovou konjunkturu vznikat v Žatci na přelomu 19. a 20. století. Nejstarší budova pochází z roku 1878. V roce 1900 bylo obdobných budov již 53. Nejvíce jich bylo postaveno v těsném předpolí centra města, na tzv. Pražském předměstí. Postupně dosáhl počet 90 budov, spoje-

ných se zpracováním chmele. Sklady a balírny sloužily ke zpracování již usušeného chmele, který se do nich přivážel z venkovských výrobních oblastí. Chmel se pomocí jednoduchých rumpálových výtahů dopravil do nejvyšších pater skladu, kde se postupně vysypával a transportoval směrem dolů. Při každém posunu dolů se na určené chmelové partii provedla celá série přesně specifikovaných činností. Chmel se musel zkontrolovat, případně vyčistit nebo přechesat, konzervovat oxidem siřičitým, zabalit do vývozních žoků, obalů a balotů, a nakonec označit, certifikovat, oznámkovat a transportovat do pivovarů.

Všechny sklady mají společnou specifickou typologii. Jedná se o několikapatrovou (mnohdy i pětipatrovou) budovu se smíšeným obvodovým zdívem s vnitřním dřevěným skeletem a s vysokým komínem. Sklady mají vždy dřevěné podlahy s únosností zhruba 150 kg/m^2 . Pohled do jednoho z pater typického chmelového skladu nám ukazuje obr. 6.

Obr. 6 Patro typického skladu a balírny chmele před sklizní chmele, Žatec, r. 1920

Sklady a balírny chmele byly vybudovány v zastavěném území města, ctily uliční čáru, kterou dotvářely i hmotově a výškově, jak je patrné z obr. 7. Architektonické návrhy fasád a jejich realizace musela splňovat tehdejší přísné regulativy, kladené na výstavbu obytných domů. To způsobilo, že při dnešním pohledu z ulice na tyto budovy nelze jednoznačně uhodnout jejich industriální funkci.

Většina skladů a balíren chmele byla stavěna zároveň s obydlím majitele, většinou obchodníka s chmelem. Výstavné vily sice stále stojí vedle původních skladů a balíren chmele, ale již s nimi nejsou spojeny. Nicméně funkce bydlení je v nich zachována.

Velké množství interiérů skladů a balíren chmele je neporušeno, včetně původní technologie a atmosféry doby. Ve většině budov je možno kdykoliv obnovit nebo předvádět původní technologické postupy. Stavby působí, jako by je příslušné profese opustily právě včera.

V současnosti, při zachování moderních postupů zpracování chmele a dodržování příslušných norem, již není možno tyto sklady pro zpracování chmele využívat. Pouze snad v případě rekordních výnosů a naplnění současné skladové kapacity by se dalo uvažovat o jakýchsi meziskladech usušeného chmele.

V roce 2013 byla v Žatci provedena rozsáhlá inventarizace staveb chmelařského stavebního dědictví a pro jednotlivé budovy byly zpracovány pasportizační karty. Na nich jsou uvedeny veškeré dostupné údaje o lokaci, historii, majitelích, stavitelích a architektech, projektové dokumentaci, technologiích, současném využití, památkovém zhodnocení a další zajímavé údaje.

Zhruba polovina z 90 staveb je v současnosti nějakým způsobem využívána. Druhá polovina čeká na svou konverzi – na svůj nový život. Z 90 budov je 6 prohlášených za nemovitou kulturní památku a 10 dalších je na ni navrženo. Budovy jsou buď v památkové zóně, nebo v památkové rezervaci. Zvláště tyto okolnosti, tedy tolik populární strašák památkové péče, činí z těchto staveb nechtěnou nemovitost.

Ke hledání potenciálních kupců dochází při nejrůznějších příležitostech. V poslední době se objevují firmy, které provozují své výroby a továrny v blízké průmyslové zóně Triangle (cca 10 km od Žatce) a hledají budovu pro své zastoupení, nebo pro ubytování svých VIP partnerů a návštěvníků. Při pochůzkách je vždy nejdříve zaujmou chmelové budovy a jejich interiéry, ale posléze, při zvážení nutných investic, dochází k vystřízlivění a přehodnocení vizí.

Budovy byly koncipovány jako sklady a jako sklady mohou sloužit i dnes. V řadě případů se tak děje. Jsou zde zřízeny sklady nábytku, dřevomateriálů, elektromateriálů, obalů, hraček a dalších obdobných komodit. Tento způsob využití je samozřejmě lepší než nic, ale nepřispívá k naplňování vize, kterou si město Žatec zvolilo a naplánovalo, totiž vize atraktivního a živého světa.

Od roku 2013 proběhlo celkem 10 workshopů a setkání s občany, zaměřených na současnost a budoucnost industriálních chmelařských staveb v Žatci. Workshopy byly zaměřeny na různé cílové skupiny. Byli pozváni podnikatelé, majitelé nemovitostí, odborníci na památkovou péči, politici, pedagogové, architekti, studenti, novináři, média i laická veřejnost.

Byly představeny návrhy využití skladů a balíren pro netradiční bydlení, volnočasové aktivity, restaurace, galerie. Byla nabídnuta pomoc při poradenství v oblasti dotací, památkové péče, odborného provádění stavby a v dalších oblastech.

Tyto aktivity zatím nemají konkrétní výstup nebo dopad, nicméně je jasné, že je třeba v nich pokračovat a minimálně šířit povědomí o možnostech, které město nabízí. Otázka, která je uvedena na počátku kapitoly, tedy nemá dosud odpověď.

Hledá se investor, který by se nechal okouzlit magickým prostorem a celým městem. Který by se ztotožnil s vizí města, kde se dobře žije, lidé se umí bavit a vědí o svém historickém a kulturním dědictví. Který by dokázal vymyslet a zainvestovat projekt z oblasti cestovního ruchu a volnočasových aktivit, který by doplnil a obohatil současnou turistickou nabídku. Který by ukázal cestu.

Obr. 7 Pražské předměstí, Žatec; pohled od východu z vrchu Chmelového majáku

UNESCO a jeho meze

Na Seznamu světového dědictví UNESCO je Česká republika zastoupena 12 známými lokalitami. Naposledy sem byla zapsána Třebíč v roce 2003. Světových kulturních památek je tam téměř 800. Ani jedna z nich není přímo spojena s pěstováním a zpracováním chmele. Toto pochybení bude samozřejmě napraveno zápisem Žatce – města chmele, ale co bude dál...

Mnozí žijí v přesvědčení, že zápis do UNESCO automaticky generuje tok financí do města a tak startuje jeho rozvoj. Málokdo si uvědomí a přizná, že zápis je v pravém slova smyslu závazek, který není tak lehké splnit a hlavně dlouhodobě naplňovat. K tomu, aby například město Žatec bylo plnohodnotným členem této ligy výjimečných, je nutno vytvořit soubor opatření, vedoucích k zachování chmelařského dědictví. V podstatě tedy plán péče o toto dědictví. A navíc musí město zajistit implementaci jednotlivých opatření, tedy jejich realizaci.

K tomu bude potřeba vynakládat po dobu několika let nemalé finanční prostředky do oblastí, kde „nás bota tlačí“. Zvláště do infrastruktury.

Zatímco pro ty, kteří stáli u zrodu projektu Chrám Chmele a Piva, je zápis na Seznam UNESCO vyvrcholením jejich práce a dlouhodobých snah, existuje nemalé množství, možná i většina těch, kteří mají názor přesně opačný.

Může nastat situace, kdy zápis na Seznam světového dědictví budou současní vlastníci skladů a balíren chmele chápat jako omezení. Začnou se bát větší a přísnější památkové ochrany, začnou se šířit zaručené zvěsti, že budovy budou muset zůstat v tom stavu, v jakém jsou teď, a nebudou povoleny žádné zásahy do nosných konstrukcí a fasád.

Tato a podobná ohrožení celého snažení o zápis na Seznam se vyskytují již dnes, a jedinou cestou, jak je eliminovat, je neustálá a trvalá práce s veřejností. Nejenom s vlastníky staveb, ale i s občany města.

Město musí připravit a naplnit potřebné finanční nástroje a dotační politiku, zaměřenou na podporu vlastníků chmelových skladů a balíren. Musí být nastolen stálý a pokud možno neměnný systém finanční pomoci. Čím dříve začne takový systém fungovat před podáním nominace na Zápis, tím lépe.

Je zcela určitě možno se poučit z míst, která na Seznamu již jsou. Rovněž tak je možno se poučit u obdobných projektů, jakými jsou například tzv. podstávkové domy v Euroregionu Nisa.

Pokud se podíváme na české památky UNESCO v kontextu cestovního ruchu, musí město Žatec počítat po zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO s těmito fakty:

- zvýší se počet návštěvníků města. V prvním roce dvakrát, do tří let zhruba čtyřikrát;
- počet přenocování dosáhne zhruba 30 % z počtu návštěvníků;
- nejnavštěvovanější lokalitou zůstane Praha;
- převažovat budou domácí návštěvníci nad zahraničními (zhruba 65 : 35 %);
- ve vyšší míře se objeví turisté ze vzdálených destinací (USA, Čína, Japonsko);
- bude docházet k prodloužení turistické sezóny v podstatě na celý rok;
- návštěvníci budou proudit rovnoměrně v celém týdnu, nejen o víkendech;
- zvýší se požadavky na úroveň a kvalitu služeb;
- zvýší se nároky na odbornou a jazykovou erudici pracovníků v cestovním ruchu;
- zvýší se příjmy v cestovním ruchu;
- zvýší se zaměstnanost v cestovním ruchu.

Velice důležitým mementem je to, že případný zápis města Žatce na Seznam světového dědictví UNESCO není cílem, ale pouze prostředkem pro záchranu a zachování celého nominovaného statku Žatec – město chmele.

EVROPSKÉ PŘÍKLADY PROMĚNY MĚST V SOUVISLOSTI S KONVERZÍ

Benjamin Fragner¹

Úvod

Už není možné vymlouvat se na nezám, předsudky, na nedostatek zkušeností a informací. To neobstojí. A určitě nejde o nové téma, které by postrádalo ohlas u veřejnosti.

V obměnách se vrací už od druhé poloviny minulého století. Zpočátku především v západní části Evropy, když stovky průmyslových areálů a dolů končily v důsledku energetické krize, restrukturalizace světové ekonomiky a tlaku na zefektivnění těžařského a zpracovatelského průmyslu. Země bývalého východního bloku to obdobně postihlo se zpožděním několika desítek let, ovšem v dramatičtější podobě a v situaci tranzitivního divokého období politické a hospodářské transformace, tehdy i s někdejší Československem.

Od té doby čas a jiné starosti setřely výhrady a předsudky, které ještě zkraje 90. let provázely úvahy o možnostech nového využití opuštěných továren. Většinou ani nevzpomeneme na někdejší exhalace a obtěžující špínu z výroby. Problémem se naopak stává, jak se průmyslové dědictví po letech neúdržby a mimo provoz před očima rozpadá v ruiny a jak bude technicky obtížnější, pracnější a finančně nákladnější nalézt nové využití. Je to závod s časem. Na jedné straně spontánní zájem veřejnosti, projektantů i investorů, kteří se už mohou opřít o poučenější a přesvědčivou argumentaci i mezinárodní srovnání, přesto je průmyslové dědictví v této zemi ohroženější, než kdy dřív.

Od ukončení výroby už přece jen uběhla příliš dlouhá doba.

Změny a vývoj v Evropě

Pro zaměření konference o městském inženýrství je dobré zmínit, že k rozhodujícím podnětům vzniku hnutí na ochranu průmyslového dědictví ve světě (a s tím i nastolení otázek spojených s jeho ochranou, dalším využitím, konverzí) byly někdy od 50., 60. let pochybnosti a vyhraněné diskuse o proměně obrazu měst a života v nich. Za bezprostřední impuls pak je uváděno zbourání dórského portiku londýnského nádraží Euston roku 1962. Zánik industriálního symbolu je vnímán víc než jen jako ztráta technické památky – byl to devastující a nenávratný zásah, který ochudil prostředí města.

Od jednotlivých staveb, jejich historie a architektury se pohled na město posouvá k celistvějšímu a kontextuálnímu chápání významu technických a industriálních památek v procesu současné urbanistické proměny sídel.

K prvním rozsáhlejšími, koncepčně pojatým urbanistickým počínům, které cíleně spoléhaly na využití potenciálu industriálních staveb stávající infrastruktury a speci

¹ PhDr. Benjamin Fragner, Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT, Thákurova 9/2700, 166 34 Praha 6-Dejvice, tel.: + 420 604 467 163, e-mail: benjamin.fragner@vcpcd.cvut.cz

fické atmosféry a prostorových možností, byla úspěšná regenerace zanedbané průmyslové oblasti Castlefield v anglickém Manchesteru z 80. let minulého století. Dodnes je pokládána za modelový příklad. Začala – jak to uvidíme později ještě mnohokrát – iniciační veřejnou investicí, přemístěním Muzea vědy, techniky a průmyslu do opuštěného železničního terminálu z roku 1830. Veřejná investice změnila ve veřejnosti vnímání deprivovaných míst, po ní následovaly další, většinou už soukromé iniciativy a konverze okolních skladišť a textílek, některé podporované městem, ze státního rozpočtu, pak i z fondů Evropské unie. Důležité je, že pokračuje nejnovějšími projekty i v dalších čtvrtích Manchesteru.

Obr. 1 Muzeum vědy, techniky a průmyslu v historickém nádraží Castlefield v Manchesteru, Velká Británie

Obr. 2 Přestěhování Muzea vědy, techniky a průmyslu do historického nádraží z roku 1830 nastrovalo proměnu Castlefieldu v Manchesteru, Velká Británie

Obr. 3 Shluk skladů, továren, kanálů a mostů v Castlefieldu v Manchesteru, Velká Británie

Citování konkrétních příkladů konverzí ve městech bývá ale zrádné, jelikož svádí k iluzi snadného naplnění ambiciózních vizí a plánů. Kritériem pro rozhodování je technicky zvládnutý program nového využití, úměrný místu, možnostem, především pak i významnosti industriálního díla.

Asi těžko jde například následovat zkušenost německého Völklingenu, městečka, nad jehož horizontem se jako katedrála zvedá obří železářská huť z roku 1873. Zachovat a provozovat podobný kolos v tak autentickém stavu jako turistickou atrakci a kulturní monument s výstavními prostory by nebylo možné, kdyby nebyl zapsán na Seznamu památek světového kulturního dědictví UNESCO.

Obr. 4 Bývalá železářská huť je hlavní atrakcí německého města Völklingen

Přesto jde o zásadní – a určitě i jinde alespoň zčásti uplatnitelnou – zkušenost z mimořádného zážitku, jaký vyvolá majestátní industriální dominanta nad lidským sídlem.

Podobné je to s ikonickými a mediálně úspěšnými konverzemi; vzbuzují pozornost výjimečností investice, jsou spjaté se zvučnými jmény autorů. Zapadají do módní atmosféry a nalezneme je ve většině velkých evropských měst. Třeba nejznámější Tate Modern transformovaná z Bankside Power Station na nábreží Temže (atelier Herzog & de Meuron), fotogenická skupina čtyř plynojemů z roku 1899 v bývalé vídeňské průmyslové periférii Simmering (Manfred Wehdorn, Jean Nouvel, Wilhelm Holzbauer a atelier Coop Himmelb(l)au).

Obr. 5 Nejpopulárnější galerie Tate Modern v Londýně, Velká Británie, ikonická stavba krátce po dokončení. Stala se ohniskem další výstavby v okolí, včetně nové části galerie, která historickou budovu nyní rozšiřuje

Obr. 6 Simmering, Vídeň, Rakousko. Výjimečná industriální památka, která prošla proměnou díky městské podpoře na startovní bydlení a kombinaci veřejného a komerčního využití

Obr. 7 CaixaForum – muzeum a kulturní centrum v torzu bývalé elektrárny mezi městskými domovními bloky (Herzog & de Meuron), Madrid, Španělsko

V Praze 90. let minulého století mělo podobnou roli sehrát Corso Karlin (Ricardo Bofill) z bývalé továrny ČKD, ale nebylo příliš přesvědčivé.

Také toto je jedna z možných strategií. Náklady efektních a technicky komplikovaných konverzí ale bývají obvykle podstatně vyšší, i když zase díky publicitě, reklamě či politické podpoře se může podařit sehnat finanční zdroje od sponzorů či z veřejných rozpočtů. Nutno uznat, že přispívají k zájmu o průmyslové dědictví u veřejnosti a jistě také přivábily investory pro další opuštěné budovy v okolí.

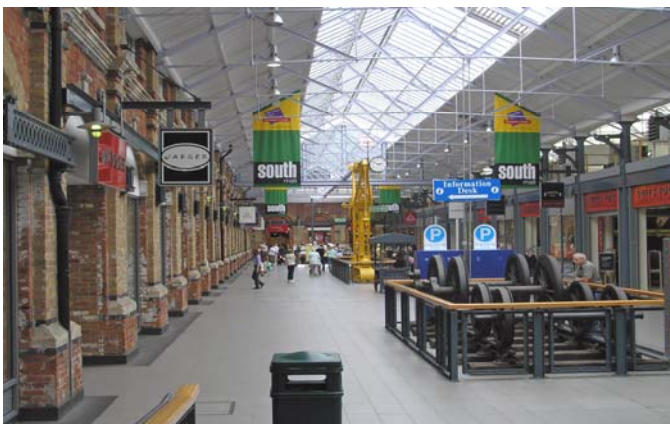
Určitě ale nejsou všeobecně použitelným receptem k následování. Úskalím je ekonomická zranitelnost, dlouhodobá návratnost velkých efektních investic, zatížení úvěry a provozní náklady. Přílišné ambice investorů a architektů také vedou k zásadnějším a devastujícím zásahům do konstrukcí a podoby historické stavby.

Přehledy konverzí za uplynulá léta potvrzují, jak rozhodující je diferencovaný přístup, technicky a finančně přiměřený, s vybalancováním přínosů a rizik. V dlouhodobém výhledu se osvědčilo uplatňovat některé elementární zásady. Nespoléhat se na efekty odkoukané z jiných staveb. Vzhledem k ne vždy předvídatelným úskalím (ekologické zátěže, stavebně technický stav konstrukcí, prostorová omezení daná typologií staveb, v nichž se odráží technologie původního účelu) a k mnoha proměnlivým vlivům, které v průběhu konverze mohou ohrozit návratnost investic, jistější je pokračovat metodou postupných kroků, od úvodních a méně náročných, třeba zpočátku i provizorních úprav, které budovy zpřístupní a přinesou první příjmy pro financování dalších etap. Na obdobném principu jsou založeny úspěšné aktivity a desítky projektů, prezentovaných v Británii úspěšnou iniciativou „Regeneration

Through Heritage“, jako strategie ekonomicky udržitelného investování a záchrany památek průmyslového dědictví jejich novým využitím. Jak před několika lety na pražském mezinárodním bienále Industriální stopy argumentoval Keith Falconer, ředitel odboru industriální archeologie britské vládní agentury English Heritage, je to nejpřirozenější, i když spíš nenápadná, ale úsporná a stavebně méně komplikovaná metoda k povznesení míst postižených zánikem původní výrobní funkce (přitom s respektem k historickým hodnotám). Jako modelový příklad financovaný zcela z privátních zdrojů uváděl příběh zachráněného areálu textilky Salt's Mill a městečka Saltaire. Nověji v komerčnější rovině úspěšného nákupního centra v bývalém areálu Great Western Railway Engineering Works v anglickém Swindonu [3].

Obr. 8 Salt's Mill, umělecká galerie, nákupní centrum, kanceláře v Saltaire, Bradford, Velká Británie. Strategie postupných kroků přispěla nejen k udržitelnosti nového využití, ale také k velmi citlivému zachování historických hodnot bývalé textilky i okolní osady, což posléze přispělo k zapsání na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO

Obr. 9 Designer Outlet – dosud stále ojedinělý příklad rozsáhlého a populárního nákupního centra v halách železničních dílen Great Western Railway, kolem nichž se rozrůstá nová zástavba; Swindon, Velká Británie

Obr. 10 Jeden z pilotních projektů úspěšné iniciativy Regeneration Through Heritage – přeměna úpravny textilky Anchor Mills z roku 1886 ve městě Paisley, Skotsko, na kombinaci administrativního centra a bytů. Příklad, kdy industriální areál působí jako klíčové místo urbanistického rozvoje okolí

Kdybychom měli k podobnému přístupu hledat analogický příklad u nás, mohl by to být i Černokostelecký pivovar, kam právě také směřovaly první exkurze mezinárodních bienále Industriální stopy. Nebo krok za krokem víc než desetiletí naplňovaná pozvolná rehabilitace celého továrního bloku v pražských Holešovicích na centru La Fabrika.

Paměť místa

Léta provozovaná výrobní a obchodní činnost obvykle vtiskla ulicím i celým čtvrtím specifický charakter, s nímž si je identifikují lidé z ostatních částí města, ale i ze vzdáleného okolí. Továrny, skladiště, pivovary, vodárny, těžní věže, nádraží patřila, a dosud často stále patří, k nejvýznamnějším dominantám a orientačním bodům ve městě a krajině – svou hmotou, výškou, jasným a zažitým komunikačním propojením s ostatní zástavbou, originální architekturou, ale i významem, který měla pro život celých generací. Představují kontinuitu osídlení.

Organizátorům stavební výstavy IBA Emscher Park v německém Porúří se poprvé a v dříve nevídaném rozsahu podařilo zřetězením investic zaměřených na konverze, s podporou veřejných prostředků, nastartovat postindustriální proměnu celého regionu decimovaného útlumem výroby, ekologickými zátěžemi a nezaměstnaností. V období mezi roky 1989 až 1999 se na území o rozloze zhruba 800 kilometrů čtverečních (především v okolí řeky Emscher a kanálu Rýn-Herne v Severním Porýní-Vestfálsku) začalo realizovat přes 120 projektů regenerace krajiny a nového využití bývalých průmyslových areálů.

Obr. 11 Důl Zollverein v Essenu, jeden ze symbolů velmi různorodého využití celých areálů v rámci IBA Emscher Park v Porúří

Obr. 12 Vnitrozemský přístav v Duisburgu těží z dostupné městské infrastruktury a podle záměru organizátorů IBA měl poskytnout příležitost pro obohacení městské vybavenosti

Rozšířili argumentaci pro nové využití průmyslového dědictví o další sociální a kulturní témata: Díky konverzím se dařilo vytvářet pestřejší škálu pracovních příležitostí v oblastech, kde je většinou vyšší nezaměstnanost a nevyhovující struktura nabídek pracovního uplatnění. Dají se využít pro nově vyhledávané příležitosti trávení volného času, s orientací na vzdělání (včetně rekvalifikace), ale i vyhraněné (extrémní) zážitky. Průmyslové dědictví se stává prostředníkem pro upevnění osobnějšího vztahu k obývaným místům, zesiluje odpovědnost za životní prostředí,

typologickou růzností a architektonickou rozmanitostí pomáhá podpořit a rozlišit specifičnost kulturních, sociálních, ekonomických cílů regenerace území.

Specifickým zřetelem bývá pak také možnost u staveb a areálů procházejících konverzí navázat na stávající technickou infrastrukturu. Nové aktivity jsou doslova logickým pokračováním – nejen symbolicky a v historické perspektivě, ale i technickým řešením. Právě o tom se hovořilo na konferenci s názvem „Reusing the Industrial Past“, pořádané před pěti lety ve finském Tampere – ve městě, které v tomto směru samo patří k nejpozoruhodnějším příkladům v Evropě po roce 2000. Rozlehlý shluk továrních areálů Finlayson, Tampella, Frenckell atd. transformovaných na byty, kanceláře, veřejné instituce a restaurace se změnil v přitažlivé městské centrum – navíc s tím, že mimo idylické polohy nad řekou to umožnilo i efektivně využít a navazovat na původní trasy kabelů, potrubí a především sítí komunikací.

Ale také současně se zmiňovanými argumenty platí, že průmyslové dědictví má ve zcela změněných podmínkách nepřehlédnutelný význam i pro naplňování komerčněji motivovaných developerských záměrů [4].

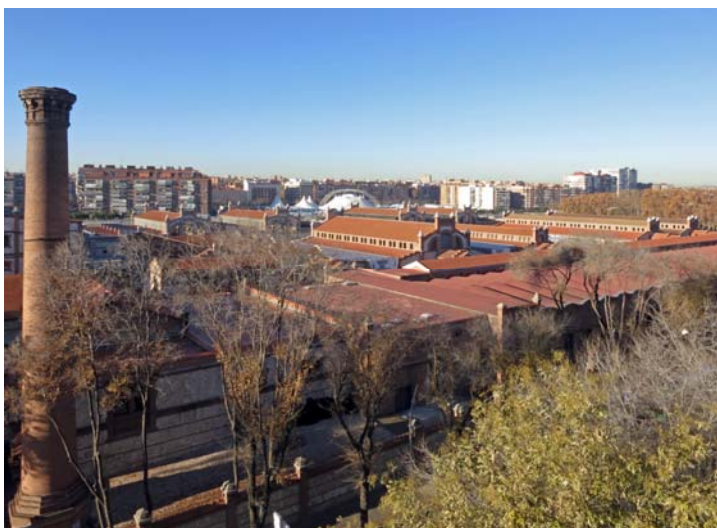
Autoři studie „Revitalizace městských historických čtvrtí“ rostoucí zájem o místa ve městě s industriální atmosférou (a s odkazem na dokončené projekty) vysvětlují: „Individualizovaný prostor s jedinečnou historií a neopakovatelným charakterem je v globalizovaném světě, který jinak spíše rozdílnost stírá, artiklem, předmětem obchodu. Identita místa se stává komoditou s rostoucí cenou. A industriální dědictví, jak přitahuje pozornost, je mobilizováno ve snaze vydobýt a získat cosi jako konkurenční výhodu v soutěži, kde už nejsou cílem jen turista těkající po bizarních památkách a divák výstav, ale realitní trh“ [5].

Obr. 13 Ve většině evropských měst dnes už nalezneme příklady, které dokládají přínosy vtažení konverzí industriálních staveb do urbanismu soudobého města. Z těch mnoha vybíráme jen několik pro podchycení jejich různorodosti. K nejvýše hodnoceným patří nové městské centrum z areálů továren v Tampere, Finsko

Obr. 14 Uličky bývalých londýnských doků, dnes turistická atrakce, zvyšující popularitu i cenu nemovitostí; Londýn, Velká Británie

Obr. 15 Rozsáhlý areál bývalých jatek Matadero, kulturní, vzdělávací a společenské centrum, jakési město ve městě a přitažlivé lákadlo Madridu, s rozdílnými přístupy ke konverzím jednotlivých pavilónů – od nákladných přestaveb přes dočasné a jednoduché intervence; Madrid, Španělsko

Obr. 16 Auditorium Niccolò Paganini z cukrovaru, jehož areál tvoří současně městský park.
Kulturní symbol a místo pro relaxaci v italské Parmě

Obr. 17 Grands Moulins – konverze na knihovnu a administrativní část univerzity Paříž VII
Denise Diderota, klíčové místo strategie a regenerace pařížské čtvrti

Obr. 18 Millenáris – rozsáhlý park z areálu bývalého průmyslového závodu v Budapešti, s továrními budovami transformovanými pro kulturní, společenské a sportovní využití; Budapešť, Maďarsko

Obr. 19 Molino Stucky na ostrově Giudecca v italských Benátkách jako luxusní hotel. Konverze historizující industriální architektury umožnila, aby vznikl nový hotel v místech, kde by z památkového hlediska nebylo možné na uvolněné ploše postavit novostavbu

Obr. 20 V rakouské Kremži sídlí v bývalém areálu továrny na tabák Donauuniversität. Historické budovy jsou z velké části restaurovány a včleněny do nové výstavby, konverze na soukromou univerzitu podstatně přispěla k prestiži města

Obr. 21 Oblast v okolí nádraží Kings Cross v Londýně, v současné době jeden z největších a také nejúspěšnějších projektů regenerace rozsáhlé části města v místech bývalého drážního území, s využitím cenných industriálních staveb pro vytvoření atraktivní a osobité atmosféry

Závěr – kontext České republiky

Argumenty pro uchování průmyslového dědictví a jeho nové využití jsou opakovaným tématem konferencí, výstav a exkurzí Industriálních stop. Příklady realizací a přístupy po patnáct let ve svém registru shrnuje Výzkumné centrum průmyslového dědictví ČVUT. Jejich výběr, čtyřicet realizací z let 2005 až 2015, významných či charakteristických pro současnou situaci, představil projekt Industriální topografie

ČR – nové využití průmyslového dědictví jako součásti národní a kulturní identity v programu NAKI Ministerstva kultury (Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity) [6].

Ve čtyřech tematických shlucích, podle využití pro bydlení, kulturu a veřejné účely, obchodní cíle či novodobé ekonomické aktivity zrcadlí pozoruhodnou škálu často až protichůdných postupů, od nákladných přestaveb a transformací po jednoduché a laciné úpravy. Lze u nich vysledovat obdobné strategie a motivace, jak se s nimi setkáme kdekoli jinde v okolních státech. Někdy s časovým posunem a pochopitelně v rozsahu, jak to odpovídá hospodářskému vývoji a kulturní situaci.

Bilance potvrzuje paradoxní zkušenost. K nejpobudivější patří vtípné, technicky zjednoduší intervence a drobné úpravy. Třeba restaurace pro turisty z bývalého drážního skladu kdesi u Nižboru, prodejna lahůdek vestavěná do malé průmyslové haly na pražském Smíchově, nebo muzeum Vápenka z torza po vápenné peci v podhůří Krkonoš.

Ve velkých městech je sice víc prostředků i možností, ale je zde také větší developerský tlak až spekulace při využití parcel, bývají „cennější“ než hodnota historické budovy. Takže industriální památky spíše buď mizí, nebo jsou dramaticky přestavovány, ať už proto, že je dost peněz a příliš mnoho lidí je zainteresováno na jejich utracení. Jindy je návrh exhibicí investora a architekta, většinou však jde o maximalistickou snahu využít prostor, který je k dispozici. Ale přesto zatím spontánní vývoj, který sledujeme především ve dvou pražských čtvrtích, Karlíně a Holešovicích, stále dává naději, že industriální atmosféra tam zůstane součástí image městské čtvrti.

Patrně nejvýmluvnějším příkladem toho, kdy konverze průmyslového dědictví mění pohled na celou městskou čtvrť a svým způsobem tím i přispívají k její komerční přitažlivosti, jsou pražské Holešovice. Průmysl zde celá desetiletí prorůstal doslova městskou zástavbou (viz následující obrázky). Dnes tu proto nalezneme celou škálu velmi různorodých projektů a přístupů k novému využití industriálních staveb, efektních i nenápadných příkladů konverzí uprostřed velkoměsta. Od bývalého Holešovického pivovaru (obchody, byty, redakce, obchody), bývalého parního mlýna (*obr. 22*, kanceláře, studia), přes bývalá Jatka (laciné i luxusní prodejny, restaurace, divadlo, sklady, dílny), která procházejí postupným vývojem, po architektonicky efektní galerii Dox v bývalé strojírenské továrně (*obr. 24*) nebo zase krok za krokem budované kulturní a společenské centrum La Fabrika (*obr. 25, 26*), které přestavbou menších továren vyplňuje celý městský blok, po autenticky zachovanou a na ateliér využívanou továrnu Josefa Pleskota (*obr. 23*) a řadu dalších. Ale najdete tu i méně podařené příklady, promarněnou příležitost Holešovického přístavu nebo nedávno se zemí srovnané drážní budovy nádraží Holešovice Bubny, kde by se dalo využít zkušenosti ze Swindonu či toho, co nyní vidíme kolem nádraží Kings Cross.

Obr. 22 Bývalý parní mlýn

Obr. 23 Architektonický ateliér v továrně na vodoměry

Obr. 24 Galerie Dox v bývalé strojírenské továrně

Obr. 25 Kulturní a společenské centrum La Fabrika

Obr. 26 Kulturní a společenské centrum La Fabrika – interiér

Pro menší sídla je zase obtížné nalézt přiměřenou novou funkci a tím i peníze na přestavbu. Za malý zázrak je tak možné pokládat konverzi uhelného mlýna v Libčicích nad Vltavou, provedenou s mimořádným citem, či kulturně turistické centrum z pivovaru v Lobči na Kokořínsku. U obou se vyplatila spolupráce a propojení rolí investora, projektanta a uživatele, která je určující pro výsledek i udržitelnost projektu.

Nejde sice o nové téma, ale stále je víc možností, jak ho konverzí uchopíme. Po letech je zřetelně znát trend nepřipravovat se novou investicí a stavebním zásahem o hodnoty, které byly impulsem a motivem našeho zájmu.

Literatura

- [1] DOUET, J. (ed.). *Industrial Heritage Re-tooled: The TICCIH Guide to Industrial Heritage Conservation*. Lancaster: Carnegie Publishing, 2012. ISBN 978-1-85936-218-1.
- [2] STRATTON, M. (ed.). *Industrial Buildings: Conservation and regeneration*. London: E&FN Spon, 2000.
- [3] FRAGNER, B. (ed.). *Průmyslové dědictví/Industrial heritage*. Sborník příspěvků z mezinárodního bienále Industriální stopy. Praha: ČVUT v Praze, 2008. ISBN 978-80-01-04067-6.
- [4] van UFFELEN, CH. (ed.). *Re-Use Architecture*. Berlin: Braun Publishing, 2011. ISBN 978-3-03768-064-3.
- [5] TIESDELL, S., OC, T., HEATH, T. *Revitalizing Historic Urban Quarters*. Oxford: Architectural Press, 1996. 234 s. ISBN 978-0-750628907.
- [6] FRAGNER, B., VALCHÁŘOVÁ, V. *Industriální topografie – Architektura konverzí: Česká republika 2005 – 2015. Industrial Topography – The Architecture of Conversion: Czech Republic 2005 – 2015*. Praha: ČVUT v Praze, 2014. 216 s. ISBN 978-80-01-05592-2.

Foto: Benjamin Fragner (1 – 24), Gabriel Fragner (25, 26)

POZDRAV HEJTMANA KARLOVARSKÉHO KRAJE

Vážení přátelé,

jsem nesmírně potěšen, že lázeňské město opět hostí významné odborníky – účastníky mezinárodní konference Městské inženýrství Karlovy Vary. Letošní téma této už tradiční akce považuji za obzvláště zajímavé a prospěšné. Může zdůraznit některé zkušenosti a ukázat nové směry využitelné v Karlovarském kraji, který byl industrializací ovlivněn zcela zásadně, a to především na území Sokolovska a Chebska.

Opuštěných průmyslových areálů coby dědictví minulosti má každý region řadu, ten zdejší nevyjímaje. Obvykle takové chátrající stavby dlouhé roky a desetiletí hyzdí životní prostředí, jsou nepěknou stopou na tváři města či krajiny. O to cennější je, když se podaří tyto stopy zahladit, pozůstatky průmyslové činnosti předchozích generací přetvořit, využít k jiným účelům a oživit. Tak jako například v případě objektu dnešní Dvorany v Chebské ulici v Karlových Varech, karlovarského podnikatelského inkubátoru Kanov nebo bývalých kasáren Hamrníky v Mariánských Lázních přeměněných vkusně na oddychovou zónu. Urbanisticky přínosným zásahem nesporně je a ještě bude plánovaná proměna velkého území u dolního nádraží v Karlových Varech na obchodní, rezidenční a oddychovou oblast.

Samostatnou kategorií by mohla být revitalizace území po těžbě. Sokolovsko se rychle zbavuje nálepky oblasti poničené dolováním uhlí. Důkazem z poslední doby jsou třeba nová rekreační jezera Michal a Medard u Sokolova. A nemusí jít přitom ani o investice za desítky milionů korun, jak ukazují například nadšenci ze Spolku za zachování hutě v Šindelové. Zchátralou památkově chráněnou vysokou pec z počátku 19. století si vzali na starosti a pracují na tom, aby ji zachránili před hrozící zkázou.

JUDr. Martin Havel

hejtmán Karlovarského kraje

21 LET MEZINÁRODNÍCH KONFERENCÍ MĚSTSKÉ INŽENÝRSTVÍ KARLOVY VARY

Svatopluk Zidek, František Kuda

V roce 1996 byl uspořádán první ročník konference, věnovaný právě tématu „Městské inženýrství – jeden z oborů autorizace ČKAIT“. Konference, kterou tradičně pořádáme ve spolupráci s Českým svazem stavebních inženýrů a Regionálním stavebním sdružením, se od roku 2011 stala nedílnou součástí „Dnů stavitelství a architektury Karlovarského kraje“.

Již od druhého ročníku pořádání konferencí jsme se dohodli věnovat každý ročník jedné tematické oblasti. Tak v roce 1997 to byly „Obytné zóny a město“, v roce 1998 „Nákupní střediska – nový fenomén v životě měst“, v roce 1999 „Strom a město“, v roce 2000 „Veřejná prostranství města – voda, zeleň a mobilita“, v roce 2001 „Město – místo pro spolupráci architekta a městského inženýra“, v roce 2002 „Nové materiály a technologie uplatňované v městském inženýrství“, v roce 2003 „Rekonstrukce center historických sídel z pohledu městského inženýra“, v roce 2004 „Problematika novostaveb v centrech historických sídel“, v roce 2005 „Revitalizace sídlišť – součást revitalizace městské aglomerace“, v roce 2006 „Železnice a město“, v roce 2007 „Zdravé město z pohledu městského inženýra“, v roce 2008 „Letiště a město“, v roce 2009 „Sportovní stavby a město“, v roce 2010 „Bylo tady město, krajina ...“, v roce 2011 „Od vojenského k civilnímu“, v roce 2012 „Lázně a město“, v roce 2013 „Povodeň a město“ a v roce 2014 „Školství a město“. Téma jubilejního 20. ročníku konference se jmenovalo „Církevní stavby a město“.

Letošní 21. ročník mezinárodní konference je věnován žhavému tématu **Město a konverze industriálních areálů**. Nad pořádáním letošní konference převzali záštitu kromě tradičních partnerů, kterými jsou primátor města Karlovy Vary a hejtmán Karlovarského kraje, rovněž ministryně pro místní rozvoj Ing. Karla Šlechtová a ministr kultury Mgr. Daniel Herman.

Z dopisu paní ministryně, charakterizujícího důležitost zvoleného tématu, rád cituji:

S radostí přijímám Vaši žádost o udělení záštity mezinárodní konferenci „Městské inženýrství Karlovy Vary 2016“, jejímž tématem je „Město a konverze industriálních areálů“, a konferenci uděluji svoji záštitu.

Ing. Karla Šlechtová, ministryně pro místní rozvoj

Pan ministr kultury v obdobném dopise uvádí:

Smysluplnou konverzi industriálních areálů, prohlášených za kulturní památky, která by našla nové odpovídající využití pro tyto stavby a současně zachovala jejich památkovou hodnotu, pokládám za jeden z největších problémů současné památkové péče. Domnívám se, že podobné problémy mají i další evropské země. Z tohoto důvodu vítám, že konference je pořádána na mezinárodní úrovni, kde je lepší příležitost seznámit se i se zkušenostmi ostatních zemí. Velmi rád přebírám nad mezinárodní konferencí „Městské inženýrství Karlovy Vary 2016“ záštitu.

Mgr. Daniel Herman, ministr kultury

Problematika industriálních areálů a jejich konverzí je v posledních letech velice často skloňovaným tématem mnohých stavebních a architektonických konferencí či seminářů. Jejich význam je možné sledovat i na množství vzniklých spolků, organizací a jiných zájmových skupin, které si kladou za cíl seznámit širokou, nejenom odbornou veřejnost, s aktuální situací a problémy, které sužují tyto areály. Na nutnost zabývat se tímto problémem je mnohdy poukazováno s patřičnou intenzitou a v mnohých případech spolu za podpory veřejné správy, odborníků a veřejnosti dochází k úspěšným konverzím industriálních areálů.

Opuštěné či nevyužívané areály, s určitou mírou kontaminace, u kterých byla zanedbaná údržba, chátrají a svým vzhledem se negativně podílejí na vzhledu bezprostředního okolí i města; bývají často označovány termínem brownfield. V současné době, kdy se prostřednictvím digitálních technologií a výpočetní techniky překlenujeme do období tzv. čtvrté industriální revoluce, dochází často k situacím, že průmyslové stavby a areály, jejichž kořeny můžeme vysledovat až do počátků první průmyslové revoluce, nevyhovují současným požadavkům. Zpravidla se jedná o nevhodnost z hlediska monofunkčnosti, menších nároků na prostor, nevhodného řešení z hlediska implementace inovačních technologií do provozu, a především z hlediska ekonomického.

Konverze industriálních areálů bývá velice náročná a mnohdy nereálná. Mezi typické překážky konverzí patří zatížení stavby památkovou ochranou, nedostatek finančních prostředků, negativní postoj veřejnosti či veřejné správy, kontaminace území, náročnost projektového řešení, nepříznivá legislativa a mnoho dalších. Na druhou stranu v minulých desetiletích bylo provedeno mnoho úspěšných, často světově známých konverzí, které využily silných stránek těchto areálů. Mezi tyto silné stránky patří jejich poloha vůči okolním metropolím, poloha vůči centru města, historická hodnota a jejich zajímavý vývoj, hodnota pozemků, architektonické řešení a monumentálnost, dostupnost hromadnou dopravou a mnoho dalších. Konverze industriálních areálů vede ke vzniku atraktivních, moderních a současnému životnímu stylu vyhovujících turistických i podnikatelských cílů, zachovávajících minulost a historii daného území pro další generace bez nutnosti jejich odstranění.

Téma letošní konference zahrnuje širokou problematiku integrovaného přístupu k rozvoji měst a obcí z hlediska:

- urbanistické koncepce a požadavků na industriální areály,
- technických aspektů industriálních areálů ve vztahu k technické a dopravní infrastruktuře,
- ochrany a obnovy industriálních areálů v jejich životním cyklu,
- výkonu správy majetku, provozu a údržby (facility managementu),
- obnovitelných zdrojů energie v industriálních areálech (vytápění apod.),
- vzájemného vztahu mezi industriálními areály a kulturní krajinou.

Společným jmenovatelem této problematiky je požadavek všestranné předprojektové i projektové přípravy řešení. Za klíčové je však nutno považovat financování s možností využití podpory ze strukturálních a investičních fondů Evropské unie. Problematika industriálních areálů se týká celého středoevropského prostoru. Řešení industriálních areálů má mimořádný význam pro celkový urbanistický koncept města nebo širšího prostoru. Specifická pozice industriálních areálů a jejich nového využití musí korespondovat s možnostmi a potřebami jednotlivých měst a prostorů. Výrazná a nezbytná je role veřejné správy, a to především v rovině lokální a celostátní, v některých případech i mimořádná role orgánů památkové péče, ale i význam společenských nevládních organizací a zapojení veřejnosti.

Konference, která se stala již nedílnou součástí odborných aktivit ČKAIT a ČSSI, je rovněž velmi pěkným příkladem dobré dlouhodobé spolupráce i s platformou „Industriální stopy“ i se zahraničními partnerskými inženýrskými komorami.

Jsme velice rádi, že původní pořadatelské složení inženýrských organizací se časem rozrostlo. Mezi partnery letošního ročníku patří:

- Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě
- Český svaz stavebních inženýrů
- Platforma Industriální stopy
- Bayerische Ingenieurkammer-Bau
- Ingenieurkammer Sachsen
- Ingenieurkammer Thüringen
- Slovenská komora stavebných inžinierov
- Verband Beratender Ingenieure (VBI)
- Česká společnost městského inženýrství ČSSI
- Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska
- Regionální stavební sdružení Karlovy Vary
- Fakulta stavební VŠB – TU Ostrava
- Fakulta stavební VUT Brno

Vědeckou radu konference Městské inženýrství tvoří kolegyně a kolegové:

- doc. Ing. František Kuda, CSc., (ČSMI ČSSI)
- Ing. Pavel Budka, (Bavorská IK)
- Dipl.-Ing. Rainer Haßmann, (VBI)

- Ing. Pavel Křeček, (ČKAIT)
- Dr.-Ing. Gundela Metz, (Saská IK)
- Ing. Jitka Thomasová, (ČSSI)
- Ing. Ján Tomko, (SKSI)
- Ing. Renata Zdařilová, Ph.D., (FAST VŠB – TUO)
- Ing. Svatopluk Zídek, (OK ČKAIT Karlovy Vary)
- Dipl.-Wirtsch.-Ing. (FH) Heinz Joachim Rehbein, (Bavorská IK)
- Dipl.-Ing. Karl-Heinz Bartl, (IK Thüringen)
- doc. Ing. Tomáš Vymazal, Ph.D., (FAST VUT Brno)

K atributům naší konference patří i pravidelné vydávání Sborníku přednášek přednesených na konferenci. Sborníky vycházely původně ve verzi česko-německé (příspěvky byly publikovány v řeči autorů) a české (německé byly přeložené). Poslední tři ročníky vydáváme samostatně Sborník v češtině a Sborník v němčině (mají samostatné ISBN). Letos je Sborník poprvé pořízen elektronicky a umístěn v české i německé verzi na nosiči USB flash disk.

Pochopitelně slovenštinu chápeme jako kompatibilní řeč s češtinou a v českém vydání Sborníku vycházejí slovenské texty v originále.

Mezi dnes již naprostou součástí konference patří rovněž odborné exkurze, pořádané pro čestné hosty a přednášející den před a den po konání konference. Je možno konstatovat, že i v této oblasti mají severozápadní Čechy účastníkům co nabídnout.

Neoficiální součástí konference jsou i pravidelná setkání přednášejících a čestných hostů s představiteli města Karlovy Vary a Karlovarského kraje, pořádaná v předvečer konání konference. K oficialitám pak patří účast čestných hostů a přednášejících na slavnostním večeru Dnů stavitelství a architektury v Městském divadle Karlovy Vary, pořádaných večer v den konání konference.

Věříme, že naše unikátní mezinárodní konference, pořádaná bez jediného přerušení již dvacet jedna let, má před sebou další perspektivu. Příští ročník by měl být věnován příkladům spolupráce městských inženýrů s městskými architekty.

*Ing. Svatopluk Zídek
hlavní organizátor konference*

*doc. Ing. František Kuda, CSc.
předseda Vědecké rady konference*

Ingenieurkammer Polen

- Dr. Ing. Zygmunt Rawicki, Vorsitzender des Zulassungsrates von PIIB Krakau
- Dipl.- Ing. Maria Rawická, Mitglied der Ingenieurkammer Polen

Polnischer Verband von Bauingenieuren und -technikern (PZITB)

- Mgr. inž. Ryzsard Trykosko, Präsident von PZITB

Vereinigung von historischen Siedlungen in Böhmen und Mähren sowie Schlesien

- Mgr. Zdeňka Hamousová, Mitglied vom Senat des Parlaments der Tschechischen Republik, Bürgermeisterin der Stadt Žatec
- Jaroslav Špička, stellvertretender Bürgermeister von Žatec
- Vladimír Valeš, Manager des Hopfenmuseums in Žatec, Referent

Tschechische Kammer autorisierter Bauingenieure und -Techniker

- Ing. Pavel Křeček, Vorsitzender von ČKAIT, Mitglied des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz
- Prof. Ing. Alois Materna, CSc. MBA, 1. Stellvertreter des ČKAIT-Vorsitzenden
- Ing. František Mráz, Stellvertreter des ČKAIT-Vorsitzenden
- Ing. Karel Vaverka, Vorstand von ČKAIT, Vorsitzender des ČKAIT-Ausschusses für die Region Vysočina,
- Ing. Milan Šraml, VÍTKOVICE REALITY DEVELOPMENTS s.r.o; Referent
- Ing. Tomáš Chromý, Mitglied von ČKAIT und vom Kollegium für technische Denkmäler bei ČKAIT & ČSSI
- Ing. Radek Hnízdil, Ph.D., Geschäftsführer von ČKAIT
- Marie Báčová, Berater des ČKAIT-Vorsitzenden
- Ing. Jaroslav Ženíšek, Stadttechniker, Mitglied von ČKAIT
- Ing. Helena Ženíšková, Stadttechniker, Mitglied von ČKAIT
- Ing. Svatopluk Zídek, Vorstand von ČKAIT, Vorsitzender des ČKAIT-Ausschusses für die Region Karlsbad, Past-Präsident von ČSSI
- Mgr. Soňa Rafajová, Presse- und Medienmanager von ČKAIT
- Ing. Renata Karasová, SVI ČKAIT
- Ing. Dominika Hejduková, SVI ČKAIT

- Ing. arch. Matina Hovořáková, Vorsitzende des Koordinierungsrates von autorisierten Inspektoren

Tschechischer Verband der Bauingenieure

- doc. Ing. František Kuda, CSc., Vizepräsident von ČSSI, Vorsitzender von ČSMI, Vorsitzender Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz, Leiter des Lehrstuhls Stadttechnik an der TU Ostrava
- Ing. Jitka Thomasová, Leiterin der Sektion Stadttechnik bei ČSSI, Mitglied des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz
- Prof. Ing. Rostislav Drochytka CSc. MBA, Dekan der Bau fakultät an der TU Brno, Mitglied des ČSSI-Präsidiums
- Doc. Ing. Tomáš Vymazal, Ph.D., Bau fakultät an der TU Brno, Mitglied des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz
- Ing. Renata Zdařilová, Ph.D., Vizepräsidentin von ČSSI, Berater des ČKAIT-Vorsitzenden, Mitglied des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz
- Ing. Jiří Kalvach, TU Ostrava
- Ing. Adam Vokurka, Ph.D., ČSKI, OS ČSSI
- Ing. arch. Tomáš Pavlovský, Ph.D.
- Ing. František Zídek, Verkehrsingenieur
- Ing. arch. Hana Paclová, Bau fakultät an der TU Ostrava
- Ing. Jaroslav Korbelař, Vorsitzender der regionalen ČSSI-Stelle in Karlsbad
- Ing. Jarmila Korbelařová, Vorsitzende der RK von der regionalen ČSSI-Stelle in Karlsbad

Messe Denkmäler – Museen - Handwerke – Incheba EXPO Praha

- PhDr. Jan Novotný, Direktor für Strategie und Außenbeziehungen
- Pavla Bubeníková, Project Manager

Fachschrift STAVEBNICTVÍ

- Mgr. Jan Tábořský, Chefredakteur
- Petr Zázvorka, Redakteur

Tagesordnung

Die Konferenz gehört zum System der Fortbildung der ČKAIT-Mitglieder. Sie ist vor allem für autorisierte Personen, insbesondere im Fachbereich „Stadttechnik“ sowie für Beamte, Kommunalvertreter, Studenten an Bauakademien, insbesondere der Fachrichtung Stadttechnik, für Planer und Bauunternehmen bestimmt.

8:30–9:00	Präsenzaufnahme	11:10–11:30	Konversion im innerstädtischen Bereich. Nachnutzungskonzepte für das Kraftwerk Dresden-Mitte und das Areal ehemaliger Leipziger Bahnhof/Villeroy & Boch
Walter Kaplan, Engineering- und Consultingunternehmen GICON, Dresden (Ingenieurkammer Sachsen)
9:00–9:10	Begrüßung und Vorstellung der Ehrengäste der Konferenz
Dipl.-Ing. Svatopluk Zidek;
Vorsitzender des regionalen Ausschusses von ČKAIT K.Vary,
Past Präsident von ČSSI	11:30–11:45	Kaffeepause
9:10–9:20	Eröffnung der Konferenz
Dipl.-Ing. Petr Kulhánek, Oberbürgermeister der Stadt Karlovy Vary	11:45–12:05	NKP – Salzwerk Prešov, Umbau des Gebäudes „Salzlager“
Dipl.-Ing. Jozef Polák,
Dipl.-Ing.arch. Ján Katuščák,
(Slowakische Kammer der Bauingenieure)
9:20–9:30	Auftritt eines Vertreters des Kulturministeriums
PhDr. Anna Matoušková,
Stellvertreterin des Kulturministers	12:05–12:25	Verwandlungen der Stadt Ost-rava im Zusammenhang mit der Umnutzung des Geländes „Dolní oblast Vítkovice“ (DOV)
Dipl.-Ing. Milan Šraml, Hauptplaner für das DOV-Gelände
9:30–9:50	Einleitung in die Problematik der Konferenz. Europäische Beispiele von den, auf Umnutzung der alten Industrieflächen zurückzuführenden Stadtumwandlungen
PhDr. Benjamin Fragner,
Forschungszentrum für Industrierbe	12:25–12:45	Umnutzung der Kaianlagen in Industriebrachen von Brno
Dipl.-Ing. arch. Tomáš Pacovský,
Baufakultät an der TU Brno
9:50–10:10	Historische Hopfenlager und -abpackbetriebe in Zatec (Saaz) – wie ist bei der Umnutzung vorzugehen
Vladimír Valeš, Ph.D., Manager des Hopfenmuseums in Zatec	12:45–13:05	Erstellung von Unterlagen für neue Eintragungen von tschechischen Denkmälern auf die UNESCO-Liste mit besonderer Berücksichtigung der Eintragung der Stadt Zatec und der „Montanen Kulturlandschaft Erzgebirge/Krušnohoří“
Mgr. Olga Bukovičová,
Nationales Denkmalinstitut Prag
10:10–10:30	Umgestaltung des Verpackungsmittelwerkes zur „Grünen Mitte“ der Stadt Saalfeld
Dipl.-Ing. Kay Salberg,
Landesentwicklungsgesellschaft Thüringen GmbH, (Ingenieurkammer Thüringen)	13:05–13:30	Podiumsdiskussion zu den vorgetragenen Referaten
Moderatoren
Dipl.-Ing. Pavel Křeček
und Dipl.-Ing. Jitka Thomasová;
ČKAIT & ČSSI
10:30–10:50	Nordbahntrasse Wuppertal - Umgestaltung einer ehemaligen Eisenbahnstrecke in Geh-, Rad- und Inlinerweg
Dipl.-Ing. Dipl.-Wirt.Ing. Christian Kochmann,
Poyry Deutschland GmbH
(VBI Deutschland)	13:30–14:00	Beurteilung und Abschluss der Konferenz
doc.Dipl.-Ing. František Kudař, CSc.
Vorsitzender des Wissenschaftlichen Beirats der Konferenz Stadttechnik Karlovy Vary
10:50–11:10	Wiederbelebung und Entwicklung des Alten Hafens Würzburg
Architekt Dipl.Ing. Dieter Roppel
(Bayerische Ingenieurkammer-Bau)		

Obsah

<i>Martin HAVEL</i>	
Grusswort des Präsidenten der Karlsbader Region	15
<i>Svatopluk ZÍDEK, František KUDA</i>	
21. Jahre der Internationalen Konferenzen Stadttechnik Karlsbad	16
<i>Benjamin FRAGNER</i>	
Europäische Beispiele von den, auf Umnutzung der alten Industrieflächen zurückzuführenden Stadtumwandlungen	21
<i>Vladimír VALEŠ</i>	
Historische Hopfenlager und -abpackbetriebe in Žatec (Saaz) – wie ist bei der Umnutzung vorzugehen	40
<i>Kay SALBERG</i>	
Umgestaltung des Verpackungsmittelwerkes zur „Grünen Mitte“ der Stadt Saalfeld	53
<i>Christian KOCHMANN</i>	
Nordbahntrasse Wuppertal - Umgestaltung einer ehemaligen Eisenbahnstrecke in Geh-, Rad- und Inlinerweg	66
<i>Dieter ROPPEL</i>	
Wiederbelebung und Entwicklung des Alten Hafens Würzburg.....	75
<i>Walter KAPLAN</i>	
Konversion im innerstädtischen Bereich. Nachnutzungskonzepte für das Kraftwerk Dresden-Mitte und das Areal ehemaliger Leipziger Bahnhof/Villeroy & Boch	84
<i>Jozef POLÁK, Ján KATUŠČÁK</i>	
NKP – Salzwirk Prešov, Umbau des Gebäudes „Salzlager“	96
<i>Milan ŠRAML</i>	
Verwandlungen der Stadt Ostrava im Zusammenhang mit der Umnutzung des Geländes Dolní oblast Vítkovice (DOV)	104
<i>Tomáš PAVLOVSKÝ</i>	
Umnutzung der Kaianlagen in Industriebrachen von Brno	121
<i>Olga BUKOVIČOVÁ</i>	
Erstellung von Unterlagen für neue Eintragungen von tschechischen Denkmälern auf die UNESCO-Liste mit besonderer Berücksichtigung der Eintragung der Stadt Žatec und der „Montanen Kulturlandschaft Erzgebirge/Krušnohoří“	129
<i>Dagmar KUTÁ, Lucie TESLÍKOVÁ HURDÁLKOVÁ, Diana ORSÁKOVÁ</i>	
Wohnen im postindustriellen Raum in Ostrava	139

<i>Petra KOCUROVÁ, Stanislav ENDEL, František KUDA</i> Auswirkungen von brachflächen auf Kommunen	152
<i>Alžběta BÍLKOVÁ, Bohuslav NIEMIEC, Diana ORSÁKOVÁ</i> Lösungsbeispiele und -Möglichkeiten der Problematik von industrietrachen – Textilfabrik Moravan in Brno.....	161
<i>Alžběta BÍLKOVÁ, Bohuslav NIEMIEC, Diana ORSÁKOVÁ</i> Die Gegenwart und die Zukunft der Textilfabriken in der Nádražní- strasse in der Stadt Frýdek-Místek	168
<i>Kamila STUDNIČKOVÁ</i> Die Analyse von Flächen ehemaliger Bergbaugelände in der Region Sokolov, die durch die Wasserwirtschaftliche rekultivierung geändert wurden	177
<i>Milan NIČ, Ladislav ELIÁŠ, Marína MAJERČÁKOVÁ</i> Die Einführung der Gebäudehaftpflichtversicherung als Hilfe für die Bewohner, sich mit den Folgen von Naturkatastrophen Auseinanderzusetzen	184
Präsentation Partner	189